Tank Dursun K.

imbatla dol, kalbim

ADAM

Tarık Dursun K.

●

İmbatla Dol, Kalbim

©
Bu kitabın yayın hakları
ADAM YAYINCILIK A.Ş.'nindir.

Birinci Basım: Nisan 1982

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

182.02.005.140.36

ADAM YAYINCILIK VE MATBAACILIK A.Ş. VALİKONAĞI CADDESİ AKKAVAK SOKAK 43 TELEKS:23790 radam tr

Tarık Dursun K.

●

İmbatla Dol, Kalbim

Öykü

ADAM

AYRILIK YAZI

SOKAKTAN gelen ayak seslerini duydun. Biri, ayakkaplarının ökçelerine sert sert basarak yürüyordu. Geldi, pencerenin altından geçti, ökçe sesleri sabah suskunluğunda yankılanarak uzaklaştı.

Kıpırdamadan olduğun yerde gözlerini açtın, tavanı gördün. Ortalık yeri aydınlanmıştı. Aydınlık, duvarın kirli mavi badanasından tavana ilerliyordu.

" — Uyandın mı?"

Başını çevirdin. Dirseğine yaslanmış seni gözlüyordu; saçları dağınıktı, bir bölüğü yüzüne düşmüştü.

" — Sen?"

" — Ben hiç uyumadım."

Doğrulmadan kolunu uzattın, boynundan dolayıp onu kendine çektin.

" — Hiç mi?"

" — Hiç!"

" — Niçin?"

" — Bilmiyorum. Yüreğim kabarıktı. İçim sıkılıyordu."

" — Saat kaç?"

" — Beş buçuk galiba. Demin kilisenin saati vurmuştu."

" — Buralarda kilise mi var?"

" — Hıı! Hemen arkamıza düşüyor."

Saçlarını yüzünden ayırdın, gözlerinin içine baktın. Pınar-

başları dolu dolu duruyordu.

" — Gerçekten gidiyorsun, demek?" dedin

" — Konuşmayalım bunu, n'olursun.. "dedi.

" — Ama gidiyorsun yine de..."

" — Evet, gidiyorum."

Ağzına eğildin, öptün. Dudakları yumuşacıktı.

" — Acıktım."

" — Kahvaltı hazırlayayım mı?"

" — Ne var?"

" — Sana sahanda yumurta yaparım. Zeytin, peynir de var. Çay da pişiririm. Yeter mi?"

" — Yeter!"

Üzerinden geçmek istedi, bırakmadın.

" — Şimdi istemiyorum."

" — Neyi?"

" — Kahvaltıyı. Daha sonra."

Kürek kemiklerinden bastırdın. Eğildi, göğüsleri göğsünde iyice ezilip yayıldılar. Ellerini beline, belinden kalçalarına indirdin. Vücudundan vücuduna bir ürperti aktı. Bacakları buz gibiydiler.

Yanağını yaslamıştı, saçları gözlerini örtüyordu. Ürperti, titremeye dönüştü, bütün vücudunu bir buzluk kapladı.

Omuzlarından tutup kaldırmak istedin, karşı durdu. Beklenmedik bir şekilde güçlenmişti.

Sarsıldı.

" — Ağlama..." dedin.

İçini çekti.

Omuzlarını okşadın.

" — Ağlama!"

Yavaşça, tedirgin etmeden altından kaydın. Hemen sırtını döndü, yüzünü yastığa gömdü.

Saçlarını okşadın.

"— Hadi kalk! Hani, kahvaltı hazırlayacaktın ya?"

Sarsılma durdu. Burnunu çeke çeke doğruldu. Sana dönmeden:

" — Çevir başını sen..." dedi. "Bakma!"

" — Peki..." dedin.

" — Yat yine. Yüzünü duvara dön. Hiç bakma ama!"

" — Peki!"

" — Kahvaltıyı hazırlayınca sana seslenirim, o zaman kalkarsın."

" — Peki!"

Yatağa yeniden uzandın. Başını duvara çevirmedin. Sırtı sana dönük, yataktan çıktı; bitişik kanepede giyinecekleriniz üst üste, karmakarışık yığılmıştı.

Eğildi, önce sutyenini, ardından kombinezonuyla bir avuçluk dertop siyah külotunu aldı. Mutfağa yönelecekken gördü. Yüzü ateşlenmiş, kızgınlıkla:

" — Alçak!" dedi, elindeki kombinezonu fırlattı. Naylonlu kara bulutu havada yakaladın. Tatlı bir kokusu vardı. Hafif gıcıklı.

Üzerine geldi.

" — Hani, söz vermiştin bana?"

" — Ben bir alçağım," dedin. "Sözünü tutmayan bir alçak!"

" — Alçaksın, tabii..."

" — Evet, alçağım."

" — Niye utandırdın beni?"

" — Sana yakışıyor."

" — Ama sahiden utandım."

" — Güzel! Beyendim."

" — Sen... Sen... Şair misin Allahaşkına?"

" — Bir zamanlar..."

" — Şiir mi yazardın?"

" — Ehh!"

" — O kadar mı kötüydü?"

" — Kötünün kötüsü üstelik."

Sutyeniyle külotunu göğsüne bastırmıştı. Ellerinden tutup ayırdın, göğüslerinin içe dönük başlarından öptün. Hemen bir kabartı başgösterdi. İçten bir kabartı, bir kan başkaldırmasıydı.

Toplandı.

" — Yapma!" dedi.

" — Neden?"

" — Yapma işte."

Kombinezonunu uzattın. Aldı. Göz göze geldiniz. Saçlarını parmaklarıyla tararken:

" — Kızmıyorsun bana, değil mi?" dedi.

" — Hayır, kızmıyorum."

Göstermelik parmağını alnından indirdi, burnunu bir çizgide geçip üst dudağına vardı. Ağzını araladın, parmağını azıcık ısırdın.

" — Yumurtayı peynirli yapayım mı?"

" — Güzel olur mu acaba?"

" — Olur..."

" — Peynirli yap, peki..."

Beklenmedik bir atılışla sardın, çektin. Sarıldı, küçük küçük öpmeye başladı. Saçlarını doladın, bir çekişte sımsıkı tuttun. Acıdan ağzı açıldı, dişleri alt dudağının üstüne bindi. Gözleri yumuk:

" — Yapma!" dedi. "Canımı acıtıyorsun."

" — Acısın..."

Gözlerini açtı, baktı:

" — Acısın mı?"

" — Acısın!"

" — Neden ama? Hani, beni seviyordun?"

" — Böyle daha çok seviyorum."

Güldü.

" — Sen delisin..." dedi.

" — Evet, deliyim. Fena mı?"

" — Bırak, koparacaksın saçlarımı..."

" — İstemiyor musun?"

" — Neyi? Yine bilmece gibi konuşmaya başladın."

Yavaş yavaş yaklaştırdın, gözlerinden öptün. Sıçrayıp kurtuldu.

" — Yapmamalıydın bunu. Niçin yaptın?"

Ağlamaya hazır bekliyordu.

" — Niçin öptün gözlerimden, niçin?"

" — N'olur ki?"

" — Ah," dedi. "Ayrılıktır. Bilmiyor muydun?"

" — Hayır..."

Titreyerek yatağa oturdu. Saçlarını ensesinden sıyırdın.

" — Bir daha yapmam, üzülme!"

Sutyenini takarken hâlâ titremesi dinmemişti.

" — Kopçasını taksana şunun..."

Sesi kırgınlık yüklüydü.

Kopçayı yerine taktın.

Oturduğu yerde kombinezonunu başından geçirerek giydi, kalktı, hiç bakmadan mutfak bölümüne geçti.

Yataktan çıktın, çabucak giyindin. Mutfaktan doğru yanan gazocağının sesi gelmeye başlamıştı. Çeşmenin açılıp kapandığını duydun, çaydanlık doldurduldu.

" — Elini yüzünü yıkayacaksan, gelebilirsin. Tuvalet de boş!" diye seslendi.

Yalınayak mutfağa girdin.

" — Çay, sen çıkana kadar olur. O demlenirken yumurtanı pişiririm."

" — Otobüsle mi gidiyorsunuz?"

" — Evet. Hepimiz için özel bir otobüs tutmuşlar."

" — İlk durak neresi?"

" — Galiba Bilecik. Bir gündüz matinemiz var. Gece de kalacağız."

" — Sonra?"

" — Sonra Eskişehir'e geçeceğiz."

Teldolabı açtı, yağı çıkardı, bıçakla kesti, çinko sahana koydu.

" — Çok yağlı mı seversin yumurtayı?"

" — Hayır. Kıvamında olsun!"

" — Peyniri?"

" — Çok koy."

" — Ben az pişmiş severim yumurtayı."

" — Ben de..."

" — Hadi yıkan, dikilme başımda, şaşırıyorum. Sen varken elim ayağıma dolaşıyor."

Tuvalete girdin, çıktı.

" — Sabun burda. Allahtan su akıyor. Şansın varmış."

" — Kesiliyor mu?"

" — Sık sık. Pazar günü hiç akmadı mesela."

Elini yüzünü subunladın. Döndüğünde havlu elinde bekliyordu.

" — Her sabah böyle mi yaparsın?"

" — Ne vardı ki?"

" — Kuşlar gibiydin. Her yanın su içinde, bak!"

" — Aldırma," dedin. "Nasıl olsa gidiyorsun, ev sahibi düşünsün."

Sözü çevirdi.

" — Çay tamam. Sen masaya otur, ben yumurtanı getiriyorum."

Gazocağında ekmek bile kızartmıştı.

" — Tırnağımı yaktım kızartırken..."

" — Hatıra kalır, fena mı?"

Kahvaltıyı mümkün olduğu kadar uzun tuttunuz. Biliyordunuz ikiniz de; zaman, aranızdaki arayı hızla açıyordu. Az sonra son kez öpüp evden çıkacaktın. Elinde bavulu o da seni izleyecekti. Geri döner miydi? Kim bilsin? Belki. Belki gittiği yerlerden birinde kalırdı. Yeni bir çevre, yeni kişiler, yeni tanışlar... Yeni bir aşk da belki.

" — Belki evlenirsin..." dedin.

Şaşırarak baktı.

" — Ben mi? Bunu da nereden çıkardın şimdi?"

" — Hiç! Birden öyle düşündüm."

Kilisenin saati dediği saat birbiri ardına vurdu. Vuruşları dinlediniz.

" — Ben gidiyorum," dedin.

Sustu.

Kapıya yürüdün. Açtın.

" — Öpmeyecek misin beni?"

Önce alnından öptün, sonra iki yanağından, sonra ağzından. Dudakları kavrulmuştu.

Dönmeden merdivenleri gürültüsüzce indin, kapıyı aynı

sessizlikte açtın, ardın sıra yine yavaşça çektin.

Sokak ıssızdı. Köşebaşındaki bakkal iki büklüm kepenginin kilidini açmaya uğraşıyordu. Yanından geçerken:

" — Günaydın!" dedin.

Hiç tanımadığı birinden duyunca hafifçe sıçradı.

" — Günaydın!" dedi o da.

" — Pazarları da açık mısınız?"

" — Eh," dedi bakkal.

" — Cıgara var mı?"

" — Yok. Köşeyi dönünce bir tütüncü var, o satıyor."

Tütüncü, emekliden biriydi, sabah gazetelerini ayırıp dizeliyordu.

" — Bir paket cıgara verir misiniz?" dedin.

" — Hangisinden?"

" — En pahalısından..." dedin.

" — Yani, filtrelilerden..."

" — Evet!"

Kırmızı ambalajlı bir cıgara paketini uzattı, parasını verdin.

" — Siz de bir tane yakmaz mısınız?"

Tütüncünün gözleri parladı. Önce seninkini yaktı çakmağıyla.

" — Hava bugün de sıcak olacak değil mi?"

" — Nerden belli?"

" — Baksanıza," dedi. "Sabahın daha kaçı, ortalık şimdiden cehennemmiş gibi yanıyor."

" — Doğru, haklısınız," dedin. "Gerçekten hava sıcak, ortalık cehennemmiş gibi!"

SINIRDA

BASTI ve anında taş kesildi sanki. Sezgisiydi onu durduran. Çocukluğundan bu yana ha bugün ha yarın diye korkuyla beklediği, sık sık düşlerinde gördüğü o bildik, üzeri kabuk tutmuş ama her an en küçük bir tırnak vuruşunda bile sıyrılıp kanamaya hazır bir sezgiydi.

Yutkundu, daha doğrusu yutkunmaya çalıştı. Ağzı bomboştu, tükrüksüzdü. Göz kararı on adım ötesindeki tilki yürüyüşünde giden Üzer'le Cevahir'e baktı. Cevahir, Üzer'den ilerideydi, dikenli çiti aşmıştı.

Seslendi ya da öyle sandı. Dili kurumuş ağzında dönmedi, dudakları arasından yılan ıslığı gibi bir tıslama çıktı, o kadar.

Sağ ayağının altındaydı. Sol ayağını çekmeye kalksa, ağırlığını bu kez tam üzerine bindirecekti. Hareketsiz kaldı o yüzden. Ellerini yavaş yavaş havaya kaldırdı, omuzuna çapraz asılı tüfeğini alıp dayanak yapacaktı aklı sıra; tabanının altındaki toprağın ayaklanıp yürüdüğünü duyar gibi olunca hemen vazgeçti. Bekledi.

İlk gören, Cevahir oldu yine. Üzer'i telaşa vermeden yerinde kaldı. Ardındaki alçacık tepelerden şafağın belirtileri baş vermişti, bir cenbiye çizgisinde ince bir aydınlık çevreyi saran yıldızsız karanlığı kesmeye çalışıyordu. Gökyüzünde kala kala bir Çolpan kalmıştı.

Yakınlardaki bir dağ köyünde horozun biri uzun uzun öt-

tü, sonra birden sustu; ortalık yeniden kıpırtılı, giderek sabaha dönüşecek uğultusuyla, insanın kulaklarında öten o capcanlı sessizliğine büründü.

Cevahir'le birlikte Üzer de döndü ve gördü. İkisi de konuşmadılar. Tüfeklerini soyundular. Üzer, sırt torbasından küçük el küreğini çıkardı. Ne yapacaklarını biliyorlardı. Şimdi bütün iş demin geçtikleri çizgiden aynı izlere basa basa Tahir'e kadar gitmekteydi. İzler her ikisini de sınırın öbür yakasına sağ salim geçirdiğine göre, dönüş için korkulacak bir yan yoktu.

Yine de izlere tersinden basa basa zor geldiler. Durdular.

"—Öyle kal, hiç kıprama," dedi Üzer." Gün ışımadan hallederiz."

Arkasında Cevahir duruyordu.

" — Sağın boş mu ? " diye sordu ona.

" — Bilmiyorum," dedi Cevahir. "Toprak taze değil..."

" — Yokla bir.."

Cevahir bir ona baktı, bir ona.

Üzer ayakları üzerinde yere çöktü. Küreği Tahir'in sol ayağı yakınına bıraktı. Avuçları çevrik, dikkatle toprağa ellerini indirdi, bastırdı hemen. Durup kulak kesildi, gözleri kısılı dinledi. Sonra kuşkuyla parmak parmak ilerledi, Tahir'den açıldı. Yeni baştan durdu. Bu kez ellerini kaldırmadan kollarını açtı, çevresini genişletti, genişlettiği kadarını da karış karış yokladı.

" — Var mı bir şey senin yanda ?"

" — Yok galiba," dedi Cevahir.

" — Ne demek yok galiba ?" dedi Üzer, kısılı sesi öfkeden titriyordu. "Adam gibi bak şu boka!"

Cevahir burnundan gürültüyle soludu, olduğu yerden bir adım daha yana attı. Bir süre öylece kaldı.

" — Yok!"

" — İyi," dedi Üzer. "Bir adım daha at, bakalım n'olacak!"

Cevahir ayağının birini gülle bağlanmışçasına bin bir güçlükle kaldırdı, havada tuttu az, o ara basacağı yeri gözüyle he-

sapladı ve boş ayağını aynı ağırlıkta yere indirdi.

" — Yok!"

" — Orda kal, toprağı ayağının dibine yığacağım."

Bunu dedi ve çömdüğü yeri gitgide genişleterek küreğiyle kazmaya girişti. Küreğin keskin ağzı her dalışında toprağı direnciyle birlikte alıp kaldırıyor, Üzer'in bir küçük dönüşünde topluca Cevahir'in ayakucuna boşalıyordu.

"— Ervahını... Bula bula bizi buldu meret, tam da zamanında..."

Cevahir konuşmadan Tahir'e baktı. Yüzü terden sırıl sıklamdı, mintanı tenine yapışmıştı. Seher yeli içine işliyordu. Gözleri Üzer'deydi, açmaya çalıştığı çukurun bitmesini sabırla bekliyordu.

" — Cıgara vereyim mi?"

Tahir başını salladı. Cevahir tam cebine el vuracakken Üzer başını kaldırdı, dişleri arasından:

" — Delirdiniz mi?" diye hırladı. "Devriyelere çağrı mı çıkaracaksınız? Sakın ha! Üçümüz de yanarız."

Yanlarından şimşek hızıyla iki gelincik geçtiler. Arkadaki, az ilerde durdu, yarı karaltıda cam gibi parlayan meraklı gözlerini onlara dikti, iki ayak üstünde kalkınıp seyre koyuldu.

Deminki öten horozun sesi geldi, daha yakınlardan bir yerden bir başkası karşılık verdi ona.

Kürek dipteki bir taşa çarpınca Üzer durdu.

" — Ervahını, emi!"

Elleriyle arandı, buldu ve kanırttı taşı, zorlanıp sökmeye uğraştı.

" — Ulan taş, ulan taş, senin yedi sülâleni..."

Ama çıkardı, Cevahir'in boşuna bıraktı. Soluklanma sırasında;

" — İyi misin sen?" dedi Tahir'e.

Tanınmaz bir sesle;

" — İyiyim, tasalanma," dedi Tahir. "Az daha derinleşirse..."

"— Derinleşecek," dedi Üzer. "Mezar kadar yapacağım."

Şimdiye Bulak köyünü tutmuş olmaları gerekirdi. Hüseyin çoktan hayvanlarını hazır etmişti, bekliyordu. Sabırsızdı herhal. Başlarına bir şey geldi diye korkuya kaptırmıştı mutlaka kendini. Atlar yola çıkamamanın tedirginliğinde ikide bir ayak değiştiriyorlardı; sabah serinliğindeki her soluyuşları ağızlarından, burunlarından duman tüttürüyordu.

Toprağın nemli yüzeyine inince Üzer daha bir rahatladı, küreğin dalıp dalıp çıkması hızlandı, yamyassılıkları ayan beyan belirlenen sıra tepeciklerde günün kızartısı başlarken çukur kazımı da bitti.

Üzer kıçüstü oturdu. Cevahir'le Tahir'e bakmadan:

" — Oldu, ervahının çukuru..." dedi.

" — Oldu, evet," dedi Cevahir.

Tahir, Üzer'e bakıyordu.

" — Yoruldun, öyle ya?" dedi Üzer.

" — Pek değil..."

" — Ayakta durmak bir, korku iki, anamı kovalamıştır."

" — Biraz..." dedi Tahir.

Üzer bakındı.

" — Şafak söküyor. Davranmazsak, baskınlanırız. Sen hazır mısın?"

" — Hazırım!" dedi Tahir. Dedi ya, sözün gelişiydi o. Hazır mı, değil mi kendi de bilmiyordu. İlk kezdi, başına geliyordu. Üç yıl evveli Üzer'de olmuştu, Üzer o zaman ne yapmışsa aynı şeyleri o da yapacaktı şimdi. Çukur kazılmıştı, tamamı sığacağı kadardı.

" — Acaba alttan denese miydik ki?" dedi Cevahir.

Tahir, ne diyecek diye umutla döndü. Üzer'e. Üzer başını salladı.

" — Ben de düşündüm. Toprak kavi. Kürek zor işledi. Evvel eski döşenmiş bunlar, belli. Yeni olsa, eşeler, pimi bulur, yağdan kıl çeker gibi çekerdik."

Ağzının acılı suyunu tükürdü.

" — Toprak kavi," dedi. "Kürek zor girdi, el nasıl işle-

sin?"

Cevahir'in yüzü asıldı.

" — Hazırsan..." dedi Üzer. Tahir'le bakıştılar. Tahir'in alt dudağı sarktı, seğirmeye başladı. "Korkuyor oğlancağız," diye içinden geçirdi Üzer. Acındı. "Vay kurban! Bir de başaramazsa..."

Tahir'in karşılığını beklemeden Cevahir'e işaret etti. Geldikleri gibi elleri, ayakları, gözleri, kulakları bin dikkatle aynı izleri izleyip öte yakayı buldular. Karşının yolu açıktı, dümdüz ovayı bölük pörçük buğday tarlalarıyla keserek alaca aydınlıkta tepelerin altına kadar gidiyordu. Tarlaların çoğu ağaçsızdı. Sağda solda bir iki cılız ve yabani ünnaptan başkası yoktu.

Cevahir'le Üzer uzaklığı adımlarıyla ölçerek Tahir'le aralarını epeyi açtılar. Ekinler dizlerini anca aşıyordu, ortasında durdular, ezdikleri buğdayların arkaları sıra çıkardığı yarı kekremsi, yapışkan kokuyu soluklandılar.

" — Yat yere!" dedi Üzer.

Önce dizlerini kırdılar, sonra acelesizce başlarını aşmaya kalkan başağa durmuş sapları göğüsleyip yüzükoyun kapandılar.

Üzer takırdamasın diye dişlerini birbiri üstüne bindirdi.

" — Ya Allah," dedi. "Ya Allah, sen el ver şu oğlana ki..."

Anında kapandıkları toprak titredi. İkisi birden bilinçsizce ağızlarını açabildikleri kadar açtılar. Tepelerinden aşağı patlamanın gürültüsüyle birlikte bir toprak bulutu boşandı. Çevrelerine buğdayları iki yana ezerek yatıran yürek kalkındırıcı bir hışırtının yayıldığını duydular.

Cevahir kalkmaya davrandı, Üzer kolunu atıp omuzlarından bastırdı, bırakmadı.

" — Bekle," dedi. Fısıl fısıl konuşuyordu. "Etraf sakinlesin, sonra!"

Her şey başladığı gibi birdenbire bitiverdi. Gürültü dindi, yankılanması uzaklaştı, uzaklaştı, yitti sonunda. Gökten küçük bir ibibik sürüsü çığlıklaşarak geçti, ağarıklıkta bir beyaz

bulut kımıldadı, yeşil kertenkeleler fır fır kaçıştılar.

" — Başardı mı dersin?"

" — İnşallah!"

Başka bir şey konuşmadan doğruldular, baktılar. Çevre ıssızdı. Uzaktan görünen, yalnızca açtıkları çukurdan yığdıkları toprak kümbetiydi; içinde adam var mıydı, yok muydu belli değildi.

Üzer kollandı.

" — İyi," dedi. "Devriyelerden ses soluk yok. Nöbet devrine denk düşürmüşüz. Rast gittik."

Yine de pısmış, iki büklüm, ya görünürsem kaygısıyla ilerlediler. Tellerin açık ağzında durdular.

İkisi aynı anda gördü olanı biteni. Cevahir dikenli tele düşmemek için tutunayım dedi, sımsıkı kavradı, diken elini deldi.

Tahir üstesinden gelememişti. Ayağını kaldırmakta da gecikmişti, çukura kendini kaldırıp atmakta da. O ara mayın patlamış, Tahir'i birlikte alıp götürmüştü. Her yan et parçaları, taze köpürük kan gölcükleriyle doluydu. Çizmesinin bir teki, dizine yakın ayağı da içinde olduğu halde dikenli tellere kadar varmıştı. Devrilmeden, hâlâ canlı ayağa giyilmiş gibi dimdik duruyordu.

Üzer burnunu çekti, gözlerini Cevahir'den kaçırdı.

" — Korktu, ondan oldu," dedi. Sesi yavaş, ölgün çıkmıştı ağzından. "Korkmasaydı, kolaydı, kurtarırdı yakasını. Bunca yaşımda çok gördüm çünkü. Korkmadın mı kurtuluyorsun. Bizimki korktu. Çukuru küreklerken anladıydım. Aklıma gelen başına geldi."

Bakındı. Çizmesinin burnuyla yerdeki kurumaya yüz tutmuş sarı kekik çiçeğine vurdu, köparıp uçurdu kökünden. Cevahir'den ötelere, dikenli tel boyunca konuşmadan uzaklaştı. Sınırın bitimindeki tarlalara gecikmiş güneş vurmaya başladı. Ekinler yeşerdiler. İbibik sürüsü dönmüş, geldi; başı çeken erkek ibibik kanat eğip indi, ardındakiler de kanat eğip yakın bir tarlaya kondular.

Cevahir, ağladığını görmeyeyim diye sırtını Üzer'e döndü.

"NERDE ESKİ HÜZNÜ MEHTABIN?"

BİR gün kaçacağım be agacım, na, sana yemin kasem edeyim; şu ekmek beni çarpsın ki... Diyeceksin; kız, nankörlük etme, işte yediğin önünde yemediğin ardında, değil mi? Doğru agacım! Elimi sıcak sudan soğuk suya vurmuyorum artık. Allah inandırsın, herifler, karılı kızlı pervane etrafımda. Bir şey diyecek miyim diye gözümün bebeğine bakıyorlar. Ben, bir şey diyeyim de iki olsun, valla'i, bu kız yakar bizi diye ödleri patlıyor hepsinin.

Ama kaçacağım agacım! Bakıp bakıp gülesim geliyor her şeye... Ya bunlar deli, ya ben delirmişim, uyanıkken düşler görüyorum, gözümün önünden bu şeyler geçiyor durmadan. Geceleri uyuyamıyorum, ister inan ister inanma! Yatağım kuştüyü, yorganım atlas,kenarları ipekten bastolu yine, el bebek gül bebeğim, daha ne isterim? Gecenin bir vaktinde kalksam yatağımdan, pıt pıt merdivenleri insem yalınayak; mutfağa varsam, açsam buzdolabının kapısını... Ne ararsam var, ne ararsam! Birçoğunun adını bile bilmiyorum, söylüyorlar ya, unutuyorum, aklımda kalmıyor zaten.

Bu dediğimi yapıyorum sık sık. Uyku tutmayınca beni, karnım acıkıyor. Mutfakta bir süre kalakalıyorum. Buzdolabındaki yiyecekler bana bakıyor, ben onlara. İnanmayacaksın, iştahım kaçıyor. Yakıyorum bir cigara, söndürüyorum, yakıyorum bir cigara daha. Sabah oluyor.

ALIŞAMADIM. Ben Tepecikliyim agacım; samanlı kerpiçten yapılma, nohut oda bakla sofa bir gecekonduda doğdum, bütün ömrüm orda geçti. Helası dışarda, bir mendilcik toprak avlu... Avluda sıska, benim gibi kadidi çıkmış bir akasya ağacı... Evlerin önünden pis bir su yolu geçerdi, çamaşır günleri köpüren çivitli bir su doldururdu içini. Çocukken bu su yolunda çok kâğıttan kayıklar yüzdürmüşümdür, çok barajlar yapmışımdır önüne, çok köprüler kurmuşumdur üstüne. Bir gün tifo mu ne çıkmışmış şehirde, hepimizi polis zoruyla karakola götürüp aşı yapmışlardı, hiç unutmam. Sebep, bu su yollarıymış!

Ben büyüdüm. Neliklerle büyüdüm, sen bir de bana sor, tabii. Önce oğlanlar gibi, sonra birden kızlıktan çıkıp kadın oldum. Babam zanaatkârdır, eli beceriklidir yani. Tenekeyi ver eline, keskin bir makas, bir de tahta tokmak, bak gör, neler neler yapıyor herif. Soba yapar bir, yakmadan ısın karşısında... Mangal yapar, ızgara yapar, maşa yapar. Doldur kömürü, at üstüne kekikli kimyonlu kuzu pirzolasını, çıkar avluya mangalı, cümle komşuları şeytan çatlatır gibi çatlat: "Seninkiler pirzola pişiriyorlar yine" dedirt, delirsinler.

Dokuz kardeştik agacım; altısı oğlan, üçü kız... Ben en küçükleriydim kızların. En kurusu, en karası üstelik. Anam, tahtaya, çamaşıra gitmezdi öbür karılar gibi, domuzuna fal bilirdi. Gerçekten bilir miydi; yoksa kıtırcıydı, Allah attıklarını tuttururdu da yüzünü kara çıkarttırmaz mıydı; bilemiyorum. Alsancak'daki Güzelyalı'daki, Karşıyaka'daki süslü, güzel hanımların evlerine, onların "*günleri*" vardır, oralara gider, fal bakardı.

Çok para kazanırdı onlardan. Giyecek entari, manto, ayakkabı şu bu da verirlerdi. Ama domuzun tekiydi anam. Babama âşıktı, nasıl âşık, anlatamam. Eee, babam da filinta gibi bir herifti doğrusu, kapı gibi adamdı, çok da azgındı. Anamı altına almadığı, inim inim inletmediği bir geceyi söyle, şu dişimi, hem de en altın olan dişimi kırayım, öyle işte!..

Karı, babama âşık dedim, doğru... O zengin hanımların evlerinden topladığı parayı kuruşu kuruşuna getirir, kocası-

nın avucuna sayardı. Entarileri, şunları bunları da... Babam, yüklenir, bitpazarına götürür, okuturdu. Bunlar; bütün o paraları, ikisi yerlerdi agacım, inanmazsın. Babam rakıdan başka şeyi ağzına sürmezdi, anam da öyle. İkisi bakkaldan rakıları yüklenirler, kasaptan pirzolaları alırlar, mangalı yakarlar avluda; anam, bir sofra kurardı akasyanın altına, sanırsın Vehbi Koç'un sofrasıdır.

Biz mi? Agacım, bizim her birimiz bir yanda, çil yavrusu olmuşuz; çalan çalıyor, çırpan çırpıyor, nerde sabah, orda akşam bize. Kızlar, Fuar'ın içinde *"iş"* tutuyorlar. Fiyat miyat diye bir şey bildikleri yok. Düşürdükleri *"kıro"*'lara domalıp eteklerini havaya kaldırıyorlar; şipşak, tamam! Bastır yirmi beşliği! İki ablam, nerden kapmışlarsa, bir türlü belsoğukluğundan kurtaramadılardı yakalarını, akıntıları hâlâ sürür sanıyorum.

ONLARLA *"işe"* çıktım bir gün. Evde oğlanlar var mı yok mular ne anam bilirdi, ne babam. Bir gidiyorlar, günlerle yoklar; arada şöyle bir uğruyorlar "kaygılanmayın, ben sağım, iyiyim işte..." gibilerinden, sonra pırrr, gidiş o gidiş. Hele, bak anlatayım da gül biraz agacım, bir ağabeyim vardı, Necati adı, gitti; daha doğrusu gitmiş, bizim haberimiz maberimiz yok, üç yıl sonra bir gün çıkagelmez mi eve! Ne anam sordu nerdesin oğlum diye, ne babam. Akasyanın altına kurulmuş sofraya oturdu; o sofraya da evde o sırada kim varsa oturur, zıkkımlanırdı, olmayan da hava alırdı; ben de evdeymişim, hatırlıyorum bugün gibi, evet, oturdu sofraya, önce boş su bardağına rakı doldurdu üç parmaklık, sonra eğildi, mangalda pişen pirzolalardan birini aldı, sıcak sıcak ısırdı etten, ağzında tadını çıkara çıkara çiğnedi, rakısını yudumladı. Pat diye, ortaya:

" — Üç yıldır kodesteydim, bugün salıverildim..." dedi.

Anam salata tabağını önüne sürdü onun, konuşmadı. Babam, yaktığı cigarasından üç nefes çekti, yanık cigarayı ona uzattı, o da konuşmadı. Hiçbirimiz konuşmadık. Neden sonra babam, ağabeyimin bardağına yeniden, kendi eliyle rakı

doldururken içini çekti:

" — Zamanlar kötüledi oğul!" dedi.

CEVRİYE ablam sabahleyin önümü kesti.

" — De bana," dedi. "Ne zamandır üstün kirleniyor?"

Düşündüm. "İki yıl olmadı," dedim. "Bu Temmuzda anca..."

" — Ben de öyle hesaplamıştım, demek doğruymuş," dedi. "Artık zamanın geldi. Bugün bizle işe geleceksin..."

Böyle şeyler bilinir, bilindiği için de neden diye sorulmaz. Ben de sormadım.

Babam kör karanlıkta gitmişti. Anam evdeydi. İki ablam, anam, bir de ben hazırlandık, bohçalarımız koltuğumuzda Tepecik hamamına gittik. Komşularımızın hemen hepsi de hamama çağrılıydılar, geldiler. Göbektaşında âleme başladık. Hamamı erkeklerin saatine kadar kapattığımızdan dilediğimizi yaptık. Karıların hepsi rakı içtiler, sarhoş oldular. Nazife Hala, Hatice'yle Ramize, udlarını, kemanlarını, darbukalarını getirmişlerdi. Gümbürtü hamamın tavanını delecekti nerdeyse. Şıkır şıkır oynadık, şarkılar türküler söyledik.

Beni aldılar, kurnanın başında tas tas sular döküp kokulu sabunlarla yıkadılar, etek traşı yaptılar. Nazife Hala üç kere tükürdü, okudu üfledi orama.

" — Dilerim, hiç çocuk tutmazsın!" dedi.

Agacım, biz iki ablamla ben, çıktık hamamdan. Elimi yüzümü boyamışlardı, yanaklarım allık içindeydi, gözlerim sürmeliydi. Gittik, gittik; Basmane'de Garajlar var, orda bir otobüs yazıhanesine vardık. İki katlı bir yazıhaneydi, üst katı da vardı. Palabıyıklı bir adam karşıladı bizi. Önce oturttu, çay ısmarladı üçümüze de. Çayları içtikten sonra, adam ablamın birini aldı, kapı önüne çıktılar ikisi, fıs fıs konuştular. Adam, ablama para verdi, ablam alıp koynuna indirdi. Döndü içeri girmeden öbür ablamı çağırdı. Gittiler.

O adamla üst kata çıktık biz. Bir somya, bir küllü battaniye, bir de yerden bitme bir masacık... Bütün eşyası bu kadarlıktı.

Huyuymuş. Beni o soydu. Elimden tutarak yatağa götürdü, yatırdı, hemencecik de üstüme abandı. Kızlığım gitti oracıktı agacım. Hiçbir şey de anlamadım, Allah inandırsın seni.

HERKESİN yazgısı vardır, onu yaşarsın... der anam. Doğruymuş. Sonra agacım, ben de ablamların yolunu tuttum, onlarla her gün Fuar'da iş'e çıktım. Kimi gün işlerim yolunda gitti, kimi günler kesat. En çok kış günleri zoruma giderdi. Sanırsın, bu erkek milleti kış uykusuna çekiliyor; kış geldi mi, karı marı çektiği yok canlarının. Ama ilkbaharda ağaçlara su yürüdü mü, hihhh, bu erkeklere bir şeyler oluyor ki, tutma hiçbirini! Bir Salime vardı yukarı mahalleden, kız bir günde yüz iş tutmuştu da aklımızı kaçırtayazdı. Eee, güzel bir kızdı neme lazım, soyu karışıktı biraz, anası *normal* bir heriften peydahlamıştı, akça pakçalığı o yüzdendi. Bir gözler vardı, kudretten sürmeli orospuda, bir ağız burun... Hokka!

Pazar günleri işe çıkınazdım. Neden mi? Ah be agacım, benim sesim o zamanlarda da bülbül sesiydi, bir şakırdım, bütün düğün evi susup beni dinlerdi; çocuklar bile ağlamalarını keserlerdi. Hele yaz düğünlerinde bir başka söylerdim. Düşün; kocaman, testekerlek bir ay gökyüzünde, hava ılıman, bir deniz kenarındaki bahçedesin: Akşamsefaları açmış, duvarlardan sarkan hanımellerinin kokusu içini bayıltıyor, fesleğenler çıldırmışlar. Çekmişsin iki kadeh rakıyı susuz, ciğerin yanıyor ama kafan iyi. Eh, mikrofonu n'apayım ben artık! Alkıştan kırılırdı ortalık. "Bir daha, bir daha oku!" diye yeri göğü inletirlerdi. Anam tembihlerdi gitmeden önce:

" — Naza çek kız, naza çek! Hemen he deme!.."

Bir düğünde, baktım, ön masalardan birinde bir herifçik oturuyor. Beyaz gömlekli, boynu kravatlı. Ben şarkı söylüyorum, herifçinin gözleri bende. Bir iki baktım, pis zampara gözü yok. Bir şey peşinde, anlamadım ilkten.

Düğün sürüp giderken bizi mutfağa aldılar ziflenelim diye. Yemeğin ortasında bu geldi. Bir iki demeden:

" — Ben İstanbulluyum, gazinocuyum, seni assolist yapayım mı?" deyiverdi.

Düğün pilavı az daha boğazıma kaçacaktı. Öksürdüm. Yutkundum. Bizim Ramiz; ha, söylemedim galiba, bir de dost edinmiştim kendime, adı Ramiz'di, birlikte yaşıyorduk, beni külhanlardan koruyordu bu; araya girdi, adamı koluna taktı, sürüyüp götürdü.

ANLAŞMIŞLAR. İstanbul'a gidecekmişim, adamın büyük bir gazinosu varmış, orda sahneye çıkacakmışım. Ardımda koca bir saz heyeti olacakmış, onlar çalacaklar, ben de... Agacım, ben korktum, valla'i de korktum, talla'i de. Ramiz'e karşı çıktım, "olmaz," dedim hemen.

Kaşlarını bir yıkış yıktı, agacım, üstüme geldi. Bileğimden kavrayıp büktü, büktü.

"— Ulan orospu," dedi. "Kemiklerini birer birer kırarım senin. Başına devlet kuşu kondu, bir de naz mı ediyorsun? Hele yarın sabah otobüse gelme benimle, göreyim gününü."

Ertesi sabah tahta valizimde iki parça entari, Ramiz'le İstanbul otobüsüne bindik, geldik İstanbul'a.

Agacım, bu İstanbul, bela bir İstanbul'muş. Sonra sonra daha iyi anladım. Adamı başka, suyu havası başka bir şehir. Gazinocu bizi karşıladı. Gayrettepe'de bir apartman dairesi kapatmış bize, içi dayalı döşeli falan. Bir de hizmetçisi vardı. Koca karı ama, olsun! Sabahları biz iki kişilik karyolada Ramiz'le yatarken tık tık kapıyı vuruyor, elinde kahvaltı tepsisiyle geliyordu. Öyle hoşuma gidiyordu ki yataktan kalkmadan kahvaltı etmek. Kahvaltıdan önce çişe bile gitmiyordum yataktan çıkıp.

Geldik gazinoya. Bir sahne... Kocaman ama... Işıklar şıkır şıkır... Sazcılar oturmuşlar. Bir de bir adam, karalar giyinmiş, papyon kravat takmış, elinde kemanı. Beni selamladı. Sazcılar da ayağa kalkıp selamladılar, komiserin hanımı sandım kendimi.

" — Neyi geçelim önce?" diye sordu kemancı.

Ben bildiğim şarkıları saydım. "*Mehtap*"da kaldık. Çaldılar, ama nasıl çaldılar? Korka korka. Ben girdim. Usulsüz musulsüz tabii. Ramiz'le gazinocu adam boş salonda bizi seyredi-

yorlardı. Şarkının bir yerinde baktım, sazcılar durmuşlar, çalmıyorlar. Ben de durdum.

" — Ses, Allah vergisi!" dedi kemancı. "Lakin işlenecek..."

"*İşlenecek*" ne demekse onu yaptık günlerce. Taa sahneye çıkma günüm gelene kadar. Neler neler çektim, bir ben bilirim onu, bir de yukardaki.

AGACIM, kimler gelmedi bu gazinoya? Aklım dururdu. Takmış takıştırmış kadınlar, şövalye yüzüklü beyler, efendiler, Türkler, Yahudiler, Rumlar, başka ecnebiler... Ağızları bir karış açık, ayran delisi gibi beni seyredip dinlerlerdi. Hiç görmemişler gibi bakarlardı. Sahneye gül yağdırırlardı. Kadınlar fırlarlar, tabak tabak gül yapraklarını başımdan aşağıya serperlerdi.

Para boldu, agacım. Görmediğim, istemediğim kadar. Ramiz, altına bir BMW çekmişti. Yirmi takım elbise yaptırmıştı, hem de ısmarlama tarafından. Elli çift ayakkabısı vardı, haftada bir gidip gidip yeni ayakkabı alıyordu hep. Benim gardrobum elbiselerimi almıyordu.

Ama sıkıldım be agacım, sıkılıyorum. Bu karılardan, bu heriflerden canım sakılıyor. Tatsız yani. Ne istiyorlar benden? Niye bana öyle bakıyorlar? Niye ben "*Mehtap*"ı okurken hüngür hüngür ağlıyorlar? Karıların hele, delilikleri ne öyle; sahneye çıkıyorlar, boynuma sarılıyorlar, yüzümü gözümü tükürük içinde bırakıyorlar, nedir zorları? Hiç mi görmediler benim gibisini? Yoksa, onlar da benim geldiğim yerden mi geldiler de, beni geçmişteki kendileri olarak mı görüyorlar?

İçlerinde zürafaları bile var. Vantuz gibi ağzımdan öpüyorlar, içim kalkıyor, öğüresim geliyor o zaman. Boynuma takı takıyorlar, parmaklarından çıkardıkları yüzükleri benim parmaklarıma geçiriyorlar. Geçende deli karının biri, vizon mantosunu giyeyim diye tutturdu, zorla da giydirdi sahnede. Haber göndermiş; "geri gönderirse, valla'ide darılırım, billa'i..." diye. Yüzüme bile bakmazmış çevirirsem, bana feda olsunmuş.

Yok, agacım, benim harcım değil bunlar. Para güzel şey elbet, bu bana yaptıkları güzel bir şey olmalı. Yani, bu beni el bebek gül bebek yapmaları, el üstünde gezdirmeleri falan filan... Geçende Ramiz söyledi gülerek, adamın biri "Bir saatlik yatsın benimle, yarım milyonu şırp diye sayayım avucuna..." demiş.

Verirler, agacım, adamlar bok gibi para kazanıyor. Eh, ben de şöhretim; duvarlarda ofsetlerim, gazetelerde, mecmualarda boy boy renk renk resimlerim çıkıyor, hakkımda durmadan gazeteciler yazı yazıyorlar. Hepsi uyduruk! Olsunmuş, patronum öyle dedi; bırak dedi, yazsınlar... Onlar yazdıkça, dedi senin şöhretin artar, dedi. Arttı, arttı agacım, hem şöhretim arttı, hem de fiyatım.

Ama ben sıkılıyorum agacım, inan, doğru söylüyorum. Ramiz bile sıkıyor artık. Eskiden bağırta bağırta sevişirdi pezevenk, şimdi elini sürmekten çekiniyor; neymiş, ben incinirmişim! Bana bir şey olmamalıymış. Bana, öyle mi, bana? Neyse!

Agacım, ben bir gün kaçacağım, na sana yemin! Şu ekmek beni çarpsın ki... Alıp başımı yine eski İzmir'ime gideceğim, iki gözüm önüme aksın. Doğru gideceğim Tepecik'e bizim, anam yaşıyor daha, babam morukladı ama, yine biliyorum, anamla avluya sofralarını kuruyorlar her akşam; rakılarını içiyorlar, pirzolalarını mangal ateşinde pişirip kemikleriyle birlikte çıtır çıtır yiyorlar, yine her akşam babam, anamı altına çekiyor.

Düğünlere gideceğim, agacım. Üç kuruşuna, boğaz tokluğuna "*Mehtap*"ı okuyacağım yine. Herkes susacak, iç geçirecek, çocuklar duracaklar, ağlamayacaklar. Evet, ağlamayacaklar. Belki ben ağlayacağım o zaman, şu tıkanıklığımı, şu yüreğimin üstünde çekitaşı gibi bütün ağırlığıyla duran yükü silkip atana dek ağlayacağım, ağlayacağım, ağlayacağım!

DIŞARLIKLI

TELEFONUN kumbarasından içeri arka arkaya iki on feniklik attım, kırmızı, "*bitte zahlen*" yazısı söndü, yerine yeşil, iğne uçlu bir ok yandı.

" — Frau Müller ile mi konuşuyorum?"

Kalın, tıksoluk bir kadın sesi:

" — Ja, bin's, bitte!" dedi.

" — Herr Tok'la görüşmek istiyorum, mümkün mü acaba?"

" — Kimsiniz?"

" — Bir Türk arkadaşı."

Kadının telefonun öbür ucundan içini çektiğini duydum.

" — Es tut mir leid, İhr Freund ist nicht da..."

Bir an durdum. Kadının söylediklerini tek tek anlamaya, birleştirmeye çalıştım: "*Çok üzgünüm, arkadaşınız burada değil.*"

" — Orda değil mi? Yok mu?"

" — Hayır, yok. Gitti."

" — Döndü mü yoksa?"

Yavaşça esnedi, arada:

" — Yani, Türkiye'ye mi döndü demek istiyorsunuz?" diye sordu.

" — Evet."

" — Hayır! Öyle bir şey yok. Yalnızca izine çıktı, öyle dedi bana da. İki hafta sonra dönecek."

"— Nereye gitti dersiniz?"

"— Hiç bilmiyorum. Belki Avusturya'ya, belki İspanya'ya. Kesin bir kararı yoktu. Belki her ikisine de. Altında arabası olduğuna göre."

"— Ne zaman dönecek, onu olsun biliyor musunuz?"

"— Ay başına. Yani, iki hafta sonraya..."

Telefon elimde öyle kaldım, sustum. Kadın da karşıda bekliyordu.

"— Alo..." dedi. "Duydunuz mu dediklerimi?"

"— Duydum..." dedim.

Yeniden esnedi; uzun uzun, sesli sesli.

"— Diyeceğiniz herhangi bir şey var mı bana? Yani, arkadaşınız için bir haber falan bırakacak mısınız?"

" — O benim için herhangi bir haber bırakmadı mı?"

" — Hatırlamıyorum. Hayır. Bırakmadı."

" — Peki. Çok teşekkür ederim, rahatsız ettim Frau Müller. Üstelik gecenin bu saatinde..."

" — Yok zararı..." dedi. "Daha yatmamıştım. İyi geceler!"

" — İyi geceler Frau Müller!"

Telefonu o kapadı, sonra ben.

Küçük kulübeden çıktım, karanlıkta durdum, cıgara arandım.

Gök kapkaraydı, uzak bir yerlere yağmur düşüyordu; arada bir, bir şimşek parlayıp şavkıyla göz çeliyordu. Caddeyi başından öbür başına kadar yürüyerek geçtim. *"Horst'un Yeri"*nin kapısında mavili sarılı ışığa belenmiş *"Berliner Kindl"*ın perçemli afacan oğlanı, kocaman bir bira bardağının köpükleri arasından bana bakıyordu.

İçeri girdim.

Masama oturmuş yaşlı akordeoncuyla bakıştık. Cıgarasını bastıra bastıra söndürdü. Güldü.

" — Oh, du junger Mann, bestellst du mir 'ne Flasche Bier!"

Tezgâh başındaki şişman, çok boyalı kadın göz kırptı: "Aldırma, boşver!"

Akordeoncu üsteledi:

" — Bir biracık delikanlı..." dedi. "Ağzım kurudu. Bir bira ısmarla, sana güzel bir Alman şarkısı söyleyeyim, çok beğeneceksin!"

" — Wenn es mirnicht gefalle?"

" — Hoşuna gidecek..." dedi. "Şimdiye kadar beğenmeyeni çıkmadı çünkü..."

Garson kız geçerken durdurdum: Akordeoncu gözüme bakıyordu, içeri dönük parmaklarıyla yüzünü kaşıdı.

" — Baya bir bira..." dedim. "Benden..."

" — Telefon edebildiniz mi bari?"

" — Ettim..." dedim.

" — N'oldu?"

" — Yok."

" — Burda değil miymiş?"

" — İzine çıkmış. Ev sahibi kadın öyle dedi telefonda."

" — Ach so!" dedi, tezgâha yürüdü, şişman kadından bir bardakla bir şişe *"Berliner Kindl"* aldı; getirip akordeoncunun önüne koydu. Akordeoncu şişeyi bir dikişte yarıya indirdi, ardından gözleri parlar oldu.

" — İşin bitti mi Hilde?"

" — Hemen hemen..." dedi kız, saatine baktı. "Bundan sonra pek gelen giden olmaz."

" — Bir şişko Monika, bir sen, bir Horst, bir ben, bir de bu yabancı dostumuz..." Kaşlarını yıkarak Şişko Monika ile laflaşan sırtları dönük kasketli iki adama baktı: "O iki tramvaycıyı pek adamdan sayma..." dedi. "Benim gibi savaş artığı bir heriften bir şişe birayı esirgeyene ben adam madam demem."

Bana döndü:

" — Bir şişe bira ısmarlayın bana dedim, bir şişecik bira... Topu topu seksen fenik. Size hiç duymadığınız bir şarkı çalıp söyleyeyim dedim. O uzun boylusu var ya, ne dese iyi; 'bas git, bozma kafamızı şimdi, şarkıya markıya karnımız tok bizim' dedi."

Hilde ayakta duruyordu, gitmemişti.

" — Otursana, niye ayaktasın?" dedi akordeoncu. "Otur şöyle."

Kız güldü, akordeoncunun tam karşısına oturdu. Yeni bir cıgara yakacakken paketi ona da tuttum: Aldı, teşekkür etti. Çakmağı uzattım.

Akordeoncunun kırık parmakları açılıp açılıp kapandılar. Tuşlara dokundu, körükten doğru ince, ezgili bir soluk yükseldi. Alçalmış, dokunaklı bir sesle şarkıya başladı:

"Heute blau und morgen blau und über morgen
Wieder und wenn win an die Stimmung sind"

Öksürdü ama çalmasını bırakmadı: "Günümüz mavi bugün, yarınımız da, öbür günümüz de mavi / Mutlu olursak bu hep böyle sürüp gider."

Kız, cıgarasının dumanları akordeoncuya gitmesin diye elinin biriyle havayı dalgalandırdı. Dumanlar ağır ağır açıldılar, akordeonun tuşlarına doğru indiler; tuşlarda dumansı bir ter birikintisi oldu.

"... *versaufen wir uns wieder*"

İçimden gülmek geldi: "... bu hep böyle sürüp gider." Akordeoncuyla bakıştık.

" — Beğendin mi delikanlı?" dedi.

" — Eski bir şarkı mı?"

" — Çok." dedi. "Okulda öğretmişlerdi. Rusya cephesindeyken çok söylerdim bunu. Günde en azından elli kere. Küçük bir armonikam vardı, bir Rus köyünde bulmuştum. Biz köye girdiğimizde evler bomboştu, halk dağlara kaçmıştı; arama tarama sırasında, evin birinde ocağın bacasına saklı buldum armonikayı. O zamanlar parmaklarım böyle değildi tabii. Ne desem yerine getirirlerdi; la'ya bas, la'ya basarlardı; do'ya bas, do'ya basarlardı, öyle parmaklardı bunlar. Şimdi her biri birer domuz namussuzların. Her biri kendi keyfinde."

Şişeyi yeniden kavradı, bu kez bitirdi.

" — Bir schnaps da söyleyebilirim ayrıca..." dedim.

" — Şarkıyı sevdin demek?"

" — Biraz uydurma ama, yine de güzeldi."

" — Ah, öyledir..." dedi. "Laflarına bakmayacaksın. Tıka basa yalanlarla dolu. Fakat ezgisi güzeldir, dokunaklı. Hele yurdundan, evinden, sevdiklerinden uzaklara düşmüşsen, daha da dokunur insana. Bir arkadaşım vardı, Baden'li; bu şarkıyı çalayım diye bütün cıgara hakkını bana verirdi hep. O soğuklarda karların arasına girerdik ikimiz; ben çalardım, o da kısık sesiyle bu şarkıyı söylerdi bana."

Sustu. Tramvaycılardan biri otomatik pikaba elliliği bastırıp düğmeye yüklendi, içeriyi delirmiş gitarların elektrikli gürültüsü dolduruverdi.

"... — Schnaps'ını içmiyorum delikanlı..." dedi akordeoncu.

" — Niye?" dedim. "Korkma, parasını vereceğim..."

" — Ondan değil." dedi. Akordeonu kapadı, düğmelerini ilikledi. "Artık gidiyorum. Benim vaktim bu kadar. Şarkıyı sevdiğine memnun oldum."

" — Güzel şarkıydı."

" — Evet, güzel şarkıydı. Bir zamanlarmış o. Şimdi kimselere güzel gelmiyor. Çoğunu iğrendiriyor hatta. Beni de. Hep bugünün ötesindeki şeyleri hatırlıyorum. Gereksiz bir sürü şey. Oysa adama dün lazım değil ki. Bugün yaşıyor musun? Ne âlâ. Bugüne bakacaksın.Dünü de, yarını da boş vereceksin. Şimdi herkes böyle yapıyor. Bir de ben öyle, onlar gibi yapabilsem..."

Kız da ayağa kalktı. Akordeoncudan daha uzun boyluydu.

" — Guten Abend junger mann!"

Kırık parmaklar elimi kıskaç gibi sardılar.

" — Schnaps'ı alacağıma yazıyorum. Yarın buralardaysan, yolun yine buraya düşerse karşılıklı oturur, içeriz. Birası benden, schnaps'ı senden. Dilersen "Heute blau" şarkısını yine çalarım senin için."

" — Ben de dinlerim..." dedim. "İyi geceler!"

Hiç sağa sola yalpa vurmadan kapıyı buldu. O çıktıktan az sonra dışardan yağmurun sesi gelmeye başladı.

" — Bir bira daha içer miydiniz?"

" — Siz?"

" — Gisela gelecek, onu bekliyorum." dedi. "İşi devredeceğim."

" — Gece yarısı mı gelir?"

" — Biraz gecikti. İşi çıktı herhalde, ama neredeyse gelir. Bira mı, schnaps mı?"

" — İki Schnaps, bir bira. Schnaps'ın biri sizin."

" — Ama Gisela geldikten sonra içmek şartıyla."

" — Sonra?"

Sözü çevirmek gereğini duydu:

" — Siz n'apacaksınız?"

Bir bilebilseydim n'apacağımı? Kâmil çekmiş gitmişti, nereye gittiği de belli değildi. Geleceğimden umudunu kesmişti herhalde, haber bile bırakmamıştı giderken.

" — Bilmiyorum..." dedim.

Kapıdan naylon yağmurluğu ıpıslak bir kadın girdi. Yüzünde iri sağanak taneleri vardı. Elleriyle yüzünü avuçladı, yağmuru sildi.

" — Şimdi Schnaps'larla biranızı getirebilirim..." dedi Hilde.

" — Gelen, Gisela mı?"

" — Evet..."

Bir süre, oturduğum yerden onu gözledim: Horst'la uzun uzun hesaplaştılar; para alıp para verdiler birbirlerine, sonra önlüğünü sıyırdı, deriden para çantasını Gisela'ya verdi; tezgâhın ardına geçti, önlüğünü bir yerlere sakladı. Şişman, çok boyalı kadınla bir şeyler konuştular; Hilde güldü, kadın bana doğru alıcı gözlerle baktı, başını salladı. Hilde onun doldurduğu iki schnaps kadehi bir elinde, iri bir bira bardağı öbür elinde geldi, masaya oturdu.

Biradan bir yudum aldım.

"— N'apacağınızı düşündünüz mü?"

" — Düşünmedim..." dedim.

" — Ama gece ilerliyor..."

" — Olsun!"

Schnaps kadehini kaldırdı, ışığa tuttu.

" — Bu civarda ucuz oteller var. Yol üzeri. Sizi birine bırakırım..."

Tramvaycılar Gisela'yı makasa almışlardı, biri, ille de öpmek istiyor, kız da elinden kurtulmaya çalışıyordu. Sonunda yenildi, yanağını uzatıp kurtuldu zoru zoruna.

" — Prosit!"

Kadehleri tokuşturduk.

" — Prosit!"

" — Çok sık gelir miydi buraya?"

" — Hemen hemen her akşam... Yalnız bir haftadır göründüğü yoktu; gerçi izine çıkacağını söyler dururdu ya, ne zamandı, orasını bilemiyorum. Geçen hafta iki gün arka arkaya gelemedim, hastaydım; rapor verdiler. O günler içinde gitmiş olabilir."

" — Evet, mümkün..." dedim.

" — Sizin böyle ortalıklarda kalmanıza..."

" — Üzülürdü..." dedim. "Mutlaka üzülürdü. Ama önemi yok. Alıştım. Artık dokunmuyor."

Yine susuştuk.

" — Yorgun musunuz?"

" — Hayır..."

" — Neyle geldiniz?"

" — Yayan..."

Şaşkınladı.

" — Anlamadım..."

" — Gündüz Doğu'daydım, sınırı geçmek için gece olmasını bekledim, hava karardıktan sonra da yayan geçip geldim sınırı."

" — Ya!" dedi.

Schnaps'ı bitirdim, birayı da. Masanın ayakları dibinde duran basket torbamı aldım.

" — Hesabı Gisela mı alacak?"

" — Nöbet onun..."

Gisela'ya işaret etti.

" — İst er ein Auslander?"

" — Almanca biliyor..." dedi Hilde.

" — Ach so! İki schnaps, bir bira değil mi?"

" — Evet!"

" — İki, yirmi..."

Bir ikilik, bir de teklik bıraktım.

" — Danke!"

" — Gidiyor muyuz?"

" — Yağmur dehşet dışarda..."dedi Gisela."Perişan olursunuz. Benden söylemesi."

" — Üstünüze alacak bir şeyiniz yok mu hiç?"

" — Canım, ağustos yağmuru, n'olacak?" dedim.

" — Berlin'de ağustos güz başlangıcıdır."

Torbayı omuzuma vurdum. Hilde tezgâhtakilerin her biriyle vedalaştı, iyi geceler diledi. Kapı önünde, saçak altına sığınmış onu bekliyordum.

" — Gerçekten fena yağıyormuş!" dedi.

" — Ne yana yolumuz?"

" — Önce karşıya geçeceğiz, iki sokak yürüyeceğiz, sonra sola sapacağız."

" — O yakada mı oturuyorsunuz?"

" — Evet..."

Yağmurun sağnağı kesilmişti, toz gibi uçuk uçuk yağıyordu şimdi. Koşarak karşıya geçtik.

" — Saçak altlarından gidelim de ıslanmayın..."

Tek sıraya girdik, öyle yürümeye başladık.

" — Arkadaşınız gelene kadar kalacak mısınız Berlin'de?"

" — Bilmiyorum."

" — O olsaydı?"

" — Onu da bilmiyorum..."

Ansızın durdu, bana baktı.

" — Beni şaşırtıyorsunuz..." dedi.

" — Mahsustan yapmıyorum. Hiçbir fikrim yok gerçekten."

" — Niyetiniz neydi?"

" — Başlarda öyleydi, sonra değişti..."

Önüne geçtim. Anladı, vardırmadı. Dediği gibi iki sokak yürüdük. Saçlarımın dibine kadar ıslanmıştım.

Bir şey söylemiş olmak için:

" — Şimdi de sola sapacağız..." dedi.

Karşımızda iki gidiş gelişli bir cadde uzandı. Dükkânların çoğu ışıklıydı; açık bir sosisçinin neonlu yazısı yanıp yanıp sönüyordu durmadan.

" — Ben acıktım..."

Camın ardındaki sosisçi kadın akşam gazetesine kapanmıştı. Biz girince gazeteyi yüzünden indirdi, bekledi.

" — İki tane!" dedim. "İki de küçük bira..."

Sosis tenceresinden dumanlar çıkıyordu, tahta maşayla karton tabakcıklara iki uzun sosis koydu, yanlarını iki tutam hardalladı, iki küçük Brotchen'i de elime tutuşturdu. Birini Hilde'ye uzattım, aldı. Kadın o ara bardaklarımıza bira çekmeyi bitirmişti.

" — Brotchen'imi size verebilirim?"

" — Niçin?"

" — Arkadaşınız ekmeğe bayılırdı. Belki dedim, siz de..."

" — Evet ben de çok severim ekmeği..." dedim.

Aldıklarımızın parasını vermeye davrandı, engelledim.

" — Neden ama?" dedi.

" — Şimdilik param var..."

" — Ya sonra? "

" — Sonrası Allah kerim..." dedim.

" — Anlamadım?"

" — Bize özgü bir deyim." dedim. "Almancası yok bunun. Belki vardır ama, benim kıt Almancamla ne olduğunu bulup çıkarmam imkânsız. Yani, Gott wird uns sicher helfen! Ya da ona benzer bir şey işte..."

" — Ach So!"

Sosis açlığımı bastırdı, schnaps'la biranın etkisini bir parça olsun dindirdi.

" — Saat kaç?"

" — Bire on var..."

" — Sizin için geç mi?"

" — Pek sayılmaz. Her gece ikiye doğru yatarım."

" — Yalnız mısınız?"

Gözlerini indirdi, parmağının birini bira bardağının ağzında gezdirdi.

" — Bir kızım var." dedi. "Yedi yaşına bastı geçen hafta."

" — Tek başına mı kalır?"

" — Evet. Niye şaşırdınız?"

" — Hiç!" dedim.

" — Cıgaranız var mı?"

Uzattım. Paketine baktı.

" — Ne cıgarası bu böyle?"

" — Bulgar."

" — Zehir gibi. Doğu'dan mı aldınız?"

" — Evet."

" — Akşamüstü de sağanak vardı, yağmurdan yararlanarak mı geçtiniz?"

" — Sınırı mı?"

Başını sallamakla yetindi.

" — Gözünüzde büyütmeyin işi. Elimi kolumu sallaya sallaya Friedrich Strasse'ye geldim, oradan da bindim U'Bahn'a; batı'ya geçtim. Hiç de zor olmadı benim için."

" — Niye doğrudan doğruya Berlin'e gelmediniz?"

" — Avusturya sınırında çevirdiler."

" — Sizi mi?"

" — Hayır. On beş kişi kadar vardık, hepimizi indirdiler, giremezsiniz dediler."

" — Sonra?"

Sönmüş cıgarasını yaktım.

" — Yine geldim işte."

Sosisçi kadın Hilde'ye uzandı, gazetenin birinci sayfasındaki bir adamın resmini gösterdi. Gözlüklü orta yaşlı, kendi suyunda bir adamdı, öyle görünüyordu resimde. Yanında iri kıyım bir başkası durmuştu, besbelli Alman Kriminal Politzei'dandı, berikine tepeden bakıyordu.

" — Ah bu yabancılar, ah! Kan gölüne çevirdiler memleketi. Pis domuzlar!"

Çekildi sonra, sırtını bana döndü.

Hilde 'gidelim' gibilerden işaret etti, torbamı aldım. Çıkarken kadını çilelendirmek için kapının çıngırağını üç defa öttürdüm. Kızgınlıkla baktı yine; ardımsıra:

" — Schwein!" dedi. "Domuz, n'olacak, pis yabancı!"

Hilde'ye yetiştim.

" — Kızdı mı?" diye sordu.

" — Çok..."

" — Gazetedeki habere bozulmuş anlaşılan. Sizden biri, sevdiği kadını bıçaklayarak öldürmüş, sonra da gitmiş, konsolosunuza teslim olmuş."

" — Gördüm..." dedim.

Durdurdu. Yağmur suları köpüre köpüre ayaklarımızın altındaki kanal ızgarasına akıyordu.

" — Burdaki üç otelin üçü de iyidir..." dedi. "Fiyatları on birer mark. Odalarında duş muş da vardır."

" — Sizin evi geçtik mi?"

" — Şu birinci otel var ya, 'Hotel Hamburg' diye yazanı, onun tam karşısında. İkinci katta oturuyorum."

" — Ben de 'Hotel Hamburg' da bir oda tutayım..."

" — Fena değildir orası da..." dedi.

Otelin kapısında durduk. Elini uzattı.

" — İyi geceler!" dedim.

" — Size de... Yarın, eğer benim yapabileceğim..."

" — Sanmıyorum..." dedim.

Uzaktan farları uzamış bir araba yaklaştı, yaklaştı, suları iki yana sıçratarak yanımızdan hızla geçip gitti.

Elini bıraktım. Bir koşuda karşı yakaya vardı, evin kocaman cümle kapısını aceleyle açtı; girdi, kapattı. Ardından baktım. Kısacık bir sürenin sonunda ikinci katın sokağa bakan pencerelerinin birinde ışık yandı, gelip giden gölgesini gördüm. Perdeleri çekerken camdan dışarıya baktı o da. Elini salladı, elimi salladım. Sonra perdeleri örtüldü.

Döndüm. Otelden içeri girdim. Bankonun üstündeki zile

bastım. Tüysüz, ipince, puşt kılıklı bir kâtip arka odadan geldi. Boyun kırıp:

" — Guten Abend! Bitte?" dedi.

" — Oda istiyorum..." dedim.

" — Duşlu, duşsuz?"

" — Duşlu olsun..."

Kaşlarını kaldırdı, süzdü.

" — Yabancı mısınız?"

" — Evet..."

" — Pasaportunuz lütfen!"

Gözlerinin içine içine baktım.

" — Şart mı?"

" — Polis için, şart..." dedi.

Cebimden bir bütün yirmi marklık çıkardım, bankonun üstüne koydum, önüne doğru ittim parayı.

Paradan gözlerini ayırmadı hiç, dudaklarını ısırarak:

" — Yalnız bir gecelik için mi?" dedi.

" — Yalnız bir gecelik için..."

" — Sabahleyin?"

" — Gün doğar doğmaz yokum."

Yirmilik banknotu çekti aldı, kaşla göz arasında yok etti.

" — O zaman benim odamda yatın. En iyisi öyle yapmak. Ben burda kalırım. Bazı geceler polis baskın yapar burdaki otellere. Öyle bir durumda rahatsız olmazsınız. Benim odayı aramak akıllarına gelmez zaten."

Bankonun arkasına kıvrıldık. Girmeden önce:

" — Gerçekten yok mu pasaportunuz?" diye sordu.

" — Var..." dedim. İç cebimden çıkarıp gösterdim.

" — Peki ama..."

" — Giriş vizesi yok..." dedim. "Ötesi tamam."

Dişlerini gösterdi.

" — Polis için yine yok sayılır..."

" — Ben de onun için yok dedim..."

Geçti. Yastığı aldı, bir iki vurdu, düzledi.

" — Çarşaflar temizdir, meraklanmayın. Duş yapmak isterseniz, her dakika sıcak su vardır, aklınızda olsun."

" — Niyetim yok."
" — Yorgunsunuz herhalde?"
" — Evet..."
" — Bir kadeh bir şey ister miydiniz?"
" — Ne var?"
" — Viski. Ama İskoç değil, Amerikan, Bourbon."
" — İçebilirim."
" — İki mark ödeyeceksiniz..."

Verdim. Karyolanın başucundaki komodinin alt gözünü açtı, bir şişeyle bir bardak çıkardı; bardağa iki parmak içki koydu. Şişenin ağzını kapayıp yanına aldı.

" — Başucunuzdaki yeterse, büyük ışığı söndüreyim mi?"
" — Söndür..."

Oda karardı.

" — İyi geceler! Sabah beşte uyandırırım sizi."

Karşılık vermedim. Kapı üzerime örtüldü. Karanlık odada yalnızlığımı daha çok duydum. Pencereye yaklaştım, perdeyi aralayıp baktım. Hilde'nin ışığı evin ikinci katından donuk donuk parlıyordu. Sandalyeyi çektim, yüzümü Hilde'nin ışığına çevirdim, içkimden bir yudum içtim, oturdum.

YİTİK NERGİSLER SÖYLENCESİ

" — BİR kuş kanadının gölgesine de mi denk gelmedin beğim tek bir eşek nalçalı, üç deve tabanlı kervan izine de mi? Demek bu elleri, bu dağları, tepeleri sahipsiz belledin, öyle mi? Yozluğuna, kelliğine baktın; toprağa elini vurdun, taşlığını, kireçliğini gördün, kimi kimsesiz belledin, öyle mi beğim?

Koca Tanrı, Adem'i cennetten kovduğunda, Adem kaburga kemeğinden yarattığı Havva anamızı da yanına takıp ilk önce buralara indiydi. Buraları yurt edindiydi. Nice oğulları, kızları oldu. Derler ki; çalışkandılar, kanı sıcaktılar, elleri iş görürdü. El ele verdiler, toprağı işlediler, altını üst, üstünü alt ettiler: Tanrı da verimkâr oldu, güvercin kuşunun gagasında cennetinden tohumluk buğday yolladı; "Adem kulumla çocukları kullarım, eksinler, biçsinler, un ufak etsinler, karınlarını doyursunlar, açlıklarını gidersinler," dedi.

Derler ki; bu gördüğün yıraç ovalar, yıraç yamaçlar o günlerde hep buğday deniziydi, topraktan ilkyazla bir fışkırış fışkırırdı, her bir yan yemyeşil yeşerirdi. Yaz gelirdi; bin kere bin, bir o kadar da bin kere bin beşi bir yerdelerin sarısı gibi ovalar, yamaçlar sapsarı sap olurdu. Yel esti mi, iki yana boyunlarını bırakıverirdi. Hiç kokladın mı buğdayı, nasıl kokar bildin mi? Bir hoş, burnunun içini gıdıklayan kokudadır, adamı mest eder, gönlünü çeler. Dağ, taş öyle buğday kokardı.

Adem'in çocukları dursuz duraksız hep çalıştılar, bu elleri dört başı bayındır ettiler, kendileri de dört başı bayındır kişi oldular; çocukları, çocuklarının çocukları, onların çocukları oldu, sürgit böyle yürüdü hayatları.

Güzel meyve ağaçlarını önce yabanıl buldular, aldılar, aşıladılar, her bir çevreye armut ağaçlarını, elma ağaçlarını, kayısı eriklerini, gül kokulu şeftali ağaçlarını yedi adam boyu aralıklarla sürgün ettiler, fidelerini diktiler, köklerini tulum sularıyla sulayıp büyüttüler; yapraklı dallarından gölgelendiler, serinlik aldılar, çiçeklerini kokladılar, ham meyveyi büyüttüler, olgun meyve eylediler.

Arpa, buğday, kara çavdar hep ekilirdi; hep büyük, sap verir, hep vakti zamanı gelince par par oraklarla biçilirdi, harman savrulurdu. Bura insanı akıllı insandı, güzel insandı, soylu insandı. Buğdayı koca değirmen taşlarının altına verip un ufak etmesini bilirdi. Kadınları topraktan fırınlarda güzel kokulu, nar yarığı göbekten kıpkırmızı ekmekler pişirmesini bilirdi.

Avlık hayvanlar boldu; sürüyle gezerlerdi, insandan korkmaz, insandan kaçmazdı. Keyif için bir kimse bir hayvanı öldürmezdi. Kudretten sürme gözlü ceylanlar, çatal boynuzlu geyikler, derileri tir tir titreyen karacalar, yavru cerenler kalem ayaklarını göğüslerine varan otlara süre dolaya suya inerlerdi.

Her bir yer su idi, her bir yerden billur kaynaklar fışkırırdı, her bir kaynaktan şeker şerbet sular akardı. İçmelere doyamazmışsın,tadına kanamazmışsın, benden çok daha kocamışlara; onlardan çok daha kocamışlar, onlara da onlardan çok daha kocamışlar böyle anlatırlarmış, böyle böyle derlermiş.

Her yerde barış varmış beğim, her yerde insan, insanmış. Büyük küçük, genç yaşlı, kadın erkek, soylu soysuz herkese insan derlermiş; "Sen insansın, insanlığını bil, insanlığını karşındakine bildir, karşındaki de hem kendi insanlığını, hem senin insanlığını bilsin!"

Karıncalar suya varırmış da inciten olmazmış. Nice bey-

ler, ağalar soydan gelmeler, soya gitmeler beyliklerini, ağalıklarını bilip çevredekilere kaşının üstünde gözün var, dememişler. "Ha karınca derlermiş, ha insan. İkisini de bir tutarım, ikisini de incitmem, ikisine de kaşının üstünde gözün var demem."

Öyle kişilermiş, öylesine insanlarmış, beğim!

Gel zaman git zaman bir evciliktir başlamış. Mal derdi, mülk derdi sarmış insanı. Eline iki kazık alan, ben diyeyim bin, sen de bin kere bin adım bir doğuya gitmiş, dönmüş; bir batıya gitmiş, dönmüş; bir kuzeye gitmiş, dönmüş: "İşte bura, bura, bir de bura ile bura benimdir, ben kendime mülk eyledim," demiş; dört bir yöresine kazıklarını çakmış.

Bu kadarla kalmış mı, yetinmiş mi beğim?

Hayvanları almış, her birine gücünü yetirmiş, ehil, evcil etmiş, soyuna sopuna, kendine bağlamış. Birken beş etmiş, beşken on, onken yüz, yüzken bin, binken bin kere bin!

İlk katillik de bundan doğmuş beğim; ilk adam öldüren, malına mal, mülküne mülk, toprağına toprak katanmış. Malsız mülksüzü, tüysüz tepersizi, topraksızı, hayvansızı buyruğu altına alıp bir topan ekmeğe, dört duvarlık bir kovuğa, bir avuçluk beze kurban eden, ilk katilliği işleyenmiş, beğim!

Azmış bunlar, azınlıkmışlar ama akılda yekta imişler, beğim. Herkesi horlar, kendilerince büyüklük taslar, gün doğumundan gün batımına dek soydaşlarına, kendi gibi insan kısmına hep kötülük düşünür; aman ne etsem de şunları, şunları büyüklüğüme, kişiliğime râm etsem, hepsini, hepsini kendime çalıştırsam... diye kurarmış.

Bura adamı gönlü yücedir, beğim, gözü yere bakar ya, onuru göğe erer, ayaklar altına alınsın hiç istemez. Yumuşaktır, dikbaşlığı sevmez, huyunda, suyunda yoktur. Kuyruğuna basmazsan sesini bile çıkarmaz. Vakta ki, damarını attırmayasın, vakta ki huyunu çevirmeyesin, vakta ki adamlığını unutturmaya götürmeyesin işi.

O zaman, beğim, o zaman işte, bura adamının şakı atar. Gözü döner, dünyayı görmez. Dünyayı, neyi hiç görmez. Kurdu, kuşu, karıyı kızanı, otu, ağacı, taşı toprağı, börtü böceği,

göğün mavisini, bulutuna akını, yelin esginini, karıncanın tıpırtısını, suyun akarını, yuğmurun ipilini, toprağın küpürtüsünü, atın kişnegişini, kuzunun melemesini, dananın böğürtüsünü, yayığın dövgüsünü, sütün kaymağını, güneşin batkısını, seherin şavkını, dağnergislerinin sarısını, menevşenin morunu, kümbet balını, tereyağlı yukayı, tulumlu sokuyu neyi gözü görmez.

Çok kanlar akmış o günlerde. Bu gördüğün dağlardaki yozluklar, kellikler, bu gördüğün ovalardaki toprak; kirece, taşlığa dönüşmüşse, hep bu kanların, bu akan insan kanının belasınadır. İnsan kanı, aktığıyeri beslemez,kurutur. İnsandan kurban olmaz, beğim. İnsan kanı, içici tüketicidir. Suladığı yer hemencecik yanar, kavrulur. Bire bin veren buğday gelsin, bire yarım verirse, tohur olursa, ilkyaz da yeşerirse, topraktan kendini dışarı atarsa, kıpır kıpır ederse, işte ben burdayım beğim.

Olmaz,olamaz.Hiç olmaz!

Bura adamı başkaldırmış, beğim; ilk katillik, işte o dediğim toprak çevirenlerden, malcılardan mülkcülerden, evcil hayvancılardan, kendi oturup kendi gibi insanları kendine çalıştıranlardan gelmiş, beğim.

Bura adamını bura adamı katilliğe sürmüş. Çok kanlar akmış o günlerde; dereler gibi, yağmur selleri gibi kanlar akmış. Derler ki: O zamanlar kimsenin kimseye zarar vereceği, yaralayıp, öldürüp kanını kara toprağa akıtacağı ne bir silahı vardı, ne bir şeyi. Barış oldu mu ora adamı silahı neyi n'apsın beğim?

Sana sataşan, seni ezen, seni zorla zora koşan, sırtına binen olmazsa, çoluk çocuğuna dın diyen çıkmazsa, mutlu kutlu yerinde yörende yaşar gidersen, silahı neyi n'aparsın beğim? Derdin yoksa, dermanını ara diyen mi olur sana? Dertsiz baş zaten dinç olur, beğim.

Ne dedim? Ezmişler, ezdirmişler, katillik etmişler, dedim. Doğru dedim, beğim. Kuyruğuna basmışlar, gözüne çomak sokmuşlar, ekmeğine el sürmüşler, sofrasını talan etmişler, dört duvarlı kovuğunu dört duvarlı zindana çevirmişler:

"Hak mı, ne hakkı, senin hakkın yok bu dünyada," demişler. "Hak dediğin değirmende olur," demişler.

Doğrudur beğim, hak değirmende olur, biz bunu böyle biliriz. Ama dünya koca bir değirmendir, beğim. Habire döner, adam öğütür, umut öğütür, gün öğütür, gece öğütür, ömür öğütür. Ama hak öğütmez, beğim. Adam hakkı, insan hakkı öğütmez.

O zaman, beğim, o zaman işte, başkaldırmış bura adamı. Öyle olmaz, böyle olur, demiş, başkaldırmış. Katillik edenlere katillik etmiş; taşla, sopayla, dirgenle, tırmıkla, eline neyi kaptıysa, neyi geçirdiyse onunla kanını içeceklerin kanını içmiş; çok kan akmış, beğim, çok kan akmış. Kanlı gagalı leş kuşları adam ölüsü yemekten karınlarını patlatmışlar, çattadak çatlamışlar. Küçük çaylar, büyük çaylar kan çaylamış hep, ovayı kan basmış, kan götürmüş. O kadar çok kan akmış, o kadar çok kan akmış ki beğim; kan, ovadan toprağı kusturmuş. Kusuk kan önce yamaçlara, yamaçlardan dağlara doğru yürümüş, çıkmış.

Kan bu, beğim. Aktığı yeri, suladığı yeri beslemez, kurutur. Kurutmuş her yanı. Dağlar, taşlar gündüzkü koyungözleri gün batımında nasıl yavaşcacık süner, taçyapraklarını püsüp göğsünde toplarsa öyle olmuş. Her şey kavrulmuş, yanmış. Kan, yakmış, kavurmuş her şeyi.

İnsanlar hep ölmüşler, beğim. Geriye bir kocamışlar, bir kundaklı bebeler, bir kadın kızlar kalmışlar.

Sonra katillik bitmiş, önü alınmış, ardı durmuş. Bir de bakmışlar ki, herkes ölü, herkes uçmaya varmış. Bir kocamışlar, bir kundaklı bebeler, bir kadın kızlar kalmışlar. Ağıtları gökleri tutmuş, günlerle gecelerle ağıt yakmışlar, ölülerini leş kuşlarından kurtarmaya çabalamışlar. O kadar çokmuş, o kadar çokmuş ki, ölüler, beğim, baş edememişler, gömmekle bitirememişler; kanlı toprağı kanından, kanı topraktan ayıramamışlar bir türlü.

Öylece bırakmışlar, çekmişler, gitmişler.

Nereye gitmişler, beğim?

Kimseler bilmiyor bunu.

Benden daha kocamışlar, onlardan daha kocamışlar, onlardan da daha kocamışlarla onlardan daha daha kocamışlar da bilmiyor. Yalnız hep doğuya gitmişler, hep doğuya hep doğuya. Belki doğudan da doğuya.

Doğudan da doğu, nere olur ki? Kimse bilmiyor, dedim ya beğim, hiç kimse bilmiyor. Belki Hürmüz Denizi'ne, belki Fars'a, Acem'e, Irak'a, Azerbaycan illerine, Küçük Ermenistan'a, belki Büyük Ermenistan'a, belki diyar-ı Musul'a indiler.

Nasıl gittiler, neyle gittiler? Onu da bilen yok. Çok evvel eskiden Arap atlarından da soylu, sırma yeleli, kalem bilekli, kocaman gözlü, ıslak bakışlı, karnı varla yok arası, rüzgârdan hızlı atları varmış. Katillikte ola ki bu atlar da telef oldu, onların da kanları bu topraklara döküldü, soylu kanları insan kanına karıştı. Katillik bu, her şey olur, beğim.

Ama kadınları kızları eşkindiler, her biri o soylu atlara zor değişilirdi. Yay bacaklıydılar, upuzun bacakları vardı, düztaban değillerdi, kalçaları çok yukarda, nerdeyse omuzlarına yakındı. Memeleri hep diriydi. Elleri küt parmaksızdı, söğüt dalına benzerdi, ince ama tuttuğunu koparırdı.

Ola ki, bu kadın kızlar, kundaklı bebeleri sırtlarına vurdular, kocamışlarını önlerine kattılar, koltuklarına girdiler; "yürüyün, yetti," dediler, yollara düştüler.

Nereye gittiler?

Dedim ya beğim, doğuya, daha doğuya, en doğuya gitiler.

Bilirsin, beğim, gün günü izler, günler haftayı, haftalar ayı, aylar yılı. Birbirini yiyerek büyür bunlar. Böyle olmuş o göçün ardı sıra. Böyle olmuş; gün günü, gün haftayı, hafta ayları, aylar da yılları yemiş, bitirmiş. Nice zaman olmuş, nice mevsimler gelmiş geçmiş; kundaklı bebeler büyümüşler, kadın kızlar kocamışlar, koca kişiler vakitleri bir tamam olmuş uçmaya varmışlar.

Büyüyenler gelinlik, damatlık çağına girmişler. Toy düğün olmuş, zaman su gibi akıp gitmiş yine. Eksilenler eksilmiş, doğanlar doğmuş, yenile gelenlerle boy, büyümüş de büyümüş. Genişledikçe genişlemiş.

Hep göçükçü olmuşlar bunlar, beğim. Yerleşikçiliğe karşıcı olmuşlar. Ne geldiyse başımıza, yerleşikçilikten geldi, demişler. Eksik olsun yerleşikçilik . Göçükçü oluruz, hayvan güderiz; eti, sütü, tüyü teperi bize yeter de artar bile, demişler. Hep gezmişler, ora senin bura benim gezmiş oğlu gezmişler.

Eh, bilirsin beğim, dünyamız elma gibi yuvarlaktır. Bir yerden çıktın mı, ister atlı, ister yaya, ömrün yetti mi, gide gide yine o ilk çıktığın yere vasıl olursun.

Bunlar da göçükçü olunca ora senin, bura benim diye diye yıllar, belki yüzyıllar, bin yıllar sonra eski anayurtlarına gelegelmişler.

Bildiklerinden mi? Atalarının kanları çektiğinden mi?

Dünyanın, insan kısmısının bin türlü hali, beğim! Şundandır diyebilir misin? Kim bilir, alınyazılarındandı. Güzel Rabbim, kurban olduğum Yaradanım, o boya, alınyazısını böyle yazmıştı da onlar da kalkmışlar, yazgılarına uyup eski atayurtlarına böyle gerisin geri dönmüşlerdi. Olmaz mı, beğim?

Gelmişler, beğim, mekân tutmuşlar bu elleri; bu dağları, tepeleri, bu ovaları, bu yamaçları, bu ıssızlığı, bu insansızlığı, bu yokluğu, yoksuzluğu.

Bu ellere gelmişler, durmuşlar. Zıngadak durmuşlar, bir adım öteye atanı çıkmamış; herkes yediden yetmişe karı kızan, çoluk çomak geri durmuş. Yolumuz bitsin, derdimiz dinsin, dermanımız buradan olsun, demişler. Hayvanlarını yaymışlar, denklerini çözmüşler, güle oynaya mekân etmişler buraları.

Sen rızk de, beğim, basiretleri bağlanmış, yazgıları böyle yazılmış, de; ne dersen de, olan, böyle olmuş. Bir kolu buraya konmuş, bir kolu Hürmüz Denizi'ne yayılmış, bir kolu doğru çizgi üzerinden Malatya, Maraş illerine uzanmış, birçok kolları da Fars Acem'e, Irak'a, Azerbaycan'a, Küçük Ermenistan'a, Büyük Ermenistan'a sarkmış.

Doğuda, en doğuda dağlık arazi pek bulunmadığından bu yeniler daha ovalık yerin adamı imişler. O yüzden mekân diye dağlardan ovalara akmışlar, ovaları tutmuşlar. Tutmuşlar,

ama, devir atalarının devri değilmiş, o devir çoktan geçip gitmişmiş. Hiç kimsenin olmayan, yalnız Rabbimin, kurban olduğum Yaradanımın olan bunca dağlar, taşlar, dereler, tepeler, ovalar, yamaçlar, düzlükler, engebeler sahip değiştirmişmiş. Adına Dahlak dedikleri bir hükümdar, hem İran'a, hem Turan'a baş olmuş, bu elleri de kendi ellerine katmışmış.

Ceberrut, aksi, nekre, kötünün kötüsü, her bir katilliğe göynü kafası yatkın bir adammış. Halkını inim inim inletirmiş. Ama Rabbim, kurban olduğum Yaradanım, neye kaadir değildir ki, beğim!

"Sen, benim yarattığım insan kuluma bir kulluk daha ettirir, kula bir ikinci kul kılarsan; ben senden bunun hesabını sormaz mıyım ey Dahlak, sen beni, benim yüce gücümü bilmez misin, sen beni tanımaz mısın, tanımazdan mı gelirsin?" demiş.

Bilmez misin ki, beğim, kurban olduğum Yaradanım, kendisinden korkup kötülüklerden sakınanlara doğru yolu göstericidir. Kâfirlerin gönüllerine, kulaklarına mühür vurmuştur, gözlerini perdelemiştir. Onlar doğru satıp eğrisini almışlardır. Bu alış veriş onlara bir kazanç sağlamamıştır, asıl doğru yoldan sapmışlardır. Halleri durumları bir ateş yakıp aydınlanmak isteyen bir kimseye benzer ki, ateş, çevrelerindeki şeyleri aydınlatınca, Rabbim, onların ışıklarını söndürüverir de kendilerini karanlıkta bırakır, görmez olurlar. Ya da karanlıklar, gök gürültüleri, şimşeklerle yüklü buluttan boşanan yağmura tutulmuş olanlara benzerler ki; ölüm korkusu ile yıldırımın sesini duymamak için parmaklarıyla kulaklarını tıkarlar.

Bilmez misin ki, beğim, kurban olduğum Yaradanım, insan kısmısı için yalnız onun için yeryüzünü döşek, gökyüzünü tavan yaptı. Gökten yağmur yağdırır, onunla bitirip büyüttüğü meyvelerden insan kısmısına rızk yaratır. Onun için kendisine ortak koşulmasını istemez, onun için kula kul olunsun istemez, kula kulluğu yakıştırmaz.

Onun için, beğim, kurban olduğum Rabbim, bu Dahlak'a bir yerlerinde iki ejderha ile yılanın başına benzer iki kemiğin

çıkmasıyla bir hastalığa müptela kılmış. Hekimler, nice hekimbaşılar derman bulamamışlar, adına kanser dedikleri bed bir hastalıkmış ki, devası yedi düvelde yokmuş, bulunmazmış.

Bu garip hastalıktan, yakalandığı onmaz, acı verici nöbetlerinden ötürü Dahlak'ın rahatı iyice kaçmış. Ayrıca, bu hastalığı iyileştirmeye girişen, tedavisini üzerine alan nice usta hekimler, hekimbaşıları da bu uğurda olanca çabalarını harcamalarına karşılık, çaresizlik içinde kalakalmışlar.

Günlerden bir gün, mel'un şeytan, kurban olduğum Rabbimin bütün kötülükleri üzerine olsun; Dahlak'ı yoklamak, ona iyileştirici bir ilaç salık vermek isteyen bir hekim kılığında çıkagelmiş.

Mel'un, Dahlak'la karşılaşır karşılaşmaz, "Senin iyileşmen, bu kanserli çıban başına genç insanoğullarının beyinlerinin sürülmesine bağlıdır," demiş.

Ne kadar kötüdür, beğim, o mel'un böyle deyince, adamların da aklı hemen yatmış buna. Mel'un öyle dedi diye, öyle yapalım, demişler.

İşe bak ki, beğim, bir rastlantıyla mel'unun dediği de doğru çıkmaz mı! Çıban başına genç bir insanoğlunun beyni taze taze sürülür sürülmez, acı, o saat durmuş, hasta kendini iyiden saymış. Acı geldikçe; "gelsin," demişler, "genç bir insanoğlunun beyni; çabuk gelsin genç bir insanoğlunun beyni ki, sürelim yaraya acı dinsin, hükümdar Dahlak kendini iyi saysın!"

Hiç genç oldun mu, beğim? Yani ya, genç olduğun günlerini hiç ansıdın mı, hiç gözlerini şöyle bir yumup genç günlerine gidip gidip geldin mi, beğim? Hiç genç adam sahibi oldun mu; kız, oğlan bir çocuğu, ana rahminden sonra gün be gün büyüttün mü? Sütünü verdin mi, altını değiştirdin mi, ishalini dindirdin mi, ağladığında için berkti mi, ateşi çıktığında aman doktor, dedin mi, ilacını ilaç, hastalığını hastalık bildin mi? İlk dişini çıkardın mı, ilk sözünü ettin mi, birlikte ilk adımı attın mı, elini eline aldın mı, tıpış tıpış yürüdün mü; düştün mü, dizini yaraladın mı, ağaçlara tırmandın mı, komşunun

bahçesinden erik çaldın mı, oğluyla dövüştün mü, okula gittin mi, A dedin mi; N'yi yanına katıp AN; A'yı her ikisiyle bitiştirip ANA dedin mi, karatahta önüne dikildin mi, tebeşiri parmaklarınla kavradın mı, öğretmeninden azar yedin mi; uzun pantolon giymenin ateşini duydun mu, erginliğe erdiğin günü iyi bildin mi, kadına kıza başka bir gözle bakmalara yöneldin mi? Ha, beğim?

İnsan yavrusu bir gariptir, başka yaratıkların yavrularına benzemez. Kurdun, kuşun, kedinin, köpeğin, aslanın, kaplanın yavrusunu kendi başına bırakırsan da büyür. Ama insan yavrusu büyümez, büyüyemez , beğim. Nazlıdır o, incedir, ürkektir; bir gazaldan, bir cerenden daha ince, daha ürkektir, daha narindir. Saksı çiçeklerine benzer. Zamanında sulayacaksın, zamanında güneşe vereceksin, zamanında börtünden böceğinden ayıklayacaksın ki, büyüsün, gönensin, yücelsin, kocaman olup erginleşsin.

Bunu bilirsen, kırdırmazsın genç adamı beğim. Yumurta gibi alıp kafa kafaya tokuşturmazsın, öldürmezsin, öldürtmezsin, bileğine kelepçe, ayağına pranga vurmazsın, zindanlara atmazsın, gözüne mil çekmezsin. Kafasını ortasından yarıp beynini çıkarmazsın, ikiye bölmezsin, yuğup temizlemezsin.

Ama Dahlak'ın adamları öyle yapmamışlar, beğim. Mel'un şeytan, güzel Rabbimin, kurban olduğum Yaradanımın bütün kötülükleri onun üzerine olsun; öyle dedi diye günde iki kişinin öldürülmesine, öldürülüp kafaları ortadan yarılarak beyinlerinin alınıp hükümdarın kanserine, hiç iyileşmeyen bu garip hastalığa sürülmesine karar vermişler. Bu durum, taşıdığı yüzkarası zulme, bir o kadar açık haksızlığa karşı hep sürmüş, hep sürmüş gitmiş.

Sonunda, beğim, günde iki kişiyi, iki genç insanoğlunu; o saksı çiçeklerine benzeyen, gazaldan, cerenden daha ince, daha ürkek, daha narin iki genç insanoğlunu öldürüp beyinlerini almakla görevli adamın gönlü iğrenmiş. Besbelli, güzel Rabbim yüreğine iyiliğini, insanlığını salıvermiş ki, böyle olmuş. O yürekle, o iyilik, o insanlıkla günde iki kişi yerine bir kişi

öldürmeye başlamış. İkincininki yerine bir kuzu beyni eklemeye, berikini de gizlice serbest bırakıp şehirle insanlı yerleri terk etmesini, insanoğlunun izlerinden uzak dağları, engin yerleri yurt edinmesini tenbih etmeye karar vermiş.

Bu insancıl davranış, her gün bir kişinin serbest bırakılması, insandan uzak arazideki bir alanda bir çok dil konuşan, çeşit çeşit, ben diyeyim yüz, sen de bin çeşit boylardan olma insanoğullarından büyük bir boyun meydana gelmesine yol açmış.

Bunlar aralarında evlenmişler, üremişler, türemişler. Sonunda çocukları torunları, şusuları busularıyla bütün o geniş yöreleri doldurakomuşlar. Dilleri değişmiş, yeni bir dil konuşur olmuşlar. Sonra alçak ovalara, yüksek dağlara yayılmışlar, sonra oralarda tarımcılık, hayvancılık, tecimcilik yapmaya girişmişler. Dağ başlarında köyler, kaleler, kentler kurmaya başlamışlar. Sonra birçok boyları varlıklı olmuş, ovalara, tepelik yerlere de girmişler.

İşte, beğim, o güzel insan boylarının en yücesi diyeceğim boy, öylesine ortaya çıkmış; gür gür akan bir kaynak gibi dört bir kola yayılmış, çevresini donanıp bir güzel gönendirmiş.

Yazdın mı, beğim? Bir bir yazdın mı dediklerimi? Kendinden hiç bir şey katmadın, eklemedin, değil mi? Sonra bana inanmazlar, sana da inanmazlar, beğim. Hiç ama hiç inanmazlar!

Aman ha beğim, aman ha!"

KUM SAATİ

İLK kıpırtı ayakparmaklarından başladı. Odayı gördü. Yorgun, ezgili bir ağırlık usul usul geziniyordu, duvarlardan duvarlara gidip geliyordu. Bağevinin penceresinden sızakonmuş bir alacalık, tek kişilik karyolanın demirlerine tutunmuştu.

Ellerinin soğuması durdu. Uyur-gezer kanın damarlarına bölük pörçük atıldığını, deli bir yürek tazeliğinde koşturduğunu ellerinde, ellerinin yollu damarlarında gördü, içi ılındı.

Dışardan bir yerden bağlı bir atın soluklanmasını duydu. At? Olabilir miydi? Belki. Kır bir attı hem, gemi yoktu, burnunun üzerinden ağzına akıtması iniyordu.

Uzun bir süre o soluklanmayı dinledi. Hızla buğulanıp tüten tere eşitti soluklanma. Atın sırtı yamyaştı. Gözleri iri, çok kocaman, incecik bir su zarıyla kaplıydı. Su, gözün içindeki saydamlıkta akıyor, çoğalıyordu. Ayaklarının altında pek bir kaya sımsıkı tutuyordu onu. İstese de gidemezdi, bağlı kalırdı, yalnızca solurdu; burun deliklerini açar, ezgin ezgin solurdu.

Ağaçların, tıknaz asmaların ötelerindeki yıkıklıktan bir puhukuşu puhladı. Sesi size kadar geldi, yetişti.

" — Puhukuşu muydu o öten?"

Çıplaktı, uyanmıştı. Kollarındaki karıncalı uyuşuk kanı elleriyle uyandırmaya çalışıyordu, duyuyordu. Et ete değiyor-

du, hışırtılı, tüylü, uçuşan bir sesti çıkardığı; sessizliği dövüyordu.

" — Dönsene bana!"

Dönmeden o sokuldu. Arkadan elleri ellerini buldular.

" — Dönmedin..." dedi.

Çıplak omuzuna yüzünü yasladı, yabancı bir sıcaklık tenine indi.

" — Seni seviyorum," dedi fısıltıyla. Sesi duyulur duyulmazdı.

" — Çok mu?" diye sordu.

Karşılık vermedi. Düşünüyordu herhalde.

" — Senden bıkarım diye korkuyorum."

" — Belki de hiç bıkmazsın."

" — Belki de hiç bıkmam."

" — Olabilir," dedi.

" — Bıkınam, bıkınam!"

Ah, o adına bıkıntı dediğimiz şey! İnsanın yüreğindeki dağın inişinde, çepeçevre karların aklığını bir bıçak vuruşuyla kesen o duru suya iniyordu. Dağ suya eğilmişti. Bulanıklığı; bıkıntı vurup ayırıyordu. Bulanıklık çözülüyor, dağılıyor, bıkıntının aynası suya tutuluyordu.

Dudaklarından öptü. Uzun uzun, bir su tadar gibi öptü. Dudaklarını dudaklarından çekmedi. Soluğu tıkanınca bıraktığı ağzını.

" — Sen bıkar mısın?"

" — Bilmiyorum," dedi.

İkisi de çıplaktılar. Hiçbir utanma duymuyorlardı birbirlerinden. Yatağa oturdu. Konyak şişesindeki son yudumu da içti.

" — Yoruldum," dedi.

" — Çok mu yoruldun?"

" — Değil. Az."

Şişeyi elinden aldı, yere bıraktı.

" — Otur. Ayakta kalma."

" — Yanına mı?"

" — Yanıma," dedi.

Yan yana oturuyorlardı. Çıplaklığı çıplaklığına değiyordu. Çevirdi. Yüz yüze oldular. Omuzlarından kavradı. Ellerinin altında etinin titrediğini, kaçındığını duydu.

" — İstemiyor musun yoksa?"

Başını eğdi, çırpıntısız göğsüne sokuldu.

Yeniden yüzüne eğildi, ağzını arandı buldu. Dişleri dişlerine değdi.

Ayrıldı. Gömleğini yatağın ucundan aldı, etine giydi.

Elini tuttu.

" — N'olursun!" dedi.

Soluğunu kesti, bekledi.

" — N'olursun!"

Öptü. Hep ağzından öptü. Islak, sıcak, direnen, gücün gücüne karşı koyan gergin, etli ağzından öpüyordu.

" — İstemiyor musun yoksa?"

Gözleri yumuşamıştı.

Gömleğini yavaşça topladı, başından çıkarmasına yardım etmek için kollarını havaya kaldırdı. Bekledi.

" — Unuttum!" dedi.

SIRADAN ÜÇ ÖLÜM

1.

HAYDAR ALTINAY'IN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Haydar, soyadım Altınay. Baba adım, Hüseyin. Doğum tarihim, 1336. Köyüm Otağlı, kazamız Hanak, ilimiz Kars. 28 Şubat gecesi, evimizin kapısı çalındı, ben açtım. Baktım, iki adam durup duruyor.

"Sen, Haydar Altınay mısın?" diye sordular.

"Evet," dedim.

"İyi! Giyin, gideceğiz, seni almaya geldik," dediler.

Evdekiler telaşlanıp korktular çok. Onları yatıştırdım, dedim: "Bir şey yok, kolluğa kadar gidecekmişiz."

Karım Ayşe Altınay, "Ne için gidecekmişsin, sen bir şey yapmadın ki" dedi.

O zaman adamlara döndüm, dedim ki: "Beni almaya gelmişsiniz, güzel, hoş ya, ne için alıp götürecekmişsiniz, onu söylermisiniz?" dedim.

Adamlardan biri:

"Bizim de bir bildiğimiz yok," dedi. "Kolluğa iki görevli memur geldi, seni alıp getirmemizi istediler. Amirimizde bize, 'gidin Haydar Altınay'ın evine, alın getirin buraya' dedi, biz de geldik."

Böyle dediler adamlar bana. Pabuçlarımı giydim, karıma:

"Çocuklara bakarak ol, tezden dönerim, kaygılanmayın!" dedim, adamların önüne düştüm.

Bizim oralar bu mevsim karlıktır. Gündüz de yağar, gece de. Kar yağıyordu yine. Çıktık kara. Damal'ın kolluğu, azcık uzaktır. Kar altında başladık yürümeye. Bura adamı dilsiz olur. Konuşkanı yoktur. Bir iki soru sorayım da ne olup bittiğini öğreneyim istedim, duvar oldular yüzüme. Bir iki "ha,hu" dediler, ötesinde hep sustular.

Kolluğa vardık. Baktım, amirin yanında iki yabancı kişi oturuyordu. Şehirli giyim kuşamlı iki kişi. Görevlilermiş bunlar. Şehirden gelmişlermiş. Biri uzun boyluydu, biri kısaca, tıknaz. İkisi de çok üşümüşlerdi. Hep uzun boylusu konuştu benimle, öbürü sus pustu. Ben içeri girince, o uzun boylusu ayağa kalktı ama sobanın başından ayırmadı kendini, kıçını döndürdü sobaya.

"Haydar Altınay sen misin?" diye sordu bana.

"Benim," dedim.

"Oğlun Battal kendini Ankara'daki Güven Sarayı'nın onuncu katından atmış, intihar etmiş..." dedi.

Bir an hiçbir şey düşünmedim: Adamların ikisi de yıldırım gibi gözlerimin önüne gelip şavkımı kararttılar, yönüm yörem kapkara kesildi, içim bayıldı. Şuram var ya, şuram, oramda bir sıcaklık duydum: Dizlerimin bağı kesilmiş, oracığa yığılıvermişim hemen, bayılmışım.

Amir ayıltmış beni zahir. Kendime geldiğimde üzerime eğilmiş onun yüzünü gördüm çünkü.

"Haydar Altınay, Haydar Altınay, iyi misin?" dedi.

Doğruldum, oturdum.

"İyiyim amir kardaş, iyiyim," dedim.

"Başın sağ olsun Haydar Altınay," dedi.

"Sen sağ ol!" demişim.

"Allah başka keder vermesin Haydar Altınay," dedi. "Sende çocuk çok. Allah onlara uzun ömür verir de Battal'ın acısını unuttururlar sana. Öyle değil mi Haydar Altınay?" dedi Amir

Sonra beni tuttu, ayağa kaldırdı. Adamlardan biri, bir

bardak acı su koşturdu, getirdi, ağır ağır içtim suyu. Yine kanamadım ama.

Uzun boylu memur sabırsız bir kişiydi. Bunca yolu tepip gelmiş, hava kötü mü kötü, kar vardı dışarıda. Yolları da uzundu adamların.

"Sen hele şu kâğıda bir parmak bas Haydar Altınay," dedi bana. "Şu işi bitirelim. Bak, kar demedik, kış demedik, kalktık ta buralara, sana geldik. Hadi, bas şuraya parmağını da bitsin iş, biz de yolumuza koyulalım," dedi.

"Belki okuması yazması vardır," dedi kısaca tıknazı. "Okuman yazman var mı senin Haydar Altınay ?"

"Yok," dedim.

"O zaman parmak basarsın," dedi uzun boylusu. Beni aldı, Amirin masasına götürdü. Orada açık duran bir kâğıda, tükrükleyip kopya kalemiyle boyadığı sağ elimin başparmağını bastırttı:

"Hadi bakalım Haydar Altınay, güle güle şimdi!" dedi.

Hayır, başka hiçbir şey yapmadılar, hiçbir şey demediler bana, Allahları var. Beni evden alan adamlardan biri; bayılmıştım hani, bana su getireni, kapıya çıkardı, geceye koyverdi."

2.

GÖREVLİ MEMUR MEHMET ALİ ÖZTÜRK'ÜN ANLATTIKLARIDIR

"...Adım Mehmet Ali, soyadım Ertürk. Baba adım, Halit, Doğum tarihim, 1934. Kırşehirliyim. Görevim, Kars ilinde görevli memurum. 28 Şubat günü, sabahleyin daireme geldiğimde amirim Fazlı Korhan Bey'in beni istediğini söylediler.

Amirimin odasına gittim, bana:

"Hemen yola çıkman gerekiyor, Mehmet Ali," dedi.

"Nereye gideceğim, sayın amirim?" diye sordum kendisine.

"Hanak ilçesinin Otağlı köyüne," dedi.

"Orada ne yapacağım, sayın amirim?" diye sordum yeniden.

"Otağlı köyünde Haydar Altınay diye biri var,ona oğlunun Ankara'da, Güven Sarayı'nın onuncu katından kendini atarak intihar ettiğini, öldüğünü söyleyeceksin, sonra da bu kâğıda imzasını alıp geleceksin. Tamam mı?" dedi.

"Tamam, sayın amirim," dedim.

"Neler yapacaksın, tekrarla bakalım," dedi.

Dedim ki:"Hanak İlçesinin Otağlı köyüne gideceğim, orada Haydar Altınay'ı bulacağım; oğlun, Ankara'da Güven Sarayı'nın onuncu katından kendini atarak intihar etmiş, ölmüş,

diyeceğim. Sonra bana vereceğiniz o kâğıdın altını kendisine imzalatıp alıp size getireceğim."

"Güzel," dedi. "Yalnız, bu kâğıtta neler yazıyor, biliyor musun?"

"Bilmiyorum, sayın amirim," dedim.

"Bu kâğıtta," dedi. "Ölen Battal Altınay'ın cenazesinin Ankara'da otopsi motopsi yapılmadan gömülmesine babası tarafından izin verildiği yazılı. Yani, babası Haydar Altınay bu kâğıdın altına imzasını bastı mı, ölü, buraya gelme zorunluğu falan olmadan Ankara'da gömülecek, böylece kimsenin başı kıçı ağrımayacak. Sen sağ, ben selamet ondan sonra."

"Dediğinizi yaparım, sayın amirim," dedim.

"Yaparsın ya," dedi. "Ya Haydar Altınay imza atmasını bilmiyorsa, ya herifin okuması yazması yoksa?"

"O zaman parmak bastırırım, sayin amirim," dedim.

"Şunu söyleyeceksin ona," dedi. "Oğlun intihar etmiş, ölmüş. O kadar!"

"Oğlun ı intihar etmiş, ölmüş, o kadar diyeceğim."

"Yanına bir arkadaş daha alıp öyle gidin," dedi.

"Yanıma bir arkadaş daha alır, öyle giderim," dedim.

Reşit Sönmez'i aradım, buldurdum, daha gelmemişti çünkü. İyi arkadaşımdır, hemşeriyizdir. Gelince ona da durumu anlattım. Görev kâğıdını yazdırdık, bir cip çektirdik altımıza, yola revan olup gece vakti —hayır, gece değildi, akşama, ikindiye doğru — önce ilçeye vardık, ilçede karnımızı bir iki lokma bir şeyle doyurup anca gece köye vardık.

Doğru köy kolluğuna indik. Amirine anlattık, o da iki adam gönderip Haydar Altınay'ı evinden aldırıp yanımıza getirtti."

3.

AMİR ÖKKEŞ MENEMEN'İN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Ökkeş, soyadım Menemen. Baba adım, Ali. Doğum tarihim, 1947. Doğum yerim, Gaziantep. İçinden. Damal kolluğunun amiriyim. 28 Şubat gecesi odamda otururken kapı önünde bir cipin durduğunu duydum. Kalktım, kapıya çıktım, baktım: İki kişi.

Geldiler, kendilerini tanıttılar. Her ikisi de ilden geliyorlarmış, görevli memurlarmış. Aldım, buyur ettim, oturttum, kendilerine nasıl yardımcı olabilirim diye sordum.

"Sana bağlı Otağlı köyünde Haydar Altınay diye biri varmış. Var mı öyle biri?" dediler.

"Var," dedim.

"İşte o Haydar Altınay'ı bize çağırtacaksın, buraya getirteceksin!" dediler.

Bizim köy—çevrede bana bağlı birkaç köy daha vardır -- sessiz, sakin bir köydür efendim, pek öyle vukuat falan olmaz. İnsanları birbirleriyle iyi geçinir. Ben o köye geldiğimden bu yana bir tek kız kaçırma olayı olmuştur, onu da tatlıya bağladıydık. Diyeceğim, iki görevlinin köylüden Haydar Altınay'ı istediklerinde, ne yalan söyleyeyim, çok şaşırdım.

"Bir vukuatı mı olmuş?" diye sordum.

"Onun değil, oğlunun olmuş," dediler.

Yazın, bir ara gelmiş bir oğlu vardır, İstanbul'da oturur bu Haydar Altınay'ın, o aklıma geldi hemen. Yanılmıyorsam, bu yaz gelişinde bir hafta on gün kadar köyde kalmış, sonra yine dönmüştü. İri yarı, babayiğit bir çocuktu. Yaşı da yirmi iki, yirmi üç. İstanbul'da bir fabrikada hem çalışır, hem de gece okuluna gidermiş.

Haydar Altınay'ın öbür çocukları aklıma gelmedi, çünkü hepsi de bebe mebe, tırnak kadar şeyler. Onlardan ne olurdu ki!

İlden gelen iki kişi anlattılar ki, bu Haydar Altınay'ın oğlu, Ankara'da Güven Sarayı denilen koca binadan, binanın onuncu katından kendini kaldırdığı gibi atası, intihar edesiymiş. Ölmüş! Onu babasına haber vermeye gelmişler. Ellerinde de bir kâğıt.

"Bu nedir, peki?" dedim.

"İzin kâğıdı," dediler. "Oğlumun ölüsünü istemiyorum, buraya gelmesin, Ankara'da Belediye kaldırsın, gömsün... diyor," dediler.

"Bu adet değildir," dedim. "Adam, oğlunun ölüsünü buraya ister mutlaka. Almanyalarda ölüyorlar da uçaklarla ölüleri getirip yine köyüne, kentine gömüyorlar. Adet böyle değil," dedim.

"Razı olmaz mı, yani?" dediler.

"Bilmem orasını. Ama, bana razı olmaz gibi gelir," dedim.

"Bu Haydar Altınay'ın okuması yazması var mı?" dediler.

"Yok," dedim. "Otağlı köyüne okul açılalı beş on yıl ya olmuş ya olmamıştır."

"İyi," dediler. "Okutmadan parmak bastırırız kâğıda, izin almış oluruz böylece biz de."

İki adam çağırdım:

"Gidin evine, alın gelin Haydar Altınay'ı," dedim.

Gittiler, biz de üçümüz oturduk, dereden tepeden, şurdan burdan konuştuk.

Haydar Altınay geldi. Şaşırmış bir hali vardı zavallının. Bir şeyler bekliyordu ya, ne olduğunu bulup çıkaramamıştı henüz. İlden gelenlerden birincisi karşıladı onu.

"Haydar Altınay sen misin?" diye sordu.

"Benim," dedi Haydar Altınay.

"Oğlun Battal, kendini Ankara'daki Güven Sarayı'nın onuncu katından atmış, intihar etmiş," dedi birinci görevli memur.

Haydar Altınay o an hiçbir şey söylemedi. Tanıştır diye bir benim yüzüme baktı önce. Ben de ona bakıyordum. Benden sonra uzun boylusuna döndü. Uzun boylu görevli memur:

"Ölmüş yani oğlun..." dedi, açıkladı.

Haydar Altınay oracığa yığılıverdi, kaldı. Ben koştum yanına, erlere, "Su getirin!" diye seslendim, ayıltmaya çalıştım onu. Yavaş yavaş kendine geldi, gözlerini açtı. Küçük küçük soluklanıyordu.

"Haydar Altınay, Haydar Altınay, iyi misin?" dedim, sordum.

Doğrulurken, "İyiyim amir kardaşım, iyiyim," dedi.

"Başın sağ olsun, Haydar Altınay!" dedim.

"Sen sağ ol!" dedi.

"Allah başka keder vermesin Haydar Altınay," dedim ona. "Sende çocuk çok. Allah onlara uzun ömür verir de Battal'ının acısını unuttururlar sana. Öyle değil mi Haydar Altınay?" dedim.

Karşılık vermedi.

Tuttum, ayağa kaldırdım, birinin getirdiği bir bardak suyu verdim. Aldı, birkaç yudum içti, elini göğsüne bastırdı. Acısını mı dindirecekti böyle yapıp? Kim bilsin, belki de.

Uzun boylu görevli memur:

"Başın sağ olsun hemşerim Haydar Altınay," dedi. "Ölenle ölünmez, bizim işimiz gücümüz var, yolumuz da uzun. Sen şu kâğıda gel bir imza at, bitsin senle işimiz, biz de yolumuza gidelim."

Uzun boylusunun yanındaki:

"Okuman yazman var mı senin Haydar Altınay?" diye sordu.

"Yok," dedi Haydar Altınay.

"O zaman parmak basarsın," dedi uzun boylu görevli memur "Gel şöyle hele!"

Haydar Altınay, şaşkın suskun geldi, masadaki ilden getirilen kâğıda parmak bastı. Parmağı boyalı, çıktı gitti."

4.

C. SAVCI YARDIMCISI AYDIN SAMSUNLUOĞLU'NUN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Aydın, soyadım Samsunluoğlu. Baba adım, Hasan. Doğum tarihim, 1937. Doğum yerim, Denizli ilinin Çal ilçesi. Görevim, Savcı Yardımcılığı. 27 Şubat günü, saat 14.30 sıralarında Battal Altınay'ın cesedi, Konya yolundan doğru gelen bir ambulansla getirildi, bana haber verildi.

Ceset ambulanstan bir sedye ile çıkarılmıştı. Gittim, baktım: Battal Altınay'ın üzerinde sadece bir iç fanilası vardı ve burnundan kan gelmişti.

Durumu sordum. Bana Battal Altınay'ın kendisini onuncu kattan —Güven Sarayı'nın onuncu katından— aşağı attığını, yaşadığı zannıyla ambulansa bindirilip hastaneye götürülmek istendiğini ve fakat yolda öldüğünün anlaşıldığını anlattılar.

Battal Altınay'ın kim olduğunu ve niçin kendisini Güven Sarayı'nın onuncu katından aşağı attığını sordum. Battal Altınay'ın İstanbul'da bir cinayet olayına karıştığı, bir süredir aranmakta olduğu, Ankara Tıp Fakültesi Hastanesi hizmetlilerinden hemşerisi ve arkadaşı Ali Çelikel'in yanında saklandığının haber alındığı, baskın veren görevli polis memurları tarafından yakalandığı ve yataklık eden Ali Çelikel ile birlikte

muhafız nezaretinde muhafaza edildiği Güven Sarayı'nın onuncu katındaki çift pencereli bir odanın camını kırarak aşağıya atlayıp intihar ettiği anlatıldı.

Yine bana nakledilenlere göre; camlar sandalye ile kırılırken ve sandalye geri bırakılırken odadakiler müdahale edememişler. Ali Çelikel, Battal Altınay kendisini pencereden atarken ancak koluna uzanabilmiş.

Olaya görevim gereğince el koydum ve Battal Altınay'a otopsi yapılmasını istedim. Çünkü birtakım iddialar ileri sürülmekteydi. Bence bu iddiaların doğru veya yanlışlığı en kestirme otopsi sonucunde elde edilebilirdi.

Evet, otopsi yapıldı, tam üç saat sürdü.

Hayır, otopsi raporunu tam olarak burada açıklamaya mezun değilim. Yalnız şu kadarını söyleyebilirim: Battal Altınay'ın kalbi ve ciğerleri parçalanmıştı. Böyle bir olayla ilk olarak karşılaştığımı itiraf ederim.

Kalp patlamasının sebebini bir türlü anlayamadım."

5.

ADLİ TIP'DAN DR. CEVAT TAYLAN'IN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Cevat, soyadım, Taylan. Baba adım, Ziya. Doğum tarihim, 1925. Doğum yerim, İstanbul. Adli Tıp'da on bir yıldır tabiplik ediyorum. 27 Şubat günü akşamüzerine doğru Yenimahalle Savcı Yardımcısı Aydın Samsunluoğlu'nun imzasını taşıyan bir yazıyla birlikte adının sonradan Battal Altınay olduğunu öğrendiğim bir ceset getirildi. Savcı Yardımcısı, cesedin otopsisinin yapılmasını istiyordu.

İkinci tabip arkadaşım Zafer Güneş'le bir görevlinin nezaretinde işe koyulduk. Bize söylenenlere göre, ölümden önce bir düşme vukubulmuştu.

Yaptığımız otopsi sonucunda kalpte ve ciğerlerde parçalanma gördük. Buna göre, kaç metreden olursa olsun, düşme nedeniyle kalp ve ciğerlerde parçalanma mümkün değildir. Özellikle kalbin parçalanması için mekanik bir sebep gereklidir. Doğuştan sağlıklı olduğu görülen ceset için bu, sözkonusu değildi. Çünkü ceset, 1.80 boyundaydı ve ağırlığı da 90-93 kiloydu.

Benim şahsi kanaatim; parçalanma, pompalanmadan, vücuda cereyan verilmesinden mütevellit olabileceği üzerinedir.

Yalnız bunun doğruluk derecesini tespit edebilmek için 5, 6 gün süreyle —otopsiden iç organlar kesildikten sonra— yalnız cilt üzerinde çalışmalar yapıp emarelerini beklemek gerekir.

Aynı biçimde, tırnak diplerine, penise elektrik cereyanı verilmişse, nekroz —kan pıhtılaşması— gibi izler meydana gelir ki, bunlar da —dediğim gibi— 5, 6 gün süreyle kendisini muhafaza eder."

6.

ALİ ALTINAY'IN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Ali, soyadım Altınay. Baba adım, Halil. Doğum tarihim, 1939. Doğum yerim Otağlı köyü. Kazamız Hanak. ilimiz Karş. Battal Altınay ile amcaoğlu olurduk. 27 Şubat günü olayı haber aldım. Amcaoğlumun tutuklanıp yanında kaldığını sonradan öğrendiğim arkadaşı Ali Çelikel'in çalıştığı Ankara Tıp Fakültesi Hastanesinden alıp götürdüklerini bana arkadaşları tarafından bildirildi.

Amcaoğlu henüz yirmi bir yaşındaydı. Polislerle ne gibi bir meseleden ötürü başının derde girdiğini öğrenmek istedim. Fakat başvurduğum ilgililer görüşmeme imkân olmadığını söylediler. Suçu çok ağırmış. Sonradan öğrendim ki, amcaoğlu, İstanbul'da çalıştığı sıralar — bir fabrikada işçilik ediyormuş — bir adam öldürme olayına karışmış, İstanbul'dan Ankara'ya gelmiş, arkadaşı Ali Çelikel'in yanında saklanmaya başlamış. (Bu Ali Çelikel aynı zamanda bizim oralı olur.) Memurlar izini sürmüşler, üstüne gelmişler, yakaladıkları gibi alıp götürmüşler her ikisini de.

Nereye gittimse, kime ne dedimse derdimi anlatamadım. Amcamoğluyla beni görüştürtmediler.

Daha sonra bana amcamoğlu Battal Altınay'ın kendisini

Güven Sarayı'nın onuncu katından pencereleri kırıp kendisini aşağıya atarak intihar ettiğini bildirdiler. Deliye döndüm. Amcamoğlu ne diye intihar etsindi? Suçu, eğer bana dedikleri gibi, doğru mu, yanlış mı orasını bilmiyorum; ise, insanın kendini kaldırıp atması, intihar etmesi mi lazımdı?

Hayır dedim, olamaz dedim. Tek akrabası olmam dolayısıyla sendikalı arkadaşları (bunlar kendisini İstanbul'dan bilirlermiş) bana "cesedini iste, otopsi talebinde bulun" dediler.

Bu talebimi Savcılığa bir dilekçeyle bildirdim. Otopsi yapıldı, fakat cesedin bana verilmesine gelince 'hayır' dediler.

Sebebini sordum: "Babası Haydar Altınay —yani amcam— oğlunun cesedini istememiş, hatta bir yazılı belge vermiş. Cesedi istemiyorum, siz dilediğiniz gibi yapın, gömün onu..." diyesiymiş.

İki gün geçmeden amcam Haydar Altınay, Ankara'ya çıkageldi. "Yeğenim," dedi. "Yeğenim, oğulcuğumun başına neler geldi, ne oldu benim Battal Altınay'ıma?"

Durumu ona da anlattım.

"Amca, bu işte bir başka işler var, bana öyle geliyor," dedim.

"Ne yapalım, peki, yeğenim?" dedi amcam.

Arkadaşlarının dediklerini ona da söyledim:

"Cesedin sana verilmesini iste, amca!" dedim.

Vardık yine ilgili makamlara. Amcam, "Oğlumun cesedini bana verin, doğduğu köyüne götürüp gömdüreceğim. Elimdeki bir ineğimi sattım, taksi tuttum, geldim. Verin Battal'ımı bana, köyüne götüreceğim..." dediyse de kimseye meram anlatamadı.

Bir kâğıt çıkardılar.

"Bu parmak senin parmağın mı, sen mi bastın buraya parmağını?" diye sordular.

Amcam, "Ben bastım, evet, o parmak benim parmağım..." dedi.

"Öyleyse, bitti!" dediler. "Ceset meset alamazsın. Çünkü bu kâğıtta sen demişsin ki; ben, oğlumun cesedini istemiyo-

rum, siz gömün, ben karışmam, demişsin!"

"Ben öyle bir şey demedim," dedi amcam. "Ben babayım, Battal Altınay'ın babası Haydar Altınay'ım. Ben böyle bir şey demem."

"Orası bizi ilgilendirmez," dediler. "Dersin, demezsin. Ama bu kâğıda, bu kâğıdın altına parmak bastığına göre, demişsin işte!"

"Demedim," dedi amcam. Yemin ederim ki, demedim. Bana, bas buraya parmağını Haydar Altınay, dediler, ben de bastım. Ne yazıldığını nerden, nasıl bilebilirdim? Okumam yazmam yoktur ki!"

Battal Altınay'la Ali Çelikel'in —eksik olmasınlar— arkadaşları bize bir akıl daha verdiler "Gidin," dediler. "Sizin ilin milletvekillerine ya da aklı başında senatörlerine. Açın hikâyeyi, böyle böyle deyin, bize yardım edin deyin!"

"Yaparlar mı bir şey?" diye sordu amcam.

"Yaparlar. Birinden biri olsun yapar, yapması gerek," dediler.

O zaman amcam Haydar Altınay'ı aldım; bizim ilin adını çokça duyduğum bir senatörü vardı; gittik, onun kapısını çaldık."

7.

SENATÖR BÜLENT ATAMER'İN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Bülent, soyadım Atamer. Baba adım, İsmet. Doğum tarihim, 1326. Doğum yerim, Kars. Aynı ilin Senatörüyüm. Olaya, Battal Altınay'ın babası Haydar Altınay ile amcasının oğlu Ali Altınay'ın evime gelip bana başvurmaları sonunda muttali oldum.

Dertlerini dinledim, hemen alakalandım. Telefonu açarak önce Belediye Sağlık Müdürlüğünü buldum. Karşıma bir yetkili çıktı. Durumu anlattım ve cenazenin alınmasında bir mahzur olup olmadığını sordum. Bana:

"Hayır, hiçbir mahzur yoktur, alabilirsiniz," dendi.

Ardından yine görevli Savcıyı telefonla buldum, ona da durumu anlattım. Olayla ilgilenen kişiymiş. Adı da, aklımdan yanlış kalmadı ise, Aydın Samsunluoğlu idi. Beni dinledi, o da "Peki," dedi.

Üçüncü telefon görüşmemi Emniyet Müdürü ile yaptım. Belediye Sağlık Müdürlüğü yetkilisiyle görevli Savcının evet demelerine karşılık, Emniyet Müdürü:

"Olamaz, cenazeyi alamazsınız," dedi.

"Niçin?" diye sordum.

"Biz, babasından muvafakat almışız, gömmüşüz. Cenazenin kendisine verilmesi mümkün değil," dedi.

"Fakat, babası burada ve benim yanımda," dedim. "Cenazeyi istiyor!"

"Sizin yanınızda ve cenazeyi istiyor olabilir," dedi. "Ama bizim de elimizde kendisinin parmak bastığı 'cenazeyi istemiyorum, gömün' diye verdiği muvafakatnamesi var."

"Peki, ben az önce görevli Savcı ve Belediye Sağlık Müdürlüğü yetkilisiyle görüştüm. Onlar, 'hay hay, alabilirsiniz' dediler. Buna ne dersiniz?" dedim.

"Bir yanlışlık olacak, imkânsız!" dedi.

Arada on dakika geçmemişti ki, telefonum çaldı. Telefonu açan:

"Ben, Belediye Sağlık İşleri Müdürü," diye kendisini tanıttı.

"Buyurun, sizi dinliyorum," dedim.

"Özür dilerim beyfendi," dedi Belediye Sağlık İşleri Müdürü. "Size az önceki telefon görüşmemizde Battal Altınay'ın cenazesinin verilebileceğini söylemiştim."

"Evet..." dedim.

"Yanılmışım efendim," dedi. "Bu, mümkün değilmiş!"

"Nasıl mümkün değilmiş?" diye sordum. "Yani, siz, bana..."

"Özür dilerim efendim! Yanılmışım dedim ya. Maalesef mümkün değilmiş," dedi.

"Anlıyorum," dedim. "Size baskı yapıldı. Siz de o baskıya göre böyle konuşuyorsunuz şimdi. Neyse, önemli değil. Peki Müdür Bey!" dedim, telefonu kapadım.

Ertesi günü ilgililer bana cenazenin ancak bir yıl sonra verilebileceğini söylediler. Yani, bütün iç ve dış organları çürüyüp toprak olduktan sonra.

Aradan bir yıl geçince bir cesetten geriye ne kalır? Kuru kemik! Kemikler de konuşmazlar. Bilim, kemiklerin dilinden anlayacak kadar ilerlememiştir daha."

8.

RANA SUNA'NIN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Müşerref, soyadım Yılmaz. (Sinemada Rana Suna takma adını kullanıyorum.) Baba adım, Melih. Doğum tarihim, 1949. Doğum yerim, İstanbul. Battal Altınay'la bundan iki yıl kadar önce bir film setinde tanıştım. O günlerde sinemaya henüz yeni girmiştim, figüranlık yapıyordum. 'Taç Film'in Mehmet Dinler Bey'in rejisörlüğünde çevirdiği "Pusu" filmi için figüranı Niyazi Vanlı'dan evime haber geldi. Ayak işlerine koşturduğu bir adamı vardır, Şeref diye, gece evimize geldi, "Yarın sabah Kulüp 12'de çalışma var, kalabalık bir sahne çekilecek. Gece kıyafetini giy, gel..." dedi.

Ertesi sabah erkenden küçük kardeşim Hayri ile birlikte söylenilen yere gittim. Benden başka çağırılmış birçok erkek ve kadın figüran da gelmişlerdi. (Figüranlar, film setlerine set işçileriyle birlikte erkenden gelirler ve beklerler. Başlarında figüranı kimse o, bir de prodüksiyon amiri bulunur. Herkes, akşamdan söylenilen kıyafetlerini giymiştir. Rejisörün asistanı herkesi kontrol eder, masalara kadınlı erkekli yerleştirir, önlerine de renkli gazoz doldurulmuş bardakları koyar. Kız'la oğlan'ın birlikte geldikleri gece kulübünün sözde müşterileri oluruz. Dansa kalkarız, kız'la oğlan'ın çevresini doldururuz. Aklımız fikrimiz ya rejisörün ya da prodüktörün

gözüne çarpmak, bir sıçrama imkânı bulmaktır. Figüranlar gündelik olarak yetmiş beş lira alırlar, öğle yemeklerini de prodüksiyondan yerler: İkişer sandviç ve bir meyve suyu.)

Rejisör asistanı o gün de bizleri eşleyip masalara yerleştirdi, bana eş olarak Battal Altınay düştü. İyice hatırlıyorum, erkekler siyah smokin giymişlerdi. Battal Altınay da siyah smokin giymişti ama üzerinde eğreti duruyordu, akıyordu sanki.

Kendimi tutamayıp güldüm. Alındı.

"Bana mı güldün?" dedi. (Ben bugün mesleğimde başarı kazanmış, adımı duyurmuşsam, bunu terbiyeme, herkesle laubali olmamama borçluyum. Her önüme gelenle senli benli olmak istemem. Battal Altınay, bana 'sen' diye hitap edince kaşlarımı çattım, hiçbir şey söylemeden başımı çevirdim, duymamış gibi yaptım.)

"Bana mı güldün öyle?" diye sordu yeniden.

Başımı çevirmeden: "Olamaz mı?" dedim.

Kendini süzdü.

"Doğru," dedi. "ama ne yapayım, Horuzlu'da, kiralık, kala kala bir bu kalmıştı. Smokinli olunca, biliyorsun, elli lira fark veriyorlar. Kırk lirası Horozlu'nun, on lirası da benim. Fena mı?"

Sesimi çıkarmadım. O da benim konuşmaya istekli olmadığımı anlamış olacak ki, bir daha konuşmadı.

İkimiz de bekledik. Rejisör geldi, yanında da operatörü. Çekilecek sahneyi konuştular. Operatör, ışıkçıları başına topladı, onlara talimat verdi. Lambaları çevremize yerleştirdiler, ışıkları yaptılar.

Oyuncular da geldi sonra. Baş erkeği Cüneyt Arkın, kız'ı da Hülya Koçyiğit oynuyordu. Galiba, birisinden birisinin babası rolünde de Hulusi Kentmen'di. (Biliyor musunuz, ben bu Cüneyt Arkın'ı çok severim. Çok yakışıklı bir erkek.)

Evet, o gün Cüneyt Arkın'la sevgilisi Hülya Koçyiğit, arada ne olmuşsa olmuş bizim de bulunduğumuz gece kulübüne gelmişlermiş. O sahne çekilecekti işte.

Orkestra da yerini aldı. Rejisör Mehmet Dinler Bey sah-

neyi oyunculara tarif etti. Buna göre, figüranlar (yani bizler) dans ederek pisti dolduracak, Cüneyt Arkın'la Hülya Koçyiğit de aramızda dans edip ne konuşacaklarsa, onları konuşacaklardı.

Rejisör asistanı hepimizi kaldırdı, piste çıktık. Benim dans eşim Battal Altınay'dı. Elimi eline aldı, belime sarıldı. Orkestra çalmaya başlayınca (çok ünlü parçaydı ama şimdi adını hatırlayamıyorum) dans etmeye başladık. Dans ede ede pistte yer değiştirdik.

Battal Altınay yeni başlamış olmalıydı figüranlığa, çok acemiydi. Bilir diye kendimi bırakmıştım, bir de baktım Cüneyt Arkın'la Hülya Koçyiğit'in tam önlerine gelmiş, ışıklarını kapamışız.

"Çekilin, kapatmayın, hey, siz!" diye bas bas bağırdı Mehmet Dinler Bey. Battal Altınay'dan atik davranıp kendisini deta sürükleyerek baş oyunculardan uzaklaştırdım. Eni konu korkmuştum. (Bu rejisörler bizde çok tuhaftırlar. En küçük hınçlarını figüranlardan çıkarmaya bayılırlar. Tabii, ağzımız var dilimiz yok bizim. Sensin, desek, hemen kapı dışarı ettirir, bir daha hiçbir filmine de sokturmaz. Oysa, her figüran kız, günün birinde Muhterem Nur gibi sette rejisörün dikkatini çekeceğine ve yıldız olacağına inanır. Ben de inanırdım, doğru olduğunu ispat ettim zaten.)

"Siz bu işte yenisiniz galiba," dedim Battal Altınay'a.

"Yeniyim, evet," dedi. "Çok mu belli?"

"Çok!" dedim.

"Aldırmayın," dedi. "Ne zaman öğle paydosu verirler bunlar?"

Bana 'siz' diyordu, hoşuma gitmişti, yüzüne baktım ilk kez. Hoş çocuktu doğrusu.

"Acıktınız mı?" dedim.

"Yok, sıkıldım," dedi. "Kendimi biraz dışarı atıp hava alacaktım. Siz sıkılmadınız mı?"

"Ben alışkınım," dedim.

"Hep bu işi mi yapıyorsunuz?"

"Hep!" dedim. "Üç yıl oldu."

Prova bitti. Mehmet Dinler Bey "Alıyoruz! Dikkat!" diye bağırdı yine. (Yeri gelmişken söyleyeyim, bu Mehmet Dinler Bey sonradan benim hamim olmuştur, çok iyiliğini gördüm. İlk defa "Belalılar" filminde bana Ahmet Mekin'in kızkardeşi rolünü o verdirdi. Filmin üç kısmında oynuyordum, dialoğum da vardı. Ortalara doğru, kötü adamlar bana tecavüz ediyorlar, sonra da öldürüyorlardı. Kısa fakat dikkati çeken bir roldü, üstelik bin beş yüz lira vermişlerdi.)

Sahnenin çekimi kısa sürdü. Yenisinin hazırlıklarına geçtiklerinden paydos ettik. Battal Altınay:

"Kapı önüne çıkalım mı?" diye teklif etti.

"Çıkalım," dedim ben de.

Çalıştığımız 'Kulüp 12' yerin altında, bodrum katı bir yerdir, basıktır, havasızdır, karanlıktır. Kapı önündeki temiz havayla gün ışığı iyi geldi bana da. Hayri kardeşime ikibuçuk lira verdim; git karnını doyur, sağa sola, arabalara dikkat et karşıdan karşıya geçerken, dedim.

Battal Altınay cıgara ikram etti. Bafra içiyordu. Reddetmedim. Yaktı cıgaramı da. Her halinden okumuş yazmış biri olduğu anlaşılıyordu. (Sonradan anlattı da öğrendim; gece lisesine gidiyormuş, yirmi yaşındaymış, üçüncü sınıftaymış, gece liseleri normal liseler gibi değilmiş, dört yıl sürüyormuş.)

O gün çalıştık, akşam yedi sularında iş bitti. Figürancımız Niyazi Vanlı hepimizin yevmiyelerini dağıttı. Battal Altınay'la birlikte iş yerinden ayrıldık. Yanımda kardeşim olmasaydı, bana eve kadar refakat edecekti, eminim.

Sonraki iki filmde ona rastlamadım. Aradan on, on beş gün falan geçmişti galiba. Bir yeni filmde karşılaştık. Hemen yanıma geldi, elimi sıktı, "Nasılsınız?" dedi. (Bana hep 'siz' diyordu.) "İyiyim," dedim. İşleri pek iyi değilmiş, okula devam ediyormuş, bu figüranlık sürekli değilmiş de başka iş bakıyormuş kendine.

O gün kardeşimi almamıştım yanıma; çabuk bitecek, öğleden sonra tamam, demişlerdi. (Bu filmcilerin bir dediğine inanmayacaksınız vallahi!) Tabii, akşamı buldurduk. Orhan

Gencebay'ın ilk filmiydi, acemiydi, rejisörü de Lütfü Akad Bey'di; yani, titizin titizi bir adam. On kere prova yaptırır da yine beğenmez. Sonunda hırsından rengi atmış, 'Allah kahretsin, bu, bu kadar olur işte' gibilerden çeker sahneyi.

"Ben eve kadar götüreyim sizi, olur mu?" dedi Battal Altınay. (O arada paydosta havanın kararmış, benim de yalnız gitme korkumun farkına varmış olacaktı. Gerçekte ben de onunla eve kadar gitmeyi, birlikte yürümeyi istiyordum, ne saklayayım!)

"Olur, memnuniyetle!" dedim.

Çıktık, yürüdük. (O günlerde Halıcıoğlu'nda oturuyordum. Annem babam ve kardeşlerimle bir evdeydik.) Bahar ilerlemişti, soğuk yoktu. Şişhane'nin sırtlarında bir Yahudi kahvesi vardır, bütün Haliç ayaklar altında görünür. Oraya kadar geldik yürüye yürüye.

"Bir akşam çayı içelim mi?" dedi Battal Altınay.

Benim duraksadığımı görünce de ekledi: "Geç kalmazsanız, tabii!" dedi.

Yüzüne baktım. Acınacakla sevilecek arası bir yüzü vardı. İnsanın içi titrer, önce acır gibi olur, sonra o duygu yerini hiç beklenmedik bir şekilde sevmeye bırakır, yüreğini ılıtır. Öyle bir duygu veriyordu bana. Hayır dersem, oracıkta, hemencecik beni bırakıp kırgın gidiverecek, bir daha onu hiç mi hiç göremeyecekmişim gibi geldi.

"Yok, geç kalmam!" dedim. (Belki acele ettim bunu söylerken, kadınlar sevme konusunda acelecidirler, çok geçti başımdan, çok acısını çektim bu aceleciliğin ya, neyse!)

Yahudi kahvesine girdik, akasya ağaçlarının altındaki masalardan birine oturduk. Battal Altınay, gelen garsona çaylarımızı söyledi. (O konuşmalarımız sırasında adını, Karslı olduğunu, İstanbul'a önce iş, sonra da okumaya geldiğini öğrendim.)

O konuştu, ben konuştum. Bir saatten fazla oturduk Yahudi kahvesinde. Saat sekize geliyordu, kalktık. Yine yürüye yürüye Halıcıoğlu'na geldik. Mezarlığın orda durduk. Elimi sıktı.

"Teşekkür ederim," dedi.
Şaşırdım, "Niye?" diye sordum.

Karşılık vermedi, güldü. (Sonradan, beraber yaşadığımız günlerde bunu sordum ona. Birden aklıma gelivermişti. Onu kırmadığım, adam yerine koyup onu dinlediğim içinmiş o teşekkürü. Böyle delimsirek davranışları çok olmuştur. Zamanla alıştım, hoş karşıladım. Ne bana, ne ona bir zararı yoktu ki!)

Ertesi günü, filmin devamında kardeşim Hayri'yi mahsustan yanıma almadım, yalnız geldim sete. Battal Altınay'la eş olduk. Akşamına beni eve kadar getirdi. O gün değil ama daha sonraki gün yine Yahudi kahvesine oturup çay içtik. (Kadın erkek beraberliği böyle böyle başlıyor. Önce ısınıyorsunuz, bir çeşit tartıp biçiyorsunuz, değerlendiriyorsunuz. Bir gece rüyamda gördüm onu. Sevdiğimi de o zaman anladım. Uyandım, uzun uzun onu düşündüm: Yürüyüşlerimizi, Yahudi kahvesinde çay içişlerimizi, konuşmalarımızı, anlattıklarını, yarım yarım gülüşünü, acınası ama sevilecek güzel yüzünü...)

Ben "Belalılar" filminde Ahmet Mekin'in kızkardeşi rolüne çıktığımda, Battal Altınay da Haliç'deki OVA Demir Döküm Fabrikasında iş bulmuştu kendine. Beraberliğimiz epeyi ilerlemişti. Üç kez evine götürmüştü beni. (Birincisinde, biliyordum, anlamıştım; gözümü boyamak için kaloriferli, dayalı döşeli, telefonlu bir eve gitmiştik. Bir arkadaşınınmış. Kiraya da verirler böyle yerleri. Saatliğine, yarım günlüğüne, geceliğine. İnanmış göründüm. Daha sonra, henüz fabrikaya girmemişti, parasızdı sanıyorum, onun evine gittik. Beyoğlu'nun arkasında, Eczacıbaşı Sokağı'nda basık tavanlı, daracık, anca bir somya ile bir komodinin sığabileceği kadarlık bir pansiyon odasıydı. Sahibi de Madam Nuvart diye bir Ermeni kadını. İyi bir kadındı. Kışın soğuk günlerde portatif alaaddin sobasını ödünç verirdi bize. Yorgan altında se-

vişirken üşüyüp hasta olmaktansa gazın ağır kokusuna dayanırdık.)

"Belalılar" filminin prodüktörü Salih Gülgen Bey'di. Bununla onuncu filmini yapıyordu. Girgin, yırtık bir adamdı. Daha filmini yapıp kotarmadan bütün bölgelere satıp parasını alırmış. Kârıyla birlikte, tabii. Bir gece, Ayazağa sırtlarında harici çalışıyorduk: Senaryoya göre, ben evden ağabeyim Ahmet Mekin'e haber vermek üzere acele fırlıyormuşum, bir taksiye atlıyormuşum, taksinin şoförü de göz koyup kaçırıyor, Ayazağa sırtlarında bana tecavüz ediyormuş. Şoför rolüne Şehir Tiyatrolarından genç, acemi birini getirmişlerdi. İş, onun yüzünden sarktı, uzadı, gecenin birini buldurduk. Yaz başlarıydı ama hava soğuktu. Prodüktör Salih Gülgen Bey, kanyak, çikolata aldırmış; dağıttı. İçmem dedimse de dayanamadım soğuğa, içtim. Dönüşte, iş bittikten sonra Salih Gülgen Bey beni kendi arabasına aldı, eve bırakacaktı. Taksim'e geldiğimizde "şu kulübe bir uğrayalım, benim bir alacağımı getireceklerdi," deyip arabasını durdurdu 'Kulüp Pan Pan'ın önünde. İtiraz edemedim. İndik, kulübe girdik, oturduk. Bir hayli de içmişiz galiba. Ben sarhoş olmuşum. Kaçta kalktık kulüpten, kaçta, nereye, nasıl geldim, farkında değilim. Sabahleyin, kendimi yapyabancı bir apartman katında buldum. Koca bir yatakta yatıyordum. Yandaki banyodan elektrikli tıraş makinesinin cırcırlı sesi geliyordu. Anladım. Salih Gülgen Bey'in evindeydim.

Evet, Salih Gülgen Bey'le bir süre beraber oldum. Bir mevsim, yaptığı bütün filmlerinde ikinci kadın rollerini bana verdirdi. Sonra ayrıldık, herkes yoluna gitti: O kendi yoluna, ben kendi yoluma.

Salih Gülgen Bey'le haftada bir onun apartmanında buluşuyorduk. Günümüz ve saatimiz belliydi. Battal Altınay'ın haberi yoktu bundan. Onu seviyordum ama mesleğimde de ilerlemek istiyordum. Bunu hesaplamak, ona göre hareket etmek zorundaydım.

Battal Altınay, demir döküm fabrikasında çalışıyordu; demiş miydim? (Burada şunu da belirtmek istiyorum: Battal

Altınay'ı seviyordum, tabii. Salih Gülgen Bey'in apartmanına gitmekle ona ihanet ettiğimi sanmıyorum. Amacım, Salih Gülgen Bey'in filmlerinde çok daha iyi roller koparmak, yükselmek, hem ün sahibi olmak ve hem de çok para kazanmak istiyordum. Bıkmıştım Halıcıoğlu'ndan. Kardeşlerimle, anamla babamla tıkış tıkış bir buçuk odalı, helası dışarda, haftada bir de olsa yıkanacak bir hamamlığı olmayan o gecekonduda yaşamaktan boğuluyordum. Gençtim, güzeldim, yüzüme bakılıyordu şimdi. Yarının ne olacağını kim bilebilir! Annem gibi olmak niyetinde değildim hiç.

Zavallı annem! Başında beş çocuk, üç yüz lira haftalık alan işçi bir koca... Kırk yaşındaydı ya, gören altmışındasın derdi ona. Elleri çamaşırdan delik deşikti. Kocasını sevmişti, on altı yaşındayken bohçasını kaptığı gibi peşine düşmüş, İnebolu'dan İstanbullara gelmişti. Babam işçiydi, olup olacağı da o kadardı onun. Sözü şuraya getiriyorum: Battal Altınay da gelecekte benim için annemin başına gelsenleri getirecekti. Sevmek başka şey, hayat başka şey! Gözümün önünde olanlara bakarak kararımı vermiştim. Annem gibi olmaktansa kendimi öldürürdüm daha iyi.)

Battal Altınay, bir yandan geceleri okula gidiyor, bir yandan da fabrikada çalışıyordu; gündüzleri. Benim de boş olduğum cumartesi ya da pazar geceleri buluşabiliyorduk ancak.

İşi iyiydi. Bazı bazı birtakım benim anlamadığım şeylerden konuşuyordu. Dediklerinin çoğundan pek bir mana çıkaramıyordum, sadece dinliyordum onu.

Pazar günü benim film çalışmam vardı. Bir filmin son sahnelerini çekecektik. Çektik, bitirdik. Pazartesi günü de "Garipler" filminin haricilerini çekmek üzere Bursa'ya gittik. Demir döküm fabrikasındaki işgal olayını orada, gazetelerden öğrendim.

Bursa'da işlerimiz uzadı, yirmi iki iş günü kaldık. İstanbul'a döndüğümde Battal Altınay'ı hiç görmedim. Bekledim, bekledim ama gelmedi bana. Haber de göndermedi. Hiç haber göndermedi.

Ölümünü gazetelerden okudum. Resmi vardı. Ankara'da bir binanın onuncu katından atmış kendini, intihar etmiş. Öyle yazıyorlardı gazeteler."

9.

DUL BAYAN NUVART SEYİSYAN'IN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Nuvart, soyadım Seyisyan. (Dul Bayan Nuvart Seyisyan.) Baba adım, Jan. Doğum tarihim, (eski tevellütle) 1336. Doğum yerim, (doğma büyüme) İstanbul. Beyoğlu'nun arkasında, hani İngiliz Konsolosluğunun önünden bir yol Ömer Hayyam'a iner, bildiniz mi, işte o inişteki üçüncü sokakta, Eczacıbaşı Sokağı'nda üç katlı bir evim vardır; oda oda pansiyona veririm. Bu Battal Altınay da kiracılarımdan biriydi.

Allahın bildiği, iyi çocuktu, kiracılığından memnundum, paramı bir günden bir güne aksatmamıştır. Her ayın biri oldu mu, çat çat kapımı çalar, "Madam Nuvart, kiranızı getirdim, buyrun..." derdi hep. (Öbür kiracılarımdan çok çekiyorum. Ya takıyorlar ya vermeyi geciktiriyorlar.Eh, ben dul bir kadınım, gelirim anca bu kiralardandır. Onlar vermezler, sallarlarsa ben nasıl yaşarım, değil mi ama?)

İki yıldan fazla kiracım oldu. Bir gün cama yapıştırdığım "kiralık" kâğıdını görmüş. Başta, yalan demeyeyim, pek gözüm tutmadıydı onu. Tüysüz tebersiz, sıskacık bir oğlandı.

"Sen ne iş tutarsın yavrum?" diye sordum.

"Okuyorum madam..." dedi.

Kars taraflarındanmış. Köylerinde beşi bitirmiş, kazanın

ortaokuluna gitmiş, bir müddet köylerinde eğleşmiş, sonra ille de okuyacağım, adam olacağım diye tutturup kalkmış, İstanbul'a gelmiş Gece lisesi varmış ona yazılmış, ikinci sınıfında imiş. (Bu gece liseleri dört yılmış, öyle dediydi.)

"Sana köyünden anan baban para mı gönderiyorlar?" dedim, dibini kurcalamak istedim. (Neden derseniz, ben dul bir kadınım, bütün geçimim kiracılarımdan gelen aylıklarladır. Zaten ağzım yanmış başkalarından, bunun neyin nesi kimin fesi olduğunu öğreneyim de ona göre muamele edeyim, dedim.)

Açıkyüreklilikle:

"Göndermiyorlar, madam..." dedi. "Kendilerine zor yetiyorlar, nerde kaldı bana yardım yapsınlar!.."

"E, yavrum," dedim. "Sen nasıl yaşıyorsun? Ne yiyip ne içiyorsun? Kiracı olacaksın, iyi güzel ya, parasını nasıl vereceksin bu vaziyette?" dedim.

Anlattı: Yeşilçam'da figüranlık yaparmış. Filmlere girermiş. Muntazam bir iş değil ama aç açık kalmamışmış. Bir hemşerisiyle kalıyorlarmış, hemşerisi askere gitmiş; kira, buna ağır gelmiş, daha ucuz bir yer aranırken beni bulmuş. (İlk önce başımdan savayım, yok yavrum, tuttular, ben camdan kâğıdı kaldırmayı unutmuşum... diyeyim dedim. Sonra nedense vazgeçtim. Kanım ısınmıştı sanki. Merhamet damarım kabarmıştı. Sabahtan beri gelenlerden de usanmıştım artık. Hepsi civar barlarda çalışan deli dolu karılardı. Bunlar, tam beladırlar. Çok gördüğüm için biliyorum. Sabaha karşı körkütük sarhoş gelirler. Bağırıp çağırırlar, şarkı türkü söylerler. Yanlarına mutlaka bir de herif takarlar. Dostu mu postu mu, yoksa o gece tavlayıp parasına tamaen getirdiği bir müşterisi mi, kim bilsin! Ne o susar, ne o. Adam, o da sarhoştur hep, bir fasıl dayak geçmeden edemez. Hadi, bir de bakarsın saç saça baş başa bir kavgadır kopmuş. Bekçi polis yetişir, mahalle ayağa kalkar. Rezillik!

Bu Battal Altınay hiç olmazsa erkek. Görünüşü aklı başında. Eh, lise öğrencisi de. Bu yaşta birinin nesi olur ki?)

Kirası ayda şu kadar, peşin isterim, her ayın birinde de

trink para... Ona göre, tamam mı? dedim.

"Tamam, madam!" dedi o da.

Elinde küçük bavulumsu bir şey vardı, bütün eşyası buymuş. Odaya çıkardım, gösterdim. Beğendi.

Gündüzleri, geceleri var mı, yok mu belli değildi. Sessiz, soluksuzdu. Bir altı ay kadar eve ne erkek arkadaşı geldi, ne de bir kadın kız. Derken birileri peydahlandı. (İlk geldikleri günü hatırlıyorum. Kar daha kalkmamıştı. Yok yok, kar yoktu ama zemheri ayazı gibi bir soğuk vardı ortalıkta, bıçak gibi kesiyordu. Üst üste yünlerimi giymiş, odamda sobaya sığınmışken kapım tık tıklandı. Gittim, açtım, bu Battal Altınay. Gözleri yerde, "Madam Nuvart," dedi. "Sizin hani bir Alaaddin sobanız vardı, bir ara sana vereyim demiştiniz, hatırladınız mı?" Evet, öyle bir teklifte bulunmuştum, hatırlıyordum. Onun odası azıcık rutubetlicedir, nem kırılsın diye düşünmüştüm. "Verebilir misiniz onu?" dedi.

Hemen anladım. Odasına bir kız arkadaşını getirmişti, yüzde yüz emindim. Sorduğumda daha çok kızardı. "Size danışmadan yaptım, kusura bakmazsınız, değil mi?" dedi.

Gaz sobasını gittim, getirdim. İçini gazla doldurdum. Hem kızı görmek, hem de yardımcı olmak için "Odanda bir kere yakayım da gör, öğren..." dedim.

Önüme düştü, odasına geldik. İçerde incecik, dal gibi bir kızcağız vardı. Soğuktan mı, heyecandan mı bilemedim, tir tir titriyordu da. Başıyla beni selamladı. Battal Altınay ikimizi birbirimizle tanıştırdı. Rana imiş adı. Rana... Soyadını söyledi ama şimdi unuttum, çıkaramıyorum.

Sobayı yaktım, kapı önüne bıraktım, alevlenmesini bekledik. Sonra içeri aldım, odanın ortasına koydum. Ben çıktım.)

Battal Altınay'la o kız sık sık buluştular, birlikte odada kaldılar. Pansiyonculukta bu gibi şeyler tuzu biberi olduğu için ses çıkarmadım hiç.

O kızın dışında sonra sonra birtakım erkek arkadışları da gelir gider oldular. (Bu arada söylemeyi unuttum, Battal Altınay figüranlıktan ayrılmış, fabrikaya işçi girmişti. Sabah işe, fabrikaya gidiyor, akşam da mektebine. Geç vakit, saat kim

bilir kaçta, ben uyumuşken eve dönüyordu. Tatil günlerinde gündüzleri bir de okulunun olmadığı geceler de eve erkek arkadaşları geliyordu. Bir ara şüphelendim. Pansiyon tutanlar, umumiyetle odaları arkadaşlarına peşkeş çekerler. Karı kız atarlar, anahtar verirler, içki âlemleri yaparlar, kumar oynatırlar gizli gizli. Bu Battal Altınay da böyle mi yapıyor, dedim kendi kendime. Sordum, ağzını yokladım. Değilmiş. Erkek arkadaşları, toplanıp aralarında bazı meseleleri (ne meselesiyse onlar) konuşuyor, münakaşa yapıyorlarmış. Bilmem yalan, bilmem sahih. Bana öyle dedi.)

Hepsi de temiz insanlardı. Evde bir günden bir güne içki içip aralarında hır gür ettiklerini ne duydum, ne gördüm. Kömürlüğe kömür almaya inip çıkarken, odadan gelen konuşmalara kulak misafiri olurdum bazı bazı. Benim anlamadığım şeyleri konuşurlardı, gerçekten.

Yok, kız da iyi idi. Ağzı var dili yoktu zavallıcığın. Bazı erken gelirdi, sokakta kalmasın diye bana alırdım. Oturur, konuşurduk. (Anladığım kadarıyla Battal Altınay'a tutkundu bu.) Oğlanı seviyordu. (Ama kızın gözü yine de yükseklerdeydi. Bir ara ağzından kaçırdıydı. Fakir fukara bir kızmış. Bıkmış usanmış fıkaralıktan, kurtulmak istiyormuş. Hakkım değil mi ama, madamcığım? dediydi. Benim başkalarından neyim eksik? Gençlikse, gençlik, güzellikse güzellik! El kızları el bebek gül bebek yaşarlarken ben ne diye sürünecekmişim? O zaman pek ortada kalmış olduğuna inandım.) Battal Altınay'ı sevmesine seviyordu ama anlayamıyordu. (Babam, kadınla erkek kafaca anlaşmazlarsa aradaki sözde aşk zaman olur, geçip gidiverir, derdi.) Kafası kafasını tutmuyordu yani. Söylediğine göre, Battal Altınay son zamanlarda kızı ihmal etmeye başlamış. Birtakım toplantılar oluyormuş, bunu bırakıp yerine o toplantılara gidiyormuş. Ne yapıyor? diye sorduğumda, kürsüye çıkıp konuşmalar yapıyor, madamcığım... dedi. Anlamadığı mevzulardan falan konuşuyormuş. Bununla alakalı olarak bir gün beni çağırdılar. Birileri beni karşısına oturttu, Battal Altınay'a dair birtakım sorular sordu: Necidir, mali vaziyeti nasıldır, eve kimler geliyor, kimlerle düşüp kalkmak-

tadır, o gelen gidenleri ben tanıyor muyum, neler konuşuyorlar, odaya kapanıp neler yapıyorlar? Ben ne bileyim a yavrum... dedim o sivil memura. Ben dul bir kadınım, pansiyonculuk yaparak geçimimi sağlarım. Kiracılarımın ne yapıp ne ettikleri beni ne alakadar eder? Kiralarını zamanında versinler, karakolluk olmasınlar, evimi umumhaneye çevirmesinler, bana yeter...dedim. Bizim gözümüz o Battal Altınay'ın üstünde, madam... dediler. Tekin bir herif değil o. Biz nemene biri olduğunu çok iyi biliyoruz. Eh, biliyorsunuz da... diyecek oldum, lafımı ağzıma tıktılar. Üstüne ait olmayan işlere karışmaktaymış, hep takip edilirmiş. Bir gün kıstırılacak, burnundan fitil fitil getirilecekmiş yaptıkları.

Yalanım yok, çok korktum böyle dediklerinde. Ama kadın olarak ne yapabilirdim? Hiç, değil mi? Bir yandan da acındım Battal Altınay'a. Temiz yüzlü, masum bir yavrucuktu.

O kız, günlerden bir gün ortalıktan kayboldu. Ayağı kesildi bizim evden. Sonra bir sabah fabrikaya işe giden Battal Altınay da üst üste günlerce eve gelmedi. Burası İstanbul, koca bir şehir. İti var, uğursuzu var. Acaba oğlanın başına bir kaza maza mı geldi diye düşündüm. Karakola bile gittim. Ne gören vardı, ne bilen!

Benim başka bir bildiğim yoktur."

10.

DÖKÜMCÜ SALİM GÖKSEL'İN ANLATTIKLARIDIR

"... Adım Salim, soyadım Göksel. Baba adım, Necdet. Doğum tarihim, 1935. Doğum yerim, Malatya.

21 Haziran günü öğle namazında rahmetli Aliço'yu kaldırmak için bütün arkadaşlar Şişli Camiinde toplaştık. (Rahmetliyi Feriköy Mezarlığına defnedecektik, en yakın cami, Şişli Camiiydi.)

Göğü yağmur bulutları sarmıştı. Caminin avlusunda toplananların hepsinde belirgin bir tedirginlik sezdim.

Aliço'nun tabutu ikinci musalla taşındaydı. Önünde ve ardında iki tabut daha vardı, birine yeşil bir tülbent takılıydı.

Sıcaktan, ter içinde küçük bir cemaat caminin içinden çıktı, önleri sıra hocayı da musalla taşlarına getirdiler, durdular. Hoca yüzünü onlara döndü, namaza geçtiler.

(Cami, dört bir yanından apartmanlarla kuşatılmıştı. Her katın, birinciden başlayarak çatıya kadar, camları gazete kâğıtlarıyla sıvalıydı, sahipleri yazlıktaydılar.

Caminin beş basamak taş merdivenle inilen büyük cümle kapısının dışında, depo dönüşü yeni sefere çıkan troleybüsler caddeyi sarsarak geçip kayboluyorlardı. Karşıdaki boş arsada iki çocuk uçurtma uçurma sevdasındaydılar. Biri uçurtmayla gerilere koştu, durdu; elinde tuttuğu uçurtmayı var gü-

cüyle yükseğe kaldırdı, bekledi. İpin ucundaki, işareti alınca çekti, uçurtmayı havalandırmaya çalıştı. Uçurtma bir parça yükseldi ama rüzgâr esmiyordu; kuyruğu havada silkindi, tartmadı, uçurtmanın dikilmesiyle yere çakılması bir oldu.

İki genç kadın arkaya bakan kapıdan alışkın adımlarla girdiler, hiçbir şey yokmuşçasına konuşa konuşa cemaatın içinden yürüdüler, merdivenleri sekerek büyük caddeye indiler.)

Resul'le karısı da gelmişlerdi. Kadın, elinden tuttuğu oğluyla sundurmaların gölgeliğinde bekleyen Aliço'nun karısının yanındaydı. Resul, namazdakilere karışmıştı.

Caminin duvarındaki tek çelenk,Sendikanındı. Beyaz karanfiller bir daire çevirmişler, ortaya siyah karanfilleri toplamışlardı. Plastikten yeşil yapraklar eksik rengi tamamlıyordu. Sendikanın adı üzerine yaldız harflerle yazılıydı. (Hayır efendim, Aliço'nun ruhuna saygısızlık olurdu. Tabutunu cenaze arabasına yerleştirirken o çelengi attık, almadık.)

Namaz bitti. Cemaat aynı anda başlarını bir sağa, bir sola çevirerek selam verdiler.

Biz namaza katılmamışlar hareket aldık, öndeki Aliço'nun tabutuna yöneldik. Resul yanıma geçti, Rıza Baba'yı Battal Altınay yedekledi. Resul'ün "Ya Allah" demesiyle omuz verdik, kaldırdık. Üçüncü adımımızda çevremizi sardılar. Birçok el uzandı, kavradı, omuzlarıma binmiş az önceki ağırlık hafifleyiverdi.

Aliço'yu sanki uyuyormuş da uyandırmaktan çekiniyormuşuz gibi ellerimiz üzerinde yavaşça taşıdık, merdivenleri usul usul indik. Gelen geçen taşıtlar durdular. Bir dolmuşçu arabasından inerek kollarını iki yana sarkıttı.

Bekleyen cenaze arabasına tabutu yerleştirdik. Hoca, şoför mahallindeki yerini aldı, biz, arkada sıralanmış taksilerle otobüslere doluştuk. Resul'e "seninki nerde?" diye sordum.

"Kavlimiz buraya kadardı," dedi. "Eve dönecek. Mezara gelsin istemedim."

"Ya Aliço'nunki?" dedi Battal Altınay.

"O geliyor. Caydıramadık." dedi Resul.

Çok çabuk geldik Mezarlığa. (Ben bu yakanın mezarlıklarını bilmem. Bura mezarlığı, mezarlık değil sanki geziydi. Girişten sonraki yol boyunca yeşil çimenler arasından haziran güllerini gördüm. Yaz sıcağında mermerlerin beyaz gölgelerine sığınmışlardı. Bir mezarın önünde kubbeli bir hayrat vardı,bir karışlık suyu fıskıyeleniyordu.

Asfalt yol bitti, bakımlı mezarlar gerilerde kaldı, serviler çekildiler, yoz bir toprak bizi karşıladı. Dik sırt ansızın inişe geçmişti. Gecekondular mezarlığa bakıyordu.)

Yamaç rüzgârlıydı. Terimiz o saat kurudu. Tabutu yeniden omuzladık.

Taze kazılmış mezarın başında iki kürekli adam bizi bekliyordu.

Aşağıdan, gecekondulardan doğru kızlı oğlanlı bir çocuk sürüsü koptu, bağırışarak bize kadar geldiler. En arkadan koşan küçük oğlancık, boyasız, üç tekerlekli tahtadan bir kamyonu sürüyordu.Hepsi gelip az uzağımızda sıralandılar,seyre koyuldular.

Mezarı taşlarla örmüşlerdi. İki adam tabutu bin dikkatle içeri saldılar. Nerden geldiklerini kestiremediğim bir başka üç adam mezarın başında yerden biter gibi bittiler. Birincisi, genizden gelen bir sesle Kur'an okumaya başladı. (Ne diyorlardı? dediklerinin bir kelimesini bile anlamıyordum. Hiç bilinmedik, kendilerinin de ne anlama geldiğini bilmedikleri garip, yadırgatıcı, tanınmaz kelimeleri arka arkaya okuyorlardı. Ezgileri de birdi. Biri bir yere kadar getirip bırakıyor, bitirir bitirmez ikincisi veya üçüncüsü alıp sürdürüyordu. Hiçbir şey değişmiyordu. Sesler aynıydı, söyledikleri anlaşılmazlık aynıydı. İki yana sallanıyorlar, rüzgâr aralarında dolaşıyor, başlarının üzerinden gecekonduların damları görünüyordu.

Caminin avlusunda bıraktığımızı sandığımız yağmur bulutu bizimle birlikte mezarlığa kadar gelmişti. Bir ara güneşin önünden geçti, mezara inen Aliço'nun örtülmemiş tabutuna gölgesi vurdu.

Kürekli adamlar toprağı küreyip mezara attılar. İlk toprakların tahta tabuta çarpışları tok bir ses çıkarttı. Sonra ge-

risi geldi: Resul, birinci adamdan, Battal Altınay ikinciden kürekleri aldılar, toprağı küredilər. Onlardan, benle Rıza Baba aldık kürekleri.

Benden İzmirli aldı, kenara çekildim, Battal Altınay'ın yanına geçtim. Boğazım soğuk almışım gibi yanıyordu, tükrüğümü zor yutuyordum.

Omuz başımızda bir ses:

"Geldim!" dedi. Battal Altınay'la aynı anda döndük. İbo'ydu. Gözleri par par:

"Tamam," dedi, dirseğiyle Battal Altınay'ın böğrünü dürttü.

"Buldun mu?" dedi Battal Altınay.

İbo sesini indirdi.

"Yavaş," dedi.

"Buldum mu dedin?" dedi Battal Altınay.

"Evet," dedi İbo dişleri arasından.

"Kimmiş?" diye sordum.

İbo sağını solunu gözledi.

"Yeri değil. Sonra söylerim," dedi.

Battal Altınay üzerine giderek:

"Avucunda mı?" dedi.

"Avucumda," dedi, İbo. "Sus!"

Battal Altınay'a baktım. Dudaklarının titremesini durduramıyordu. Isırdı. Seyirme yine sürdü gitti.

"Akşama halledeceğiz," dedi İbo.

Böyle dedi, Aliço'nun taze mezarına doğru yürüyecekken Battal Altınay pazusundan kavrayıp tuttu onu. İbo yarım dönüp:

"Kaygılanma, bir yere kıpırdayamaz!" dedi ona.

Cabbar Türk'den küreği aldı, çakıllı toprağı bir yıkılışta küreğe doldurdu, iki adım sokuldu; kürektekileri mezarın içine azar azar, sabırla döktü. Toprak bitince küreğin sapına dayandı, mezara baktı, güldü.

Mezar çarçabuk örtüldü, çukur doldu, üzerindeki topraktan tümsek büyüdü. Bekleşen çocuklardan birkaçı fırladılar, saplı tenekelerle yetiştiler. Aliço'yu örten tümseği başından

başlayıp ayaklarına kadar suladılar.

Aliço'nun karısı geldi. Yoldan inişte bir an tökezlendi. Rıza Baba'yla İzmirli yetiştiler, iki koluna girdiler.

Kara başörtülüydü. Kara, ince bir manto giymişti, üşüyormuşçasına mantosuna sarınıktı.

Mezar başında durdu, sonra eğildi, sol eliyle kenardaki toprağı avuçladı, doğruldu. Elini uzattı, parmaklarını açtı, toprak bir çırpıda tümseğin üstüne boşalıp bitti.

Dağıldık sonra. Birerli ikişerli dağıldık. Herkes bir yana gitti. Dağılma sırasındaydı, İzmirli yanıma sokulup:

"Akşama Sinekli'de Tevfik'deyiz," dedi.

Erken saatte Sinekli'ye giderek Tevfik'in köfteci dükkânına oturdum. Benim arkamdan Battal Altınay, Rıza Baba, İzmirli ve İbo da geldiler. Battal Altınay:

"İçmek yok," dedi. "Yalnız köfte piyaz yiyeceğiz. Duyan eden, bunlar sarhoş kafayla bu işi işlediler demeyecek, ona göre. Bizi kırdırmak için nasıl puştluk edip Aliço'yu vurdurdular, unutmayın!"

(Aliço, baba adamdı efendim. Onu vurdurmuşlardı. Sağ kalsaydı, biz hepimiz ayakta kalır, bütün istediklerimizi bağırta çağırta alırdık. Ama Aliço vurdurulunca herkes çözüldü, kimsede hal kalmadı. Bunu bilerek, bizi kırdırsınlar, fazla diretmesinler diye yapmışlardı. Aliço gözleri açık gitmişti. Evet, yalanım yok, gözleri açık gitmişti. Ölüsünü ilk olarak kaldırdığımız yemekhanenin bir sırasında yatarken de gözleri açıktı onun, morgtan almaya gittiğimizde de gözleri açıktı.)

Tevfik'den sonra Menekşe Sineması'na gittik. Boktan bir film oynuyordu. Beş dakka istirahattan sonra, Battal Altınay:

"Hadi, vakittir," deyip hepimizi kaldırdı.

Çıktık. Yol gösterenimiz İbo'ydu. Dediği yere geldik. Battal Altınay'a:

"Niye öbürlerine de haber vermedik?" dedim.

"Bu, onların meselesi değil," dedi bana. "Aliço, öbürlerinin yalnızca arkadaşıydı. Bizim içinse arkadaştan ileri. Öyle değil miydi?"

"Öyleydi, evet," dedim. (Çünkü, efendim, biz Aliço'yla bir memleketliydik. Evlerimiz de aynı mahalledeydi. Sabah akşam birlikte gider gelirdik. Evcek de kaynaşmıştık. Şimdi dul karısı Zehra, bizimkinin uzaktan hısımı da olurdu.)

"Onlardan çok bize düşer. Öyle değil mi?" dedi İbo.

"Öyle, doğru!" dedim.

Yıldızlar çoktan kaybolmuşlardı. Yangın yerinin her bir yanından keskin bir bok kokusu yükseliyordu. Tütün fabrikasının ardından bir yanıp sönme oldu, uzaklara yıldırım düştü.

"Yağmur yağacak galiba," dedi İzmirli.

"Kokusu geliyor," dedi İbo.

Rıza Baba eliyle işaret etti.

"Trakya tarafı yüklü..." dedi.

Ilık bir rüzgâr yangınlığı dolandı, sırtlarımıza yapışık, terden ıslayan gömleklerimizden üfürerek geçti.

"Vursun diye kim söylemiş ona?" diye sordum.

İbo:

"O güzlüklü deyyus," dedi. "Fitneyi o vermiş. O da kimden almış, malum!"

Karanlığa alışmış gözlerle sindiğimiz yerden yolun altbaşını gözlüyorduk. Çıt çıkmıyordu. Siperlediğimiz cıgaralarımızı dura dinlene içiyorduk.

Bir kanat çırpışı duydum,önümüz sıra pır diye bir şey uçtu.

"Neydi o?" dedi Battal Altınay.

"Bir şey değil, yarasaydı galiba," dedim.

Battal Altınay cıgarasının başını ezip söndürdü.

"Duydun mu?" dedi.

Kulak kabarttık hepimiz.

"Ayak sesi miydi?" dedi Rıza Baba.

"Bana da öyle geldi," dedi İzmirli.

Battal Altınay toprak duvarı siperledi. Başını uzatıp yolun ağzına baktı, bakmasıyla sindiği yere yapışması bir oldu. Hemen İbo'ya işaret etti. İbo baktı.

"O mu?" diye sordu Battal Altınay.

"O!" dedi İbo.

Yüreğimdeki çarpış hızlandı. Battal Altınay'ın yanında yerimi aldım. Titremem dinsin diye hırsımdan duvarın taşına toprağına tırnaklarımı geçirdim.

Yalnızca yaklaşan ayak seslerini duyuyorduk. Dünyanın öbür sesleri yok olmuştu bizim için. Tek bu ayak sesleri vardı. Düzenli, kendi halinde, emin kişilere yaraşır bir yürüyüştü, bizden yana geliyordu.

Birden yolunun üzerine çıkıverdik. Battal Altınay solu almıştı, benle İzmirli sağı tutuyorduk; Rıza Baba ile İbo ortadaydılar.

Hiçbirimiz konuşmadık. O (Rıfkı Bayrak'dı.) bizi süzdü, biz de onu. "Nedir, yoluma ne demelere durdunuz, benden ne istiyorsunuz?" diye sorabilirdi. Sormadı. Başka bir şey de yapabilirdi: Karşı çıkabilirdi, inkârdan gelebilirdi. Bunu da yapmadı.

Baktım: Elinde bıçak. İbo, dişlerini gıcırdatarak buz gibi:

"Yoksa aynı bıçak mı, ha?" diye sordu.

Karşılık vermedi. Bıçağı bir elinden öbürüne geçirdi, iki büklüm oldu, bacaklarını açıp müdafaaya geçti.

İbo bekletmeden dosdoğru üstüne gitti.

"Dikkat, bıçaklı!" diye bağırdı Battal Altınay.

"Hadi bakalım," dedi İbo. "Hadi bakalım, namussuzlar namussuzu, hadi bakalım satılmış ibne, hadi bakalım sarıcıların teki, hadi bakalım aşşağılık deyyus, hadi bakalım oruspu analı, hadi bakalım işgal kırıcı bok, hadi, vur bakalım beni de! Aliço'yu arkadan vurmuştun, bari beni yüz yüze, önümden vur!"

Sağı iyice doldurdum, gedik kapandı. İbo iki adım daha attı. Beriki bir bana baktı, bir Battal Altınay'a, bir Rıza Baba'ya, bir İzmirli'ye. Sonra iki adım geriledi.

İyi hesaplamıştı; İbo üzerine daha çok vardı mı, bir çark edişte geriye dönecek, ters yüz edecekti. Battal Altınay kendi başına, kimse söylemeden hamle etti, solundan ardına geçerek yolunu kapadı pezevengin.

"Sıçtın," dedi İbo. "İki arada bir derede kaldın şimdi. Ardına dön, Battal Altınay, sağında Resul, solunda

İzmirli.Önünde de benlen Rıza Baba. N'apacaksan yap da görelim götünü!"

Bunları derken hızlı hızlı soluyordu. İki omuzu da soluklanmasına eş, bir aşağı bir yukarıydı.

Battal Altınay gerisinden durup:

"Her alacağın bir vereceği olur, hiç düşünmedin mi bunu?" dedi. "Birileri çıkar, hesap sorar, oğlum, n'apıyorsun, senin ettiğini Kabil, Habil'e etmemiştir, işçi kısmısı işçi kısmısını yer mi, demedin mi? Ah bu aldığın, kan bu akıttığın, yerde kalır mı?"

Beriki dinlemiyordu. Geriye dönemedi, ileri çıkması da mümkün değildi.

Sıçradı, ikimize yan döndü. Korku dağları bekliyordu, anladım. Belliydi çok, bütün bütüne kapana girmişti artık. Önü kesilmişti, arkası yangınlıktı, yüksek yıkık duvarların altından karanlık cadde geçiyordu.

İbo yeniden üstüne üstüne gitti. Beriki, bıçaklı elini salladı, İbo'nun göğsünü sıyıran bıçak savruldu.

Ama İbo durmadı. Sola atılacakmış gibi yaptı, karşısındakine şaşırtmaca verdi, sağından saldırıya geçti.

Öteki beklemiyordu. Ummadığı için de İbo'nun yumruğundan kaçamadı. Yumruk bir anda suratına patladı, patlamasıyle birlikte dengesini de bozdu, bana kadar savrulup geldi. Durmadan ben de vurdum. Döndü, bir ikinciyi daha vurdum, sıkılı parmaklarımın kemikleri yüzünün etlerine gömüldüler.

Duvara kadar gidip sırtından tosladı. Silkindi. Burnundan kan iniyordu, soluğunun sesi yangın yerini tutmuştu.

İbo kollarını iki yana açtı, bir güreşçi gibi başı dik, göğsü ilerde yürüdüğü sıra, berikinin bıçağı havaya kalktı, bekletmeden gelen İbo'ya salladı.

İbo kaçamadı. Beklemiyor da olabilirdi. Bıçak omuz başındaki ete gömüldü, kemiğe indi, çatırtılı sesini duydum.

"Vay!" dedi İbo. "Ulan, ulan!'

(Bıçak girdiği yerden çıkmaz sanıyordum. Girmesiyle birlikte arayı kapamış, İbo'yu yakınlaştırmıştı.)

Her şey aynı anda olup bitiverdi. Çelik omuza gömüldü, saplayan el usta olduğundan bıçağı etin içinden bir büküşte döndürdü, ikinci harekette etten ayırdı, çekti.

İbo hamlede geç kalmıştı. Beriki bıçakla yine geriye sıçradı, durdu.

İbo sağlam koluyla yaralı omuzunu bastırdı. Çıkan kan parmakları arasında vıcıklandı. Yine de durmadı ama, gözlerini iri iri açarak iki adımda berikinin yanına vardı, yumruğunu uzattı, vuramadı.

Herif çevrildi, yüz yüze geldi. Bıçağı vınladı, sesi havayı sıyırdı. Battal Altınay elinde olmadan yana doğru kaydı. O vücudunu kaydırınca ister istemez araları açıldı. Pezevenk bundan yararlanmasını bildi. Hemen fırladı, koştu.

"Kaçacak!" diye bağırdı İbo.

Doğruydu. Yangınlığın yüksek duvarından Cibali yoluna atlayacağını sanmamıştım. Fakat gözünü karattı, duvardan aşağıya kendini koyverdi. İki adım daha erken fırlasaydı Battal Altınay, tepesindeydi. Geç kalmıştı, elleri arasından sıyrılıp gitti.

İbo da geldi. Duvardan aşağıya baktık. Yola yığılmıştı. Sonra doğruldu, kalktı, ayakta durmak için zorlandı, derken sekerek koşmaya başladı. Topallıyordu koşarken.

"Ayağını sakatladı," dedi Rıza Baba. "Yine elimizde. Çabuk!"

Battal Altınay önüm sıra atladı.

Yangın yerini çevirip yola indiğimizde kaçanla aramızda üç dört yüz metre var yoktu.

Yolu bitirdi. Yonca yaprağının dönendiği alt geçide vurdu. İbo ile Rıza Baba'yı yalnız bırakabilseydim, kendi başıma yetişebilirdim. İbo durmadan kan kaybediyordu, Rıza Baba tek soluk koşmaya savaşıyordu. Yavaşlamışlardı ikisi de.

İbo'ya destek olmaya kalktığımda:

"Bırak beni!" diye bağırdı. "Sen koşmana bak, kaçırmayın!"

Hayır, bu defa kaçırmamız mümkün değildi.

O önde, biz arkasında (ben, İzmirli, Battal Altınay) Köp-

rünün üstüne çıktık. Yonca yaprağının çimenlerini sulamışlardı, etraf ıslak çayır kokuyordu.

Köprüde durak yaptı. Belki de istikamet aranıyordu. Biz yetişmeden seçmesini yaptı, sağa saptı, kıyıya çekili dubalara atladı.

"Şimdi kapana kısıldı!" dedi İzmirli.

Doğru kapana kısılmıştı; önü denizdi, ardında da biz vardık.

Yine iki yanını aldık, çemberi çevirdik. Dubadan dubaya sıçradı, Karaköy yakasına değil de ters yana döndü. Üç duba sonrasında hepimiz aynı dubada toplaştık: Ben, Battal Altınay, bir de İzmirli. (İbo'yla Rıza Baba çok gerilerden geliyor olmalıydılar.) Üçgeni çizdik.

"Eşşoğlu," dedi Battal Altınay, "Şimdi ne halt edeceksin, görelim bakalım?"

Sesi yorgunlaşmıştı. İki adım attı. Ben de iki adım attım, İzmirli de bizim gibi yaptı.

"Yaklaşmayın, yakarım, ona göre!"

Bıçağını bütün gücüyle elinde sıkıyordu. Ustümüzde Köprü vardı, ta Azapkapı tarafından doğru bir ağır vasıta inleyerek köprüye girmiş geliyordu. Köprünün ayaklarının direndiği sağlam dubaların çevresindeki sular kıpırdadı.

"Hiçbirimizde bir çakı bile yok, bak!" dedi Battal Altınay.

"Yaklaşmayın, varmayın üstüme diyorum!" dedi beriki.

İzmirli durmadı.

"Sana anandan emdiğin sütü burnundan getirmeye ahdım var!" dedi.

Ağır vasıtanın sesi yaklaştı, yaklaştı, hava titredi.

O andaki duraklamayı fırsat bildi Battal Altınay,saldırdı. Battal Altınay üzerine varınca, beriki, elinde olmadan yana çekilmek istedi. İzmirli de tam zamanında vaziyeti kavradı ve boşluğu doldurdu. Herifçi şaşaladı, ne yapacağını bilmeden geri döneyim dedi; tam dubanın sınırındaydı, artık adım atacak yeri kalmamıştı. Suya düştü. Kof bir ses çıktı, sular açılıp kapandılar.

Baktık; dibe doğru kısa bir batışın ardından suyun yüzünde yeniden göründü. Çırpınıyordu. Batmamak için debeleniyordu, dellenip çırpındıkça daha çok batıyordu.

Ellerini uzatmış, dubaya tutunmak niyetindeydi. Habire çırpınıyordu, batıp çıkışı sırasında su yutmuştu, belliydi.

"Kurtarın!" dedi, sesi tanınmaz bir sesti. "Kurtarın beni, batıyorum!"

Battal Altınay yavaş yavaş çöktü, dubanın ağzında çömeşti. Onun gibi yaptım ben de. İzmirli de ikimizin yanına çömeşti. Kıpırdamadan suyu gözledik.

"Kurtarın beni!" diye yalvardı. Yüzünün kanı çekiliydi. "Yüzme bilmem ben, kurtarın beni, batıyorum!"

Bir kere battı suya, kollarını vura vura çıktı.

"Kurtarın beni!"

Dubaya bizlerden ötürü bir türlü sokulamıyordu. Gözleri kocamanlaşmıştı, ağzından burnundan denizin suları akıyordu hep.

Battı, çıktı, battı, çıktı, battı, çıktı. Bir ara kollarını sudan havaya kaldırdı. Açık parmakları boşlukta kavrayacak, tutunacak bir şeyler arandılar.

Sonra sanki birileri ayaklarından dibe çekiyormuş gibi suyun içine gömüldü. Su köpürdü, kabarcıklandı, kirli karalığı örtündü.

Battal Altınay doğruldu. İzmirli'yle ikimiz de onu taklit ettik. Bir süre ayakta öyle durduk, birbirimize bakmadık.

Çok sonra Rıza Baba ile İbo da yetiştiler, geldiler.

Ne onlar bir şey sordular, ne biz bir şey söyledik. Hep birlikte dubaların üstünden yürüyüp Köprüye vardık. Yine tek kelimebirbirimizle konuşmadan ayrıldık. Herkes yoluna gitti.

"Battal Altınay'ı bir daha görmedim."

GÖNLÜMÜN BİR PARÇASI

YAŞLI bir güvercindi. Yolun bir yakasındaki ağaçlardan öbür yakasındaki ağaçlara uçayım derken bir kanat dönmesiyle önümüze düştü. Arabayı durdurdum, camdan baktım.

Benim bir şey dememe kalmadan sen indin, güvercinin başına diz çöktün.

Asfalt dönüyor, dağa sarıyordu. Dirseğin altı, koyu yeşil bir uçurumdu. Sis, ağır ağır yükseliyordu. Camı açıp başımı çıkardım. Geldin. Yüzünün rengi uçmuştu. Avuçlarının arasında güvercin vardı.

" — Ölmüş mü?"

" — Yaşıyor. N'apacağız?"

Arabayı yolun iyice sağına aldım, durdum. İndim. Bana doğru geldin.

" — Bak, yüreği nasıl atıyor!"

Elimi aldın, güvercinin göğsüne götürdün.

" — Duyuyor musun?"

Duyuyordum. Bir şey kımıldıyordu elimin altında.

" — Yanımıza alalım mı?"

Sana hiç "hayır" demedim. Dedim mi?

Bindik. Güvercinin yuvası mantonun bir eteği oldu.

Uzun bir yoldu. Bize yanlış tarif etmişlerdi. Çok önce varmış olmalıydık; oysa, hâlâ yollardaydık. Ormanın içinden geçen dar atlı araba yolunda kalakalmıştık. Yanıbaşımızdan bi-

zi inatla izleyen bir dere akıyordu.

" — Yolu yitirdik bence," dedim.

" — Ama, bana dediler ki..."

Kuşkusuz, demişlerdi, Şöyle gidilecek,şu kadar bir şey, sonra sağa sapılacak, sonra...

" — Radyoyu açayım mı?"

" — Aç!"

Yüzlerce keman küçücük arabanın içinde yoğun bir ezgi kopardılar.

Dışarıda gün kararıyordu.

ÖNCE akşamın alacası çöktü, ardından vadiden yükselen sis her yanı sarmaya başladı. Ürktün. Konuşmadın ama sezdim, anladım ben. Parmaklarını kenetledi birbirine, yerinde daha çok büzüldün.

Durdum. Yüzüme baktın. Alacakanlıkta kilometre saatinin şavkı gözlerine vurmuştu. Kentlerde şimdi akşam oluyordu. Caddelerin cıvalı lambaları yanmıştı. İnsanlarla dolu otobüsler duraklarda duruyor, inenleri indiriyor, yeni yolcuları topluyordu. Kenti ortasından ikiye bölen koca ırmak geceye aldırmaksızın suskun akışındaydı yine. Büyük parkta haziran gülleri yavaşça açıyorlardı. Çalgılı gazinolarda dudakları çok boyalı, ağzının kenarında eskimiş bir sıkıntıyla çok genç bir kadın yeni bir şarkıya başlamıştı. Gardan; çok uzaklara gidecek bir tren hareket ediyordu; peron uğurlayıcısızdı, kentin insanlarında yolculuklara karşı bir kanıksamışlık vardı. Köprünün üstünde durmuş bir genç kızla bir delikanlı,dünyayı umursamadan kollarını birbirlerinin bellerine sarmışlar, korkuluklardan aşağıda akan suya bakıyorlardı. Evlerin birinde devehamurundan sacda pişmiş bir açkı pişiriliyordu, kokusu üç sokak ötesini sarmıştı. Gökyüzünden bir uçak geçiyordu; kanatlarında ve kuyruğunda ikisi kırmızı biri yeşil üç ışık, bir yanıp bir sönüyorlardı. Havadaki esintide kahırlı ve kentli ihlamurların iç bayıltan kokusu dört koldan gezintiye çıkmıştı.

" — Akşam oldu, değil mi?"

" — Evet," dedim.

Ne olacak diye sormadın.

" — Geri mi dönsek?"

" — Ama yol kapalıydı. Öyle gördük!"

Evet, yol kapalıydı, onarılıyordu. Bize demişlerdi: Şöyle gidilecek, şu kadar bir şey, sonra sağa sapılacak, sonra...

" — Biraz daha gidelim," dedim.

Biraz daha gittik. Yaşlı bir güvercindi, yolun bir yakasındaki ağaçlardan öbür yakasındaki ağaçlara uçayım derken bir kanat dönmesiyle önümüze düştü. Arabayı durdurdum, camdan baktım.

GÖZLERİMİ yoldan ayırmadan:

" — Yaşıyor mu?" diye sordum.

Başını sevinçle salladın.

Üstümüzden kara bir gölge geçti, alacakaranlıkta şimşek gibi çakıp fırladı gitti.

"— Neydi o?"

"— Atmaca herhalde..."

"— Güvercinin ardına mı düşmüş?"

Korkmuştun.

"— Bunca yol peşimizden mi gelmiş?"

Ben hiç atmaca görmedim. Ansiklopedilerin renkli sayfaları koca koca atmaca resimleriyle doluydular.

"— Şurda birazcık durur musun?"

Durduk. Yoksul bir çoban çeşmesiydi o. Dapdar bir yalağa, parmak kalınlığında akan bir çeşmesi vardı; su, sesiyle birlikte parlıyordu da.

İki avucunda sımsıkı tuttuğun güvercinle çeşmenin yalak kıyısına oturdun. Gagasını suya eğdin güvercinin.

"— Hadi, iç! İç!"

Başucuna dikilmiş bakıyordum. Güvercin önce suyun kokusunu aldı. Yumlu gözleri aralandılar, gagasını açtı, kapadı; kapadı, açtı yine.

"— Hadi, iç!"

Avucunda çırpındı, suya eğildi, kanatlarını kurtarmak

istedi, kırmızı ayaklarıyla avucunun etini itti, dayattı. Parmakların kasıldı, güvercini daha çok sardılar.

"— Sıkıyorsun zavallıyı..."

"— Sıkıyor muyum?"

Şaşkınlıkla ellerin gevşediler, güvercin silkindi ve çeşmenin yalağına düşüverdi. Çığlığın kısa ve boğuktu. Atıldım ama yetişemedim. Bir anda güvercin suya gömüldü, mantonun kolları dirseğine kadar battılar, çekip çıkardın onu.

"— Boğuldu işte, boğuldu!"

Tüyleri sırılsıklamdı.

"— Ağlama," dedim. Ağladın.

"— Onu gömelim. N'olursun, gömelim!"

Gittim, bagajdan küçük küreği aldım. Toprak, yalağın diplerinde yumuşacıktı. Ben gidip gelene dek, sabırsızlıkla o yumuşak toprağı tırnaklarını kıra kıra kazmıştın. Durdun.

"— Daha derin olsun," dedin, çekildin.

Güvercin, kırılı dizlerinin dibinde yatıyordu, kımıltısızdı. Aldın. Başı yana düştü, büküldü, öyle kaldı.

"— Bak, kan!"

Gösterdin. Göğsünün altında bir yerde küçücük bir kan pıhtısı duruyordu, kurumuştu hemen. Boynunun tüylerini üfürdün. Kan, bir ısırıktan kopup akmıştı.

Toprağı küreyerek biraz daha derinleştirdim.

" — Öylece mi bırakayım?"

" — Evet," dedim.

Çukura bıraktın. Birikinti toprağı güvercinin üzerine yığdım.

Başını çevirdin, hiç bakmadın.

YALAĞIN suları kırıştı, dağın doruğundan doğru yağmur getiren rüzgârı esti, bize ulaştı. Alnıma birkaç damla yağmur düştü, kaşlarıma indi.

" — Yağmur geliyor!"

Duymadın. Çevrilmedin. Ağladığını omuzlarının sarsılışından anladım.

" — Hadi, gidelim!"

" — Dokunma bana, n'olur!"

" — Yağmur yağacak..." dedim.

Karanlık apansızın bastırdı. Ağaçların karartısı çoğaldı.

" — Geç oldu! Gidelim!" dedim yeniden.

Dizlerinin üstünde oturmuştun. Çeşmeden akan suyun sesini dinledik ikimiz de. Dağ köylerinin birinden görünmeyen bir köpeğin havlaması geldi. Bir cıgara yaktım, üçüncü soluğu almadan sana verdim. Aldın. Ayağa kalktın, yürüdün. Karanlıkta zor seçiyordum seni. Arabaya girdin. Yanına oturdum, kontağı açtım. Yağmur başladı.

Yol boyu, hiç dinmedi. Gittik, gittik, gittik; yağmur da geldi bizimle. Farların şavkında hep aynı orman yoluydu, ağaçlar bir yitiyorlar, bir beliriyorlardı. Bir ara önümüze iki yolağzı çıktı, sormadan birine saptım. Yol, bizi bir yamaçtan indirdi, tahta bir köprüden geçirdi, yağmursuz bir açık araziye ulaştırdı. Bitirdik, sonuna vardık, ansızın asfalt yol önümüzde belirdi.

" — Keşke yanımıza alsaydık..." dedin.

Karşılık vermedim.

" — Eve götürürdük..."

" — Saat kaç?"

Baktın, söylemedin.

Camı açtım. Dinmiş yağmurun ormanda kalan kokusunu içime çektim.

Dağı çok yavaş indik. Geceydi, ıssızdı; sis, otların üstünden ağaçların gövdelerine sarılıyordu.

" — Ben ineceğim!"

" — Niçin?"

" — O güvercini alıp eve götüreceğim..."

Frene bastım, yavaşladım. Kapıyı açıp indin.

" — Nerde olduğunu bilmiyorsun ki..." dedim kısık bir sesle. "Nerde olduğunu bilmiyoruz ki..."

Beni duymadın.

" — Gel! Bu karanlıkta hiçbir şeyi bulamayız..."

Sisin içine girdin. Sis seni yuttu birden.

Arabayı çevirdim, uzun farları yaktım, seni göremedim.

" — Hey! Nerdesin?"

Yoktun. Dünyanın bütün güvercinlerine sövdüm. Kornaya bastım, sesi yankılandı, gecekuşları ürküntüyle kanat açtılar.

Durdum. Üşüyordum. Arabanın motoru gürleyerek çalışıyordu. Dışarı çıktım. Dinledim. Ayak seslerini duydum, o yana koşmaya başladım. Bir anda gördüm seni. Gidiyordun. Yetiştim, kolundan tuttum.

" — Geri dön!" dedim.

" — Onu alıp öyle döneceğim," dedin.

" — Bu karanlıkta bulamayız onu. Geri dönelim!"

Bir silkinişte kurtuldun, yürüdün yine, adımların uygunsuzdu. Üç ateşböceği belirdi, çevrende dolandılar. İkisi havada kaldı, biri dönüp durdu, dönüp durdu.

Tahta köprüye kadar geldik. Sen öndeydin, ben arkada. Orada durdun. Yanına sokuldum.

" — Ağlıyor musun?"

" — Ağlıyorum," dedin.

" — Ama o bir güvercindi..."

Döndün.

Ceketimin yakalarından tuttun. Sonra sarıldın, sonra gözyaşların gömleğimi ıslattı, sonra tenime işledi.

YENİ ZAMAN DENİZSİZİ...

EV, hâlâ o yokuşun sonunda apansızın önünüze çıkıveren düzlüğün sağ başında duruyordu. Gittim, gördüm. Duvarların üstünde *"Zeybek"*, *"Dayıbey"* ve *"Kordon"* rakılarının ve *"İrembağı"* şaraplarının artık şişe kırıklarına vuran canlı bir güneş çizgisi ikindide parlıyordu. Hindelması ağacı çok büyümüştü, babamın annesiyle bir olup fidanken diktiğimiz incir yaşlanmıştı. Dallarında iri boğumları vardı.

Eve iyi baktıklarını söylemeliyim. İçindekiler, kim bilir kaçıncı kiracılardı. Eşikte iki küçük kız çocuğu evcilik oynuyorlardı; biri anne olmuştu, öbürü çocuk. Çocuk, bağdaş oturuyordu; anne olanı, bir kiremit parçasının üstünde çamurdan kardığı yiyeceklerle yemek pişiriyordu ona.

Yanlarına çömeldim, konuk kabul edip etmeyeceklerini sordum beni.

" — Sen kimsin?" dedi anne olanı.

" — Konuk," dedim. "Masal dinlemeyi sever misin sen?"

" — Ben severim," dedi çocuk, atıldı.

" — Masallarda, hani, Tanrı konuğuyum diye biri gelir, çat çat kapı çalar..."

" — Ama sen kapı çalmadın ki," dedi anne olanı.

Elimin içiyle alnıma vurdum, hayıflandım.

" — Nerde bu evin kapısı?"

Çocuk kalktı, yerden bir çomak aldı, üçümüzün arasına

toprakta bir çizgi çekti. Elleri belinde, gösterdi.

Kapıya vurdum: "Tak tak tak!"

Anne olanı doğruldu.

" — Kim o?"

Sesimi incelttim.

" — Benim ben!" dedim.

Görünmeyen kapının ardından bir olup sordular ikisi de.

" — Sen kimsin?"

" — Ah," dedim. "Bir Tanrı konuğu!"

Bakıştılar. Anne olanı;

" — Bir Tanrı konuğuymuş," dedi. "Açalım, sevaptır!"

Bana doğru geldi, kapının tokmağını tuttu, yarım açtı, başını uzattı dışarı.

" — Hava soğuk," dedi. "Üşüdün mü, acıktın mı, uzun yoldan mı geldin ?"

" — Hava soğuk," dedim. "Üşüdüm. Karnım da çok acıktı. Ta İstanbullardan geldim."

" — Gir, gir!" dedi. "Ah, rengin uçmuş soğuktan. Dışarda hava hep kötü. Yağmur yağıyor kaç gündür. Sana bir tarhana çorbası pişireyim de iç, için ısınsın..."

Bir adımda çizgiyi aştım, içeri girdim.

Fenerci Mehmetağa'nın karısı Makbule Hanım, ortanca kızı Kifayet'le ocağın kara isini alıyorlardı. Şuayip, ağabeyimle ellerinde fener sırığı, sokak sokak dolaşıyorlar, havagazı fenerlerini yakıyorlardı. Her yer, alacakaranlığa dönüşmüştü.

Mehmetağa'nın elini öptüm, "berhüdar ol oğlum," dedi, yer gösterdi. Saman yastıklı kanepeye geçtim, oturdum. İzmir ayaklar altındaydı, kent ışıkları yeni yeni yanıyordu daha. Hepsi ağabeyimle Şuayip'in ellerinden geçmişlerdi. Yangın yerinde çingenler meydan ateşi yakmışlar, şeytan eğlendiriyorlardı.

Kifayet, mutfaktan elinde bakır bir tepsiyle girdi, sokuldu. Tepside cam bir tabak, tabakta ayva reçeli, alı al moru mordu. Gümüş kaşık, yarı beline kadar reçele batmıştı. Ya-

nındaki eski Alman kristali bir bardakta Şaşal suyu içmemi bekliyordu.

" — Annen ölmüş, ha duyduk..." dedi Makbule hanım. "Üzüldük, severdim Ayşe Hanımı..."

Mehmetağa, içini çekti.

" — İyi komşumuzdu," dedi. "Baban da öyle. O nasıl, sağ mı?"

" — Bilmiyorum," dedim.

Kifayet ayakta durmuştu. Ayva reçelinden bir kaşık aldım. Şaşal suyundan üç yudum içtim dolu dolu.

" — Sarı erik bu yıl çok meyve verdi, görmeliydin," dedi Mehmetağa. "Yedi mahallenin çocuklarına dağıta dağıta bitiremedi Makbule teyzen..."

Eriğin yaprakları toz toprak içindeydi. Yaz gecelerinin sıcağında Şuayip, ağabeyim, bir de ben altında uyurduk hep. Yattağımız yerden geç vakte dek konuşurduk. İstanbul'dan, Altınordu'dan, tütün mağazalarında çalışan güzel kızlardan, Alman savaşından, vesika ekmeğinden, şekersizlikten, uyuzdan, bitlerden; küçük limana gelmiş kıçında Montevideo yazılı bir gemiden, Maceralar Kralı Bufalo Bill, San Francisco Zelzelesi'nden, Clark Gable, Alsancak'dan, Havra Sokağı'ndan, hancı Sakıp Bey'den, Kerim'den...

Gündüz akıllarına esti mi, okuldan kaçarlar, balık avlamaya Narlıdere'ye giderler, tuttukları balıkları oracıkta yaktıkları çalı çırpı ateşinde pişirip ekmeksiz yerlerdi. Açık şarap alacak paraları yoktu. Karneleri de yoktu fazladan ekmek almak için. Arada, nişan koydukları bir yerden rastgetirirlerse çupra avlarlar, bayram ederlerdi. Güzelyalı'daki Denizkızı Lokantası'nın sahibi İbrahim Bey güzel para verir, ellerinden alırdı çupraları. O parayla doğru Elhamra sinemasına giderler, "aşki film" lerden birini seyrederlerdi.

" — Kız, oğlana deli gibi âşık. Nah, bir bakıyor, böyle bakıyor. Fakat oğlan, zil. Kız, zengin. Bir babası var, karun gibi. Oğlana hep tepeden, parasına basıp bakıyorki, zavallı oğlancık, kıza mı, babasına mı yetişecek, bilemiyor. Bir gün diyor ki kıza; 'ulan gel, siktiret şu para göz babanı, kaçalım biz

seninle...' Eh, aşk bu oğlum, kız da yangın oğlana. 'Kaçalım be...' diyor. Kaçıyorlar. Atlıyorlar bir arabaya, ver elini diyorlar. Ama kızın babası... Küplere biniyor; 'demek,' diyor; 'beni dinlemedi o alçak kız, öyle mi? Ben ona gösteririm şimdi...' Açıyor telefonu; vali, polis müdürü falan hep adamı onun. Diyor; 'bir herif var, oğlan, bizim eve gelmişti, giderken yükte hafif pahada ağır ne varsa yürütmüş. Hemen yakalayın! Yanındaki de kızımdır, ona ilişmeyin.'

'Oldu efendim,' diyorlar. Polis arabaları, polis motosikletleri vın vın öterek peşlerine düşüyor bizimkilerin. Dağ başında bir motelde şıp diye yakalayıveriyorlar. Dikiyorlar babasının karşısına kızın. Adam, 'bak buraya,' diyor oğlana. 'Seni bir şartla bıraktırırım bu polislere. Vazgeç kızımdan. Vazgeçtim de; ben de o çaldıklarını, ben bir yerlere koymuşum, unutmuşum, sonradan buldum hepsini, davacı değilim... der, yakandan düşerim...' diyor."

" — Oğlan, evet diyor mu?"

" — N'apacaktı ya?"

Gökyüzünde yaz gecesinin yıldızları ne kadar büyüktüler. Üstümüzde parlıyorlardı durmadan. İkide bir, bir yıldız kayıp gidiyordu bir yerlere doğru.

YOKUŞUN başında durdum. Dimdik, kırk beş yıl öncesi nasıl kaskatı, nasıl çıkanlarına acımasız, inenlerine hoşgörülü idiyse, kırk beş yıl sonra da yine öyle idi. Bodur, tek katlı İzmirli evler iki yanına dizilmişlerdi. Kırmızı kiremitli damları birbirine sokulmuş, göğü yarım kapatmışlardı.

Yavaşça, küskün ve ürkek adımlarla inmeye başladım. Ferihan'a benzeyen sarı bir genç kız, başının üstünde bir karnıyarık güveciyle yanımdan geçti, az aşağımızdaki mahalle fırınına girdi. Fırının ağzında bir pamuk helvacı arabasını yanaştırmıştı, sahibiyle konuşuyordu. Yanlarına vardım, cıgara paketimi tuttum, ateş istedim.

Fırıncı iri bir meşe korunu içeriden getirdi, hepimize tuttu, yakıştık.

" — Yabancı mısın kardeş?" diye sordu pamukhelvacı.

" — Eh," dedim.

" — Otur, bir çay söyleyeyim, içeriz," dedi fırıncı. "Hararetimizi keser. Hava sıcak, İzmir'inkini bilen bilir."

Yerden bitme, küçük hasır iskemlesine buyur etti.

Oturdum. Onlar ayakta kaldılar. Karşı kahveden söylenmeksizin üç çay getirdiler. Rengi irin sarısıydı, kokusu değişikti.

" — Adaçayı," dedi fırıncı. "Çaydan iyidir, iç!"

Çocukluğumun adaçayını yudum yudum koklayarak içtim.

SONUNDA denize varılamıyordu Yapıcıoğlu Yokuşu'ndan inilince. Büzülüp daralıyor, bir anda ikiye bölünüyor; bir kolu eski zaman ırmakları gibi genişleyip Tilkilik'e, öbür kolu da incele incele Agora'ya doğru Namazgâh'ı bulduruyordu.

Mezarlığı geçtim. Selvilerin altında park kanepeleri vardı, birkaç emekli oturmuşlar; güvercinlere darı atıyorlar, aralarında kısık kısık konuşuyorlardı. Zaman yoktu onlar için, kent de yoktu, işleri güçleri de. İyi, güzel, anılarla yüklü yorgun bir geçmiş vardı: Memurlukları, kalem efendilikleri, muhasebe müdürleri, müfettişleri, biraz uçarı, biraz gönlü ferah Muazzez hanımları, çapkın Haşim beyleri; Hıdrellez'deki Pınarbaşı sefaları, çingene kızlarını fal ardı oynatmaları; yangın yerinde bir liraya ayaküstü gönül eğlendirdikleri (ama bir de hastalık kapabilirdik, değil mi?) sokak sürtükleri, Altındamlası kolonyaları; Temmuzlu İnciraltı plajları, Karşıyaka vapurundaki yalı güzeli kadınlar, çarşı içindeki camiye bitişik Şevki'nin salaş meyhanesi; göbekli ve yağlı Güzelyalı bostanlarının marulları, Mezarlıkbaşı'nın püfürdekli camönü meyhaneleri, Havra Sokağı'ndan alınma mangallık sardalyalar, Buca'nın kınalı yapıncak iri razakileri, ballı incirler, kokulu kayısılar, kadı dişli narlar; sonra emeklilik, sonra ikramiye, sonra bitip tükenmek bilmeyen uğraşsız günler, sonra vaktinden önce kırdırılan emekli çekleri, sonra mezarlıktan parka döndürülmüş bu güvercinli bahçe (Ah, güvercinler de olmasa,

değil mi? Onlar için ta Hisarönü'ne kadar gidiyor, darı alıyorum. Belki Kestelli'den aldıklarımı yemezler diye. Ne'bleyim!). Sonra yol üstünde bir kaçamaklığına uğranılan Şükran kıraathanesi; dönerci Atıf Bey'in lokantası, ha bir de Etiman Kitabevi'nin sahibi Altan Bey vardı.

Deniz mi? Hangi deniz, ne denizi?

İzmir'de deniz meniz yoktur!...

KIRGIN VE SEVGİSİZ

HÂLÂ beni suçluyorlar. Suçlu benmişim hep, ben, ben, ben... Yalnız ben! Birinden biri, yüzüme karşı söylemedi bunu. Belki söyleyemedi. Erkekler, sandığımız kadar yürekli değillerdir. Susarlar ve karşılarındakilerin bu suskunluklarından gereken anlamı çıkarmasını beklerler. Ben alıştım. O da böyle yapardı. Hep ben konuştum, o sustu. Yıllar yılı. Bazen içimden üstüne varıp tırnaklarımla (her gün tıraşlı) derisinin altından yol yol ve kıpkırmızı kan damarlarıyla dolu tombul yanaklarını çizik içinde bırakmak gelirdi. Dayanılmaz bir istekti bu benim için. Tırnaklarımı her iki yanağının etlerine batırıp aşağıya doğru çeke çeke, kanata kanata indirmek, giderek benim tutkum oldu. Ama yapmadım hiç. Çünkü daha da zavallılaşacağını biliyordum. Kim bilir, bu kez yapmadığı, yapamadığı bir şeyi yapardı; ağlardı.

Beni suçluyorlar. Aradan bunca zaman geçti, diretmeyi bıraktım, özgürlüğünü verdim ona. Severek, isteyerek verdim. Çünkü bitmişti, varlığıyla yokluğu birdi, tükenmişti. Hiçbir işe, kimselere (ve hiçbir kadına) yaramayacaktı. Buna hazırladım onu, o duruma getirdim, bıraktım.

Niye suçluyorlar beni? Dıştan gördükleri gibiyim diye mi? İçimi, içimizi biliyorlar mıydı? Evet, onu baskı altında tutuyordum, evet onu bilerek eziyordum; doğru bu. Ne var ki, seviyordu bunu o da, hoşlanıyordu bayağı. Sabahleyin benden

erken kalkmak, sobayı yakmak (gaz olmadığı günler; o kış günleri, elinde gaz tenekesiyle sokak sokak, bakkal bakkal gaz aramak), ocağa çayı koyup bir başına kahvaltı etmek (amyantlı ızgarada kızarttığı ekmeğin kokusu yatak odasına kadar gelirdi), sabah çiğinin sardığı bahçeye bakan pencerenin (o pencerenin buğusunu silmek aklına bile gelmezdi) önünde oturup yudum yudum çayını içmek onu yadırgatıcı (ben yadırgıyordum) bir biçimde mutlu ediyordu. (Niçin ama? Bunlar, bu denli mutluluk öğeleri miydi? Ne demek erken kalkmak, bir başına çay yapıp ekmek kızartmak, pencere önüne oturarak yudum yudum koyu çay içmek? Yeni günün sabahını, bahçenin —diyelim— arsız yabanotlarının incecik yaprakları üstünde birikmiş saydam çiğ taneciklerini, yem arayan üşümüş bir serçeyi, Hintelması ağaçlarının kış çiçeklerini — tüylü, uçuk kahverengi, her biri dağyemişleri gibi birbirine sokulu ve büzülmüş — karşı evin alçacık, serpme badanalı duvarına vuran bir parçalık kış güneşi de görüyor muydu? İlk otobüsün geçişini, okul çocuklarını almaya gelen Mustafa'nın mavili minibüsünün kornasını duyuyor muydu? Canı, çayla birlikte cıgara içmeyi istiyor muydu? Tam o arada durup camın buğusuna adını — ya da kendi adını ya da bir başkasının adını — yazmak içinden geçiyor muydu? Ya da ad yazma yerine uyduruk bir çiçek resmi yapmak, bilinmedik bir insanın yüzünü resmetmek ya da imzasını atmak gelmiyor muydu içinden?)

Hayır, utanmıyorum; kalkıp yanıma bile gelebilirdi pekâlâ. Beni özlemiş olabilirdi. Başıma çektiğim yorganı yavaşça sıyırıp odanın soğukluğuyla çelişmiş yanaklarımdan öpebilirdi; beni sırtüstü çevirebilirdi, yüzünü yüzüme eğebilirdi, soluğunu verebilirdi. Sabahlığımın düşmüş bir omuzunu yukarı alabilirdi. Aceleyle — ve ansızın — yatağa girebilirdi. Seve seve koynuma alırdım onu. Üşümüş ellerini bacaklarımın arasına sokardım, ısıtırdım, göğüslerimi okşatırdım, saçlarını karıştırırdım, ağzından öperdim; yumuşacık, daha yeni fırçaladığı dişlerindeki macun kokusunun eksilmediği ağzından. Çayın ve içtiği ilk sabah cıgarasının kokusunu da duyardım.

Konuşmasa da olurdu, elleriyle beni sevsin, yeterdi bana. Ben her zaman uyanıktım, her zaman sevecendim. Her zaman ben istedim.

BİLİYORUM, suçluyorlar hâlâ. Görüyorlar, görmezden geliyorlar. Yolda, otobüste başlarını öne eğiyorlar, uzaklara bakıyorlar, bana bakmıyorlar. Beni her zaman düşmanları kabul ettiler. Ben düşmanlarıydım onların. Onun ve... Onların! Bunca zaman sonra da (ayrıldık, kızım da ayrıldı, ayrı ev açtı; o evlendi, şimdi kentin denize en yakın bir yöresinde ve on birinci katta bir dairede oturuyor, ben yalnızım. Yalnız ve emekli bir kadın. İlk günler her gün sokağa çıkardım, her gün bir yere giderdim; bir sinemaya, bir eski iş arkadaşıma, bir okul arkadaşıma, oturduğumuz geçmiş günlerin mahallerindeki komşularıma... Sonra sonra filmlerin hep birbirine benzediğini anladım: İki insanın — bir erkekle kadının — serüvenlerini anlatıyorlardı. Hepsinde de sorunlar, anlaşmazlıklar çözümleniyor, son'lar tatlıya bağlanıyor, geçenler unutuluyor, kötüler cezalarını buluyorlar — nerde, ne zaman ve nasıl ama? Elini kolunu sallaya sallaya dolaşmıyorlar mı çevremizde onlar? — ayrılmışlar, birbirlerine kavuşuyorlardı. Yoktu böyle bir şey yaşamda. Yoktur. Ayrılan ayrılır, kendi yoluna gider, kötüler daha da kötü olurlar, insanlara kıyarlar durmadan. Biteviye aynı serüven yaşanmaz.

Sıkıldım, sıkılır oldum her şeyden. Misafir odaları, kabul günleri, bir pastaneden ya da nasıl hünerle yapıldıkları zorla kabul ettirilmeye çalışılan pastalar, çörekleriyle donanmış sofralarda ağırlanmalar, göstermelik davranışlar — Melahat geçen hafta Kapalıçarşı'dan burma üç bilezik daha almış. Tabii, şekerim, kocası paraya para demiyor. Dün neydiler, değil mi? Adam, kıza baskı yapar, 'paçavralara para vermem ben' diye diretirdi. Sonra o olaylar oldu. Şimdi kız, eski çekmişliğinin acısını bir çıkarıyor ki... — yapay konuşmalar — Kendimi hiç iyi hissetmiyorum, yoksa yaşdönümüne mi girdim şekerim? Geçende doktora gittim; daha erkenmiş, öyle dedi. Ama kimi kadında yaşa bakmazmış, bir bunalım, tamam! Nilüfer bizden

ne kadar küçüktür, düşünsene, geçen yıl birden kesilivermiş. [illegible] bir panik... Doktor doktor koşuştular. Erken kesilme, kanser yapıyormuş. Doktor demiş ki... — sıkıntı, sıkıntı, sıkıntı!...

PARKA DA gitmiyorum artık. Yapayalnız bir kadının her gün her gün parka gelmesi, hep aynı kanapeye oturması, suskun, hiçbir şey yapmadan — gazete, kitap, dergi okumadan, örgü örmeden, yanına gözeteceği bir torun, bir komşu çocuğu olmadan, serseri güvercinlere yem atmadan gazete kâğıdına sarılı öğlen sandviçini gizli bir utanmayla yemeden — oturması ilginç değildi. Kapıcı kadınlarıyla, zengin çocuklarının dadılarıyla, öğle paydosunda sevdikleri erkeklerle bütün gözlerden ırak — belki de bütün gözlerin önünde — coşkuyla buluşmalarını bekleyen hizmetçi kızlarla iki satır konuşmadan, öyle dalgın oturmak da sıkıcıydı. (Arada aklıma geliyordu: N'apıyordu şimdi? Yine yazıyor muydu, yine odasını darmadağın ediyor muydu, aradığı bir kitabı bulamayınca onmaz bir üzüntüye kapılıp bütün gücünü yitiriyor muydu? Pantolonu yine ütüsüz ve buruşuk muydu? Boyunbağı — bir türlü öğretemedimdi ona, boyunbağı eskidenmiş, cekete göre seçilirdi; şimdi gömlekle uyumu gerekiyordu — bir beyenisizlik örneği miydi? Göbeklenmiş miydi acaba? — Yaşlandıkça bakmaz olmuştu kendine, eskinin yiyeceğini titizlikle seçerliği kalmamıştı — Yine geceleri çorapla mı yatıyordu? — O, hep üşürdü, soğuktan çok korkardı. Gömleğinin altına yün yelek giyerdi, yazı severdi; yaz, hiç bitmesin isterdi. Ben yakınınca, bana kızardı, kışın da nispet verirdi — Ben onun her şeyini bilirdim.)

Oturduğum kanapeden baktım mı, denizi de görürdüm. Hep denize bakardım zaten.

BENİ suçlamaları, suçlu saymaları hiçbir şeyi değiştirmedi. Yine de evimize gelirlerdi. Otururlar, uzun uzun konuşurlar, başkalarını yerip çekiştirirler, kendilerini yüceltirlerdi. Onlara sofralar kurardım. Midye tavası, çiroz salatası yapardım. Beni sevmediklerini bilirdim. Hiçbir zaman aralarına katmadılar beni, uzak tuttular hep. Hepsi evliydiler. Onlara

rol yapmadım, onlara onu ne kadar sevdiğimi ya da hiç sevmediğimi bir kez olsun söylemedim, sezdirmedim. (Şimdi de söylemiyorum; Seviyordum onu, sevmiyordum. Söz kesimle nişanlılık günlerimizi anımsamıyorum bile. Bana karşı nasıldı? Ona karşı nasıldım? Kumkapı kıyılarına inmiş miydik? Bir pazar günü halk otobüslerinden biriyle Emirgan'a gitmiş, çınarların altına oturup denize karşı çay içmiş miydik birlikte? Maaşıma zam aldığımda sevinmiş miydi? Müdürlüğe atandığımda beni öpüp kutlamış mıydı? İlk gecemiz nasıldı, peki? Sarhoş muydu, heyecandan eli ayağı tutmuyor muydu? Korkuyor muydu? Nasıldık? Ağladığımı biliyor muydu? Beni kolları arasına alıp avutmuş muydu, parmak uçlarıyla — titreyen parmak uçlarıyla — gözyaşlarımı silmiş miydi? Kızarık burnumdan usulca dudaklarını gezdirmiş miydi? Kulağıma konuşmuş muydu? Hep susmuş muydu, hep susmuş muydu, hep susmuş muydu?)

BİR sabah uyandığımda sobanın yanmamışlığını duydumdu. Odalar soğuktu. O her gün alışkın olduğum taze demlenmiş sabah çayının kokusuyla kızarmış ekmeğin kokusu havada yoktu. Pencerelerin buğusu duruyordu yine. Her yer sessizdi. Ürperdim, üşüdüm ansızın. Yataktan kalktım, çıplak ayakla yürüdüm, odadan çıkıp salona geçtim. Perdeler kapalıydı. Mutfağa geçtim; ocak yanmamıştı henüz, çaydanlıkla demlik yerlerinde duruyorlardı.

Seslenmedim. Sobaya gittim, depoyu elime alıp kaldırdım. İçi lukurdadı, gaz vardı. Dün mü almıştı bir teneke yeni gaz, önceki gün mü?

Pencerelerin perdelerini çektim. Kıştı. Gece kar yağmıştı, Hintelmasının yaprakları yağan karın ağırlığıyla toprağa doğru eğilmişlerdi. Gökyüzü kapalı, pusluydu. Yem arayan küçük serçe bahçemizde yoktu. Öğrenci çocukları okullarına götüren minibüs çoktan gelip gitmişti.

Bir sandalyeye oturdum. (Onun her zaman oturduğu sandalye miydi?) Ellerimi karnımın üstünde kavuşturdum. Hayır üşümüyordum. Bahçe kapısının önünden sütçü geçti, pen-

cerede beni görünce durdu, baktı. İstemem gibilerden bir işaret yaptım, başıyla peki dedi, gitti.

Salondaki saat vurdu. Kalktım, üstümü giymek üzere yeniden yatak odamıza döndüm. Elbise dolabımı açtım, hiç giymediğim (sevmiyordum, oysa kumaşını alırken nasıl da mutluydum, '*Burda*'da gördüğüm modeldeki etekliğin kumaşına ne kadar da benziyordu!) kareli etekliğimi giydim, turuncu moher balıkçı yaka kazağımı da üstüne geçirdim. Sonra mutfağa geldim, ocağı yaktım, çayı koydum ateşe. Sobayı tutuşturdum. Ev ısındı, ben de ısındım.

Akşamdan kalma bulaşıklar vardı, çaydan sonra onları yıkadım, duruladım, hepsini yerlerine yerleştirdim. Dünden ıspanak pişirecektim: Soğanları çıkardım, kabuklarını soydum, ince ince doğradım. Hafif ateşte kavurduktan sonra kıymayı attım tencereye. Salça koydum. (Kışın domates pahalıdır.) Musluğun gür suyunda ıspanakları elimle yıkadım. Parmaklarımın üstü soğuktan morardılar.

Ocağın ateşini kıstım.

Gülcan'a telefon ettim. İyiydi. Bebek biraz üşütmüştü, burnu akıyordu ama kaygılanacak bir durum yoktu. Erdinç işe gitmişti çoktan. Onun da üstünde bir kırıklığı vardı ama hiç söz dinlemiyordu ki... Gün aşırı yıkanıyordu, kendini korumuyordu. Tabii, gençlikti.

Eh, iyiydi o da. Hayır, merak edilecek bir şey ne olsundu canım! Paraları vardı, evet. Yok yok, istemiyordu o bluzu. Beğenmişti ama, çiçekleri ne kadar kocamandı öyle? Sonra üstünde düşünmüştü onu, çok gülünç olacağına inanmıştı. Hayır, almasındı, istemiyordu işte.

Telefonu kapadım. Başka birilerini arayacak mıydım? (Bir arkadaşımı, bir komşumu? Yoksa onlardan biri mi telefon edecekti bana?)

Kimse aramadı, kimse telefon etmedi. Yemek pişti. Yanına pilav yaptım. Öğle oldu ve geçti. Radyoyu açmıştım, ajans haberlerini duydum. Sofrayı kurdum sonra, yemeğimi yedim. Buzdolabında bir şişe şarap buldum, dibinde bir bardaklık kalmıştı, onu içtim.

Sofrayı kaldırdım, muşamba örtüyü elbeziyle sildim, önce dörde sonra sekize katladım, kaldırdım. Masanın örtüsünü yaydım. Vazoyu tam ortaya getirdim. Solmuş kasımpatlarını aldım, çöptenekesine attım hepsini.

MANTOMU giydim, çizmelerimi ayaklarıma geçirdim, şemsiyemi, çantamı aldım.

Çıktım.

Yürüye yürüye Yıldızyokuşu'ndan Beşiktaş'a, oradan Dolmabahçe Sarayı'nın önlerine geldim. Bir sürü insan balık tutuyorlardı, onları gözledim. Durağa geldim. İnatla "L2" otobüsünü bekledim. Bir saat yirmi dakika sonra geldi. Bindim. Balmumcu önünde bozuldu. Yolcularla birlikte ben de indim. Başka araç beklemedim. Yine yürüdüm. Erken kararan havanın akşamında eve döndüm.

Yalnızdım ve üşüyordum.

ZELİHA

GÜN doğmak bilmedi. Mağaranın ağzı ünnap dallarıyla örtüktü. İçeri ıslak ve soğuktu da. Duvarlarda kıpır kıpır bir şeyler yürüyordu.

" — Zeliha!" dedi Yusuf, sesi solur gibi çıkmıştı. "Zeliha!"

Kızın terli ve yapışkan saçlarında dolaşan eli durdu. Bekledi.

" — Zeliha!"

Toprakta emekleyerek Yusuf'a arkasından sokuldu.

" — Dindi mi?" diye sordu Yusuf.

" — Kesildi kaldı..." dedi Zeliha.

Dışarıda uzun ve suskun ağaçların en tepelerinde geceyle gündüz [illegible]aşıyordu. Gökyüzünde kala kala bir çolpan yıldızı kalmıştı. Çavkı par par ediyordu. Sabah yelindeki ağaçların yaprakları ince hışırtılıydı, ormanı yarıp geçen Nurhak Suyunun sesi mağaraya dek ulaşıyordu.

"...BEN böyle bir gecenin sabahında Zeliha'ların köyüne indim. Yatak Evronos, kaçıncı uykusundaydı, bilinmez. Cama tık tık ettiydim. Kapıyı açtı, gizlice buyur ettiydi beni.

' — Girmem,' dedimdi ona. 'Kop, Zilaha'ya haber et, mezarlıkta beni bulsun. Akselvilerin altındayım, bekliyorum...'

Gittik: Ben köy mezarlığındaki akselvilerin altında bekle-

meye; Evronos da Zeliha'lara..."

Ne güzel bir geceydi. İshakkuşları bir selviden öbürüne uçuşuyordular. Gece yürümüyordu. Ölülerin örtündükleri toprağın yüzü sarılı beyazlı danagözleriyle kaplıydı.

Yusuf sırtını akselvinin birine verdi, oturdu. Tabancası iki bacağı arasındaydı. Eylül yeni bitmişti, Ekimden gün alıyordu. Gök bulutsuzdu, her bir yerinde yıldızlar vardı.

"... O alacakaranlıkta tütün sardıydım. Bir mezar taşını siperleyip cıgaramı ateşlediydim, ateşleyip üç soluk çektiydim. Kirişteki tetik kulaklarım; ilk ayak seslerini duyduydu. Zeliha'ydı."

Yusuf kalkışınca süleymancığın biri kuyruğunu titrete titrete ayaklarının eşiğinden geçti. Hiç korkusu yoktu. Eğri bir çizgide mezarın birine tırmandı, durdu, uzun dilini çıkardı, Yusuf ile Zeliha'ya baktı.

Zeliha dizleri üzerine çöktü. İki elinin ikisi Yusuf'un ellerindeydi. Konuşmuyorlardı. Yusuf eğilip kızın iki elinden öptü, sonra başını göğsüne bıraktı. Kızın elleri Yusuf'un ellerinden kurtuldu. Yusuf'u iyice kendine çekti.

" — Bırakma," dedi Yusuf'a. "Bırakma beni, götür! Nereye gidersen git, beni de kat yanına, götür beni de!.."

"Hiç direnmediydim. Bir can yoldaşı gerekti çünkü... Dünyam küçüktü dardı, zindandı. Zeliha'sız edemiyordum."

VAN, yüksek dağların arasına sıkışmış kalmış bir şehircikti. Avucunun ortasındaki mavi su, göldü. Dağ köylerinden Van'a iş işlemeye köylüler gelirdi. Gelir, her biri ucuz pahalı bir iş bulur, çalışırdı. Kimi parasını çıkınlar, mevsim sonunda ilk karın düşmesine yakın, köyüne dönerdi. Kimi şehirciğin varoşlarında bir gecekonduya sığınır kalırdı.

Yusuf da bir mevsimliğine indi. Para tatlı geldi, geri dönmedi.

"...Şehirde iş işliyordum. Günler günleri izlerdi. Paramı çıkınlardım. Zorum, bir tarla edinmekti. Alirıza Bey'den parasıyla bir tarla alacaktım."

BİR gün köyden, Çavşak'dan bir mektup geldi. "Zeliha," diyordu: "Bir başkasına veriliyor, haberin olsun!"

Haberi oldu Yusuf'un, gitti ırgatbaşına. Irgatbaşı koyvermedi.

" — Gidersin ama," dedi. "Zırnık bile alamazsın, bunu böyle bil. Mevsim geldi geçti, sana güvendim, iş aldım. Yerine nerden adam bulurmuşum?"

"... Akıl alacak, akıl danışacak halde değildim.

Akşamı dar ettiydim. Bütün hesaplarımı yaptıydım. Gece yarısına doğru kalktıydım, tabancamı tahta bavulumdan aldıydım, üstümü giyip doğru ırgatbaşının kulübesine gittiydim. Uykudaydı.

'Kalk!' dediydim. 'Uzattırma, ver şu paramı çekip gideyim, ne bana yük ol, ne ben sana yük olayım...'

Gözlerini tabancama dikti, güldüydü.

'Ben eli tabancalı çok Yusuf'lar gördüm ay Yusuf...' dediydi.

'Paramı ver, hesabımı kes, gidiciyim...' dediydim ona.

'Daha kapı,' dediydi bana. 'Seni tutan yok, Yusuf!...'

'Paramı ver adam!'

'Çalışanın parası verilir, çalışmayanın değil...'

'Bunca zaman çalıştım ya...' dediydim.

'Bunca zaman daha çalışman gerek ay Yusuf...' dediydi bana.

EY gözlerim benim, şu dünyanın karanlığını ve aydınlığını, yedi arşa göğün ebemkuşağını; ilkyazda çiçek açan kayısı ağaçlarını, tarlanın yeşil ekinini, Zeliha'nın buğday gözlerini gören gözlerim benim! Hiç Çavşak köyünden kimselerin mapıs damlarına düştüğünü gördünüz müydü? Kan güdenini, çatışıp vuruşanını?

Çavşak'a ilk karayı ben çaldıydım. İlk kez Çavşaklının biri bir adam öldürdüydü, elini kana buladıydı.

VAN'DAN Çavşak'a kaçacak çok yol vardı. Vızır vızır

araçlar işliyordu. O kamyon senin, o cip benim, o otobüs falanın derken Yusuf, Çavşak'a varıverdi. Geceleyindi.

"... Ben böyle bir gecenin sabahında Zeliha'ların köyüne indim. Yatak Evronos, kaçıncı uykusundaydı, bilinmez. Tık tık ettiydim. Kapıyı açtı, gizlice buyur ettiydi beni.

' — Girmem,' dedimdi ona. 'Kop Zeliha'ya haber et, mezarlıkta beni bulsun. Akselvilerin altındayım bekliyorum...'

ZELİHA'NIN yüzü yüzüne eğikti.

EY Zeliha, dağkeçilerinin doğurma vaktini bilir misin? Geyiklerin yavruladığı zamanı sen mi bekliyorsun? Doldurdukları ayları sen mi sayıyorsun, yoksa ben Yusuf mu?

Yel gibi koşan ata gücü kim verir? Dalgalanan boynundaki yeleyi sardıran kimdir ona?

Senin sevgindir o! Yusuf'a yaşamın yolunu bildirirsin, senin dudaklarının sözüyle adımlarını senin yolların sıkı tuttu, ayakları kaymadı.

" — Beni hâlâ seviyor musun?" diye sordu Yusuf.

" — Ardımdan koştular. Geceydi ama kör karanlıkta beni gördüler. Hamza; dereye kestirmeden indi. Yoluma durdu. 'Geri dön' dedi bana. 'Yusuf sana yâr olmaz. Dünyasız adamdır. 'Önümden çekil,' dedim ona. 'Benden sana yâr olmaz. Evrende kız mı yok? Ben senin dengin değilim.' Güldü, dişlerini gösterdi. 'Bir sen varsın benim'çin...' dedi. Ayağına indim, dizlerine kapandım. 'Ey Hamza,' dedim. 'Zalımlık parayla değil. Düş yakamdan, koyver, gideyim. Yusuf yolumu gözler. Yatak Evronos'la haber salmış, gelsin demiş. İşte yollara düştüm, varımdan yoğumdan geçtim; işte anamı ve babamı, işte can kardeşlerimi bir yana kodum, nem varsa Yusuf'undur dedim, koştum. Bu tende bir kalp varsa, Yusuf'undur.'

Hep güldü, yüzüme karşı güldü. Dikelmişken yamacıma çöktü. Bir eli saklıydı, bir eli boştu. Boş eliyle ensemden kavradı, yüzümü yüzüne yaklaştırdı. Keskin soluğu alnımda gezindi. 'Ben yalnız seni sevdim,' dedi. 'De bana benim olacağı-

nı. De bana gönül indirdiğini.'

Gözlerimi acı yaşlar doldurdu. 'Ey Hamza,' dedim. 'Kız kısmı bir adama gönül verir, bin adama değil. Karının hası odur. Ben Yusuf dedim bir kez, yine Yusuf derim.'

'Son sözün mü?' diye sordu. Ağzı seyiriyordu. 'Son sözüm, evet!" dedim.

Saklı elindeki söğüt yaprağı ince bıçağını böğrüme sapladı, içerde kanırttı. Gözlerimde altın kanatlı kelebekler uçuştular. Her yanım önce aydınlandı, sonra zindan kesildi.

Uyandım ki, Yusuf'um, Zeliha değildim artık, kadın Zeliha'ydım."

GECE bitti. Ünnap dallarının arasından günün ilk ışıkları mağaranın ağzından içeri doldu, duvarlar ışıdı. Yusuf uyuyordu. Zeliha gözlerini açtı. Yarası soğumuştu. Üstüne böğründe basılı bez topağı kanı içmiş, kıpkırmızı bir haziran gülü gibi gövermişti.

Hiç ses etmedi. Acıyla döndü, bakınıp arandı. Yusuf'un tabancası yanıbaşındaki toprağın yüzünde yatıyordu.

"Uyandım ki, Yusuf'um, ben Zeliha'n değildim artık, kadın Zeliha'ydım..."

Tabancaya kadar uzandı, parmakları değdim değiyordu sapına.

"Uyandım ki, Yusuf'um, ben Zeliha'n değildim, kadın Zeliha'ydım..."

Parmakları sapından kabzaya yürüdüler.

"...ben Zeliha'n değildim..."

Sıkıca tuttu. Sıkıca ve kaskatı sardı parmaklarını tabancaya.

"...değildim, kadın Zeliha'ydım..."

Kendini çekerken içinde, tam böğründe bir yerlerin dağlanıp kavrulduğunu duydu. Gözlerini yumdu, dişlerini kenetledi. Soluğunu kesip iniltisini tuttu. Yusuf uyuyordu.

EY Yusuf, Zeliha'nı dinle, suskun çığlığını duy; yalansız dolansız dudaklarımdan çıkmayan diyeceklerime kulak ver.

Yargım senin önünden çıksın, senin gözlerin gerçeği görür.

Yüreğimi denedin, beni geceleyin yokladın. Beni sınadın ve bir şey bulmadın.

Senin dudaklarının sözüyle zorbanın yollarında kendimi tuttum.

Beni gözbebeğin gibi korurdun. Beni sıkıştıran kötülerden, beni kuşatan can düşmanlarımdan, kuş kanatlarının gölgesinden, kem gözlerden beni korurdun.

Beni geceleyin yokladın. Beni sınadın ve bir şey bulamadın.

Şimdi bizi kuşatıyorlar. Bizi yere çalmak için gözlerini üstümüze dikiyorlar. Dünya sarsılıp titriyor. Dağların doruklarında kar bulutları geziniyor. Sular kararıyor, esen yel güçlenip çoğalıyor.

Düşmanlarımızın yüzü şimdi bize döndü.

ŞAHADET parmağını tetiğe geçirdiğinde avazı çıktığı kadar bağırdı:

" — ... kadın Zeliha'yım ben!"

Ne dağlar yürüdü, ne toprak sarsıldı, ne esen yel durdu, ne doruklardaki kar bulutları dağıldılar. Mağaranın alt yakasında küçücük bir akarsu vardı, çağıltısı kesilmedi. Kayadan kayaya sıçrayan bir yabankeçisi ön ayaklarının kaslarını germişti, arka ayaklarından güç alıp yay gibi havayı yararak sıçradı, bir tutam otlu bir başka keskin kayanın sivrisine yumuşacık atlayıverdi. Gümeçin ağzında balarıları vızır vızırdılar. Sarı nergislerden bir küme, sabahın çiğine karşı gürüldeyerek çiçeklerini açtılar, başlarını güneşe çevirdiler. İki kartal gökyüzünde uzun kanatlarıyla bir yarım daire çizdiler, sonra hiç kimsenin duymayacağı keskin bir hışırtıyla ve şimşek hızıyla gözlerine kestirdikleri, çalılardaki bir aktavşanın üstüne indiler.

Birinci kurşun tek bir sesle Yusuf'un ağzı içinde patladı.

İkinci kurşun Zeliha'nın ağzından girip ense kökünden çıktı, mağaranın sıcak topraklı ıslaklığına gömüldü, orda kaldı.

YAŞAM, mağaranın önünden gölgesiz adımlarla geçti, yürüdü. Gündüz, ardı sıra onu izledi.

İMBATLA DOL, KALBİM!..

AKŞAMIN alacası kentin üstüne indiğinde Alsancak'daki eski tahta iskeleye 17.40 vapuru ağır ağır yanaştı. Salim, birinci babanın başında, halat bekliyordu. "9 Eylül"ün çırnacısı Kocabaş, halatı bir atışta Salim'in açık kollarına geçirdi; Salim, koşarak birinci babaya takıp iki kez sardı halatı, vapur yol kesmişti ama körfezin akıntısına kaptırarak gitmeyi yine de başardı; kalın halat gerildi, gıcırdadı, vapuru akıntıdan kurtararak geriye, iskelenin hizasına çekti, getirdi. Hepimiz alkışladık.

Vapurdan üç kişi çıktı, kimselere bakmadan iskeleden yürüyüp gittiler. Biri, durağa gelen Konak otobüsüne bindi, öbür ikisi karşı sokağa daldılar.

Kaptan düdük çalarak bizleri selamladı. Salim halat verdi, vapur gitti; biz bize kaldık.

Hava sıcaktı. Dördümüz de terliyorduk.

"O kızı, bırakman iyi oldu," dedi Ziya, Kerim'in yüzüne baktı. Kerim önündeki şarap bardağının çatlak ağzında sıkıntıyla parmağını dolaştırıyordu. Durdu. Bakıştılar.

"Senin dengin değildi," dedi Ziya, üstüne gitti.

Kerim karşılık vermedi, bardağını başına dikti, yalnızca iki yudum aldı şarabından. Ziya da onun gibi yaptı. Sağ avucundaki leblebileri sol avucuna aktardı.

"Onun gibi kızlar çok dünyada," dedi. "Kum gibi hem de..."

Kerim, hiç gereği yokken kalktı, Salim'in yanına vardı, sigara-

sını onun cıgarasından yaktı.

"Ne istiyorsun oğlandan be?" dedi Hasan.

"Bu dayak yemiş sokak köpeği halinden kurtulmazsa..." dedi Ziya.

Kerim geldi, bardağındaki şarabı bardağına boşalttım. Onu da içti bir dikişte.

"Gidelim!..." dedi. Sıkılmıştı. Anladım.

Kalktık, hesabı ben ödedim. Salim, iskelenin çıkışına dek bizimle geldi, uğurladı.

Otobüs durağının önünde durduk, bakındık. Sıcak sürüyordu. Saçlarımın dibinden doğru enseme inen ter sızısını duyuyordum. Havaya ağır bir deniz kokusu sinikti. Tuzla üzerine çekilen güneş kıpkırmızıydı, üç katlı bir Kordonboyu evinin camlarına vurmuştu.

Kerim, Gazikadınlar'a yürüyünce onu izledik biz de. Omuzları çöküktü, yüzünün bir yanını akşam güneşi aydınlatıyordu.

Hasan, Ziya'yı durdurdu.

"Üstüne varma fazla... Yeterince acı çekiyor, görmüyor musun?"

"Böyle mi bırakacağız onu?"

"Elimizden bir şey gelmez ki..." dedim.

Kerim, bizden uzak, yürüyordu.

"Bana dokunuyor..." dedi Ziya, yakasını kurtardı.

"Kızın babası eşeğin biri..." dedi Kemal.

"Kız, seviyordu..." dedi Kemal,

"Seviyordu da..." dedi Ziya. "Ne demelere bohçasını aldığı gibi kaçmadı, peki?"

"Ah" dedi Kemal, sesli sesli güldü. "Öyle bir kızın bohçasını kaptığı gibi, hadi Kerim, kaçalım diyeceğini mi sanıyorsun?" suratını yavaşçacık yumrukladı Ziya'nın. "Sen adam olmazsın!" dedi, yine güldü.

Denize bacaklarını sarkıtmış kefal avlayan birileriyle konuşuyordu Kerim. Biz yanına yaklaşınca adama bir cıgara verdi. Yakıştılar. Ayrıldı. Birleştik.

"Hava hâlâ sıcak!" dedi.

"Evet," dedim. "İmbat gecikti bugün."

"Çıkmazsa, yandık!"

Ziya koluna girdi.

"Bakkal Necati'ye gidelim," dedi. "Ağzım kurudu benim yine."

"Paramız var mı?" diye sordum.

"Bende var," dedi Hasan. "İkişer bardak içeriz..."

Kemal kolumdan tuttu. Yavaş bir sesle:

"Necati'ye gitmemiz doğru mu?" dedi.

Birden ne demek istediğini anlayamadım.

"Neden?"

"Yahu," dedi. "Kızın evi o sokakta, unuttun mu?"

"Ama biri sokağın bir başında, öbürü öbür başında..."

NECATİ kapı önüne bir sandalye atmış, oturuyordu. Kılını bile kıpırdatmadı.

"Sıcak", dedi. "Ne halt etmelere sürtüyorsunuz buralarda? Yasef'e gitseydiniz ya, püfür püfür esiyordur şimdi."

"Her yer aynı," dedi Ziya, "İmbat öldü, yasımız var. Şarap ver bakalım bize!"

"Bu havada delirmişsiniz," dedi Necati.

"Deliler de şarap içer," dedi Kemal, güldü yavaşça.

Necati zorlanarak kalktı, içeri geçti, mermer tezgahın üstüne dört boş bardak sıraladı. Açık "*Kordon Güzeli*" şarabından doldurdu.

"Ekmekle beyaz peynir de vereyim mi yanına?"

"Paramız çıkışmayabilir," dedi Hasan "Eski iskeleden geliyoruz."

"Ben vereyim de..." dedi Necati, dört dilim harcı ekmekten kesti, yanlarına koca bir kalıptan dildiği dört peynir parçası koydu.

Ağır ağır içtik. Ekmeği peynire katık ettik. Dışarıda gün gitti, alacakaranlık koyuldu, sokağın ucundaki karpuzlambası yandı. Dükkâna bir iki müşteri geldi, tezgâhın arkasına çekildik, Necati'ye yer verdik.

"Vantilatörü çalıştırayım bari," dedi açtı. Dükkânın sıcak havası yüzümüze üfürüldü. Ziya hemen düğmesine bastı, durdurdu.

"Ah ulan!" dedi Necati, "Hayinliğin tuttu bugün. Kavrulduk!"

Açık radyoda ajans haberleri bitti, çok ünlü olduğu bildirilen birilerinin seslendirdiği gâvurca bir şeyler çalınmaya başladı. Önceleri kulak vermedik. Sonra hepimizi birden etkilemeye başladı o çalınan şey. Kemanlara arada bir, bir piyano karışıyor, o duruyor, yerini yine sürüyle kemanlar alıyordu.

İkinci bardaklarımızı da bitirdik. Necati şişeyi aldı, yeniden doldurdu.

"Benden," dedi, "Bu imbat alçağına, ben de inat olsun diye içeceğim sizle..."

Boş bardak olmadığından şişeyi ağzına dayadı. Alnındaki ter tanecikleri büyüdüler. Bıyıklarının uçları uzadı.

SOKAKTA kimseler kalmayınca toplandık. Necati'nin kepengini elbirliğiyle indirdik. Anahtarı cebine koydu. "Hoşça kalın" dedi, ayrıldı.

Hiçbir şeyin farkında olmadan yolun öbür yakasını tutmuş Ziya'nın ardı sıra yürüdük biz de. Demirden, mavi boyalı bir evin kapısı önünde durmuştu, bizi bekliyordu. Kemal anladı, Kerim'e döndü.

"Yürüyelim," dedi. "Bu pezevengin şarap beynine vurdu."

Ziya evin çıkma balkonundan altına gidip durdu. Ne yapacak diye bakıyorduk, Kerim yerinden kıpırdamamıştı hiç. Ziya öksürdü, gırtlağını temizledi. Derin bir soluk aldı önce. Kalın, Arnavut sesiyle başladı *"Bahçende sefa hükmediyorken..."*

Olduğumuz yerde kalakalmıştık. Ziya'nın şarkı söyleyen sesi evin çıkma balkonuna yükseldi, açık pencereden içeriye girdi, merdivenleri indi, sofaya vardı; odaları, mutfağı, küçük yüklüğü, kafesli birinci katın demir parmaklıklarına dayalı tenekeler içindeki küpeçiçeklerini, yemek odasındaki duvarda asılı bir eski zaman paşası fotoğrafını, masa üzerinde sıcaklığı yitmemiş yemek tabaklarının izlerini, imbatsızlıktan belki on kez yıkanmış ama serinlememiş taşlığı, silinmiş tahta merdivenleri fırdolayı döndü geri geldi yine: *"Ah n'olayım, n'olayım!"*

Kemal'in az kaldı, dili tutuluyordu.

"Yahu," dedi. "Yahu..."

Ziya silkindi, kurtardı kendini ondan. Şarkısını sürdürdü: *"Gösterme yüzün..."*

Hasan yanına sokuldu. Omuz omuza durdular. Ziya ikinci dizeye geçmeden Hasan eğri sesiyle yetişti: *"Gösterme yüzün..."*

Sonra ikisi birlikte *"... verme sözün..."* dediler.

Evlerin birinde bir genç kadın pencereye çıktı. Kocaman memeliydi. Kemal gülümsedi, kadına el salladı. Yüreklenmişti. Ziya'nın öbür başına geçti. Üç ağız, bir dizeyi üç değişik biçimde söylemeye başladılar: *"...kahrolayım!..."*

Ziya öncülük ediyordu onlara. Yeniden girdi: *"Gösterme yüzün... Verme sözün..."*

Hasan'la Nedret arkasını getirdiler hemen: *"Kahrolayım, ah, kahrolayım!"*

Yaşlı bir adam kapıya durdu. Ağzını açtı, bir şey söyleyecekti belki, ama ne olup bittiğini bir türlü kestirememişti. Eve girdi, kapıyı gümleterek kızgınlıkla kapadı.

Üçlümüz birden düzeldi, sesler eşleştiler. Ziya'nınki öne çıktı: *"Aman, a canım kahrolayım! Kahrolayım!.."*

Açık pencerelerde başlar çoğaldılar. Atletli, orta yaşını geçkin bir adam:

"Yaşayın aslanlar!" diye bağırdı. Elinde bir rakı bardağı tutuyordu, kaldırdı, *"Bahçende sefa"* diye başladı o da. Arkasını getirmeden, Ziya aldı, *"Ruhumda..."* Hasan'la Kemal koşarcasına girdiler: *"...azap olmayacaksan..."*

Atletli adam pencereden daha da sarktı, kişner gibi tekrarladı. *"...azap olmayacaksan..."*

Sokak boyunca iki yana dizili evlerin pencerelerine insanlar sıralanmışlardı. Kadınlı erkekli, çoluklu çocukluydular. Aralarından aksi bir ses uluyarak:

"Susun be hey!" diye bağırdı üstümüze. "Sokağı gazinoya çevirdiniz!"

"Aldırmayın çocuklar!" dedi atletli adam. "Şerefinize!"

İnadına çocukların yanında yerimi aldım ben de. *"Azap olmayacaksan..."*ın sonuna yetiştim. Dördümüz, *"...n'olayım, ah!"* dedik inlercesine.

Tepemizdeki pencerenin perdesi aralandı. Göz ucuyla gördük. Kerim'in kızı göründü. Odanın ışığı sönüktü, yüzünün yarısı yan evlerden birinin vurduğu ışıkta parlıyordu. "Yapmayın, gidin!" gibilerden bir işaret verdi. Aldırmadık. Ziya'nın sesi uzadı, uzadı, göğe yükseldi, evlerin üstünden aşıp denizin kıyısına vardı, bir Alsancak-Konak otobüsüne takılıp Gazikadınlar'dan Heykel'e doğru kayarcasına uzaklaştı bizden.

Biri ayaklarımızın dibine boş bir şişe attı. Eğilip aldım. Ağzı kırılmıştı yalnızca. Kart bir kadın sesi:

"Polis çağırın!" dedi arada. "Bunların hepsi sarhoş!"

"Sen sus, cadı karı!" dedi atletli adam. Bize döndü, "Baştan alın çocuklar! Boşverin bu içi geçmişleri! Ha gayret!.."

Kerim'in kızı ne yapacağını şaşırmıştı. Eli ağzındaydı.

"*Ruhumda azap olmayacaksan...*" dedik yüzüne karşı. "*Ruhumda azap almayacaksan...*" Ardından Ziya tek başına girdi: "*N'olayım, ah!*" Yetişip tamamladık; "*Ah, n'olayım!*"

Atletli adam bizi yalnız bırakmadı. "*Gösterme yüzün...* Hadi çocuklar, hep beraber!"

Hep beraber söyledik, "*Gösterme yüzün... Verme sözün...*"

TAM o sıraydı, sırtımızda ince bir serinlik duyduk. Ensemizden şakaklarımızdan dolanıp boynumuza da inen ter kurumaya başladı.Saçlarımız dalgalandı, kaşlarımız gerildiler. Durmuş sandığımız yüreğimizin gürültüsü kulaklarımıza vurdu. Sustuk.

"Yaşasın imbat!" dedi, bağırdı atletli adam, "Hey, çocuklar, imbat çıktı!"

İlk kez pencereye gelip duran o genç kadın, Kerim'in kucağına doğru mosmor bir sardunya savurdu. Kerim havadayken yakaladı sardunyayı, acı kokusu imbatla çevremizi sardı. İçimize çektik. Sahiden imbatlı sardunyaydı.

BİR ZAMANLAR BİR KENT...

BİN yıl önce de böyle miydi bu kent? Akşamüstleri, Mezarlıkbaşı'dan Eşrefpaşa'ya çıkan o dik ve kesintisi az yokuşu; yolun iki yanında sıralıklı dükkânların esnafı boynu, kaz boynundan kısa teneke süzgeçlerle sularlar, Mumcu Kahvesi'nin filinta delikanlıları kapı önlerine ikişer sandalye atıp oralardan ta Heykel yollarını mı gözlerlerdi?

Her Tanrının ikindisi, saat beş dedi mi, bütün dünyanın radyoları aynı istasyonlardan hep aynı fasıl heyetinin söylediği şarkıları mı çalarlardı?(Ah o hüzün! Ah o *"Gittin bırakıp beni yalnız yine bu akşam erken..."* şarkısı! Kalın erkek seslerinin uzantısındaki terk edilmişliğin tınlayan, acısı sonra giderek yavaşlayan eğri büğrü teslim oluş!..)

O genç kızlar sürüsünü; ayaklarındaki yumuşak tahtadan nalınları sevinçsiz bir bıkkınlığın kurtuluşu içinde sürükleyerek, saçlarının diplerine dek sinmiş kuru incir, kuru üzüm ve basılı balyalardan açılan mevsimlik yaprak tütünlerinin kokularına ucuz *"Altın Damlası"*'nı erken sürülmüş, *"Gizli Çiçek"*'in baygınsı kokularını da karıştırarak, daha da uçarılaşan yokuşu sardıran genç kızlar sürüsünü kim unutabilir?

Gelirler, akın akın Mezaklıkbaşı'nın düzlüğünü doldururlar; yağmurkuşları gibi ürkek ve çekingen birikip kocaman bir sel olup akarak Asri Sinema'nın cızırdayan hoparlöründen taşan *"Cezayir Sevdaları"*'nın ünlü haydudu Pepe Le Moco'nun ağzından Şecaed-

din Tanyeri'nin söylediği *"O güzelim gamzelerin kalbime işledi derin derin"* tangosunu umursamadan bir çırpıda yokuşu sararlardı.

Kızlar gittiler mi, havada kendi kokuları kalırdı, uzun süre. Garip, insana ille de rakı iç diyen kışkırtıcı bir kokuydu bu. İçkievlerinin pencereleri ardına kadar açılsır,içerinin havası dışarının havasını değiştirirdi. Ansızın pencere önü masalarda orta yaşlı, düşük bıyıklı, gözbebeklerinin çevresine alkol bir tütsülü kan oturmuş adamlar belirirdi. Hepsi ehli keyiftiler. Buzlu rakı kadehlerinin durduğu masaların üzerinde, taze yeşil Papazeriği mezelik dururdu. Bir yudum rakıdan içerler, bir ısırık Papazeriğinden alırlardı. Tıratorlu, üstüne kekik gezdirilmiş cacık, ağıza alınmamış tertemiz kaşığıyla sıra beklerdi.

Sonra kokoreççiler çıkardı. Mangal kömürü ateşinde (ve doğrudan doğruya) çiğden kokoreç pişirirlerdi. Kimyon, kekik, nane kurusu biraz da hardalotu kurusundan harmanlanan baharatı; Menemen bıçağıyla bir çırpıda keserek göz açıp kapayıncaya yağlı kâğıda aktardığı kokoreçin üstüne serper, el çabukluğuyla maşaya geçirirlerdi.

Kavrulmuş fındıkçılar, yüksük kadarlık ölçekleriyle boş buldukları her tabağa fındık yığarlardı. Fırınlanmış ve tuzlanmış fındığın tadını, yalnızca sıcak yazınileri günlerindeki buzlu bademin tadı geçebilirdi. Buz kalıbının göğsünde yata yata şişen bademler, kabuklarından başparmakla işaretparmağı arasına konup bir bastırıldı mı, itirazsız ayrılıverirlerdi. Masada en çabuk biten her zaman buzlu badem olurdu, ardında da göbeği yağlı Güzelyalı marulu.

"ÇAMURU sever bu meret! Bas suyu,bas suyu banamısın demez. Gitgide göbeklenir, bir yağlanır ki, tadı şekeri geçer..." derdi İsmail dayım. Ninemin bahçesinin bir kesimi her ilkyazda marul ekimine ayrılırdı. İsmail dayım, mart marulları yerine nisan sonu Mayıs ortası marullarını ekmeyi yeğlerdi. Domates fidelerinin biraz uzağına (Çünkü, domatesler marulları kıskanırlar.) ip düzeninde sıra sıra marulları fideler, toprağın çapalar, sonra iki gözü bağlı yorgun ve yaşlı bir atın döndürdüğü do-

laptan taşa taşa gelen akan suyu domateslerden marullara çevirirdi. Yalınayak, ama başı kiremit rengi büyük poşusuna sarılı İsmail dayım; seke seke o arktan bu arka koşar, kaçan suyu döndürür, bir yandan da güneşi kollardı. Marulların pirinç gibi çamura ve suya doymazlığını sonradan öğrendim.

HAVRA Sokağı şimdi yine Havra Sokağıdır. Ama eski şenliğinden eksilmiş bir Havra Sokağı. Usta Yasef, o delirgin bir tutkuyla İsrail'e koşulduğu dönemde, bize bile danışmadan hatta haberini bile duyurmadan çekip gidivermişti.

Bir akşam, Ziya ile sokağın altbaşından diri diri aldığımız yarım kilo sardalya bu yüzden elimizde kaldı. İkindinin alacakarası sokağa ağır ağır iniyordu. Kuyumcuların hepsi dükkân kepenklerini indirmişler, Kestane Pazarı'nın hazır elbiseci esnafı mallarını içeri taşımışlardı. Arasta'nın çekiş sesleri dinmişti. Rüzgârın taşıyıp getirdiği ağır çiriş kokusunu soluyorduk.

Ali geldi. Ceketi elindeydi, ağzındaki cigarası sönüktü, tıraş olmamıştı.

Usta Yasef'in gittiğini ondan öğrendik.

" — Ya'u mangal da içerde kaldı," dedi.

Ali, kapı ağzında mangalcıydı. Bildik bileli sardalya ızgara yapardı bize. Mangal kararıp közü gidince ızgarasını sabunlu süngerle temizleyip, siler, bizim masaya çökerdi. Her akşam bir yarım karafakisi vardı. Bir dilim sarı kavun, bir bıçaklık delikli beyaz peynir mezesiydi onun.

Biz bekleşirken, üstümüze Cengiz geldi, ardından Ali Rauf, ardından Kör Galip, ardından Şevki'nin emekli öğretmen babası. Bir kalabalık olduk.

Akşam sardı her yanımızı, evlerden yanan ışıklar sokağa taştılar.

Bekçi Rıza ilk seferine çıkmıştı, bizi gördü.

" — N'oldu?" diye sordu. "Çıfıt'ın ölüsü mü var yoksa?"

Arkasından öbür gedikliler sökün ettiler: Otobüs şoförü Emin agayla biletçi Hasan, dökümcü Kirkor hakkâk Muzaffer usta, kalfası Remzi, Karşıyakalı Etem, Bucalı Hasan, fırıncı Tanko, daha başka tanımadıklarımız da...

" — Bu usta Yasef'in ben..." diye sövdü Bucalı Hasan. "Suyu mu çıkmışmış Havra Sokağı'nın ulan!..."

Herkesin eli nevale doluydu.

Bakkal Kâzım gördü, anladı.

" — Kapıyorum ama," dedi. "İçim götürmedi. Bu Yahudi'yi daha birinci gününden arayacağımı hiç bilmezdim."

Dışarının ışıklarını söndürdü, içerininkileri bıraktı.

Dükkânın önüne doluştuk. Bekçi Rıza, sabun sandıklarını taşıdı. En büyüklerini, Hacı Şakir'leri masa yaptık; Mis'leri de oturak, Ziya'nın dizleri göğsüne vardı ama gık demedi oğlan.

Yeni rakılarımızı açtık. Kâzım, şarapçılara *Kordon Kızı*'ndan verdi. Ali:

" — Ah," dedi, "ah! Mangalımız da olsaydı şimdi..." Göğüs geçirdi, göz göze geldik. Başımı salladım.

Ali Rauf:

" — Aldırma," dedi. "Ölümlü dünya... Tut ki, öldü herif."

Sustu. Biz de konuşmadık.

Kâzım dükkânını kapattığında saat geceyarısını çoktan geçmişti. Ali meyhanenin kepeneklerine bir tekme savurdu.

" — Pezevenk," dedi. "Pezevenk!... Pezeveeennnkkk!"

Bir taş buldu kıç üstüne oturdu taşa, ağlamaya başladı.

ASANSÖRÜN altına, çinko saçağa kendimizi güç bela attık. Yağmuru gözledik.

" — Diner mi?" diye sordu.

" — Bilmem," dedim.

Bahribaba Parkı yanıbaşımızdaydı. Konak İskelesi'ne bir Karşıyaka vapuru yanaşıyordu. Çok uzaktan görülmeyen birileri iskelesinin babasına doğru çımayı attı, yine görülmeyen birileri yakaladı, baba demirine takar takmaz olanca hızıyla halatı sarıp gerdi.

" — Asansör'e binelim," dedim.

Yüzüme baktı. Saçları yağmur ıslağıydı.

" — Çalışıyor mu?"

Asansör memuru camlı kulübesinde oturmuş, yağmura karşı cıgara içiyordu. Biletleri aldım, içeri girdik, bekledik.

" — Ayakların ıslanmış!"

" — Şemsiyemi unutmuşum," dedi.

" — Ya üşür, hastalanırsan..."

Güldü.

" — Üşümem," dedi.

" — Niçin?"

Karşılık vermedi, "Sen varsın ya yanımda, üşümem" diyecek sandım, demedi, sustu.

Asansörün içi kutu gibiydi. Sıcaktı, yağmursuzdu, yalnızdık da.

Memur kalktı, dizlerini gerdi, romatizmaları tutmuştu.

" — Başka gelen yok galiba..." dedim.

" — Yok," dedi. "Zaten son seferimiz."

Bunları derken kulübesinin kapılarını da kapatıyordu. Pencereyi indirdi, masasının gözlerini tek tek kilitledi, ayaklarını sürüye sürüye geldi, asansöre girdi. Soluğu şarap soluğuydu. Düğmeye bastı. İlkin bir vınlama duyduk, sarsıldık, yükselmeye başladık, dev bir el bizi kaptığı gibi yukarıya çekti.

Memur yaşlıydı, evliydi, bizim kadar bir kızı, bir oğlu vardı. O yüzden bizimle hiç göz göze gelmedi.

EVET efendim, bir zamanlar bir İzmir vardı.

İÇİNDEKİLER

Ayrılık Yazı	7
Sınırda	14
"Nerde Eski Hüznü Mehtabın?"	20
Dışarlıklı	28
Yitik Nergisler Söylencesi	41
Kum Saati	52
Sıradan Üç Ölüm	55
Gönlümün Bir Parçası	101
Yeni Zaman Denizsizi	107
Kırgın ve Sevgisiz	113
Zeliha	120
İmbatla Dol, Kalbim	127
Bir Zamanlar Bir Kent	133

Dizgi: Sistem Ofset, 20 66 27
İç Baskı: Dur Ofset, 27 97 53
Kapak Baskı: Mas Matbaacılık Ltd. Şti., 28 55 22

Tarık Dursun K.

İmbatla dol, kalbim

öykü

"Tarık Dursun K. küçük hikâye sanatımızın çalışkan, verimli, inatçı bir işçisidir..."

— İlhami Soysal

Tarık Dursun K.'nın bu öyküler kitabı çoğunlukla bir kıyı kentini anlatır. Dünün bölük pörçük anılarıyla, o anılarda hâlâ olanca tazeliğiyle yaşayan çocukluk ve ilk gençlik günlerinin şimdi artık buruksu bir tada dönüşmüş serüvenleriyle küçük bir kenttir bu. Yaşanmış bir dönemin yitik aşkları, güçlü dostlukları ve gelecek için verilmiş ölümcül kavgaları içindeki insanlar **İmbatla Dol, Kalbim**'in sayfaları arasında olumlu ya da olumsuz yanlarıyla yerlerini alırlar.

"Çizim ve dialog ustalığının yanı sıra anlatım - betimleme - ruhsal çözüm dengesini koruyan hikâyeler..."

— Sükran Kurdakul

Tarık Dursun K. (d. 1931, İzmir) ortaokuldan sonra okuyamadı. Bir süre çeşitli işlerde çalışarak yaşamını sürdürdü. Gazeteciliğe başladı. 1949 - 1954 yılları arasında dergilerde şiirleri çıktı. 1951'den sonra yayımlamaya başladığı öyküleriyle ise kısa zamanda üne erdi. Ege kentlerinin emekçi mahallelerinde yaşayan insanları yansıtışı sevgiyle karşılandı. Bu arada senaryolar da yazan sanatçı filmciliğe her zaman büyük bir ilgi duydu. Bu ilgi öykülerine, romanlarına da yansımış, onlara hız, dinamizm ve rahat okunurluk kazandırmıştır.

ADAM

adam 36